

Suç İsnadına İlişkin Yargılamalarda Silahların Eşitliği İlkesi (Karar Özetleri)

Adil Yargılanma Hakkı Kapsamındaki Hak
ve Güvencelere İlişkin El Kitapları Serisi-1

AYAM
ANAYASA YARGISI
ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Editörler:
Dr. Akif YILDIRIM
Zehra GAYRETLİ

Su İsnadına İlişkin Yargılamalarda **Silahların Eşitliğı İlkesi** (Karar Özetleri)

Adil Yargılanma Hakkı Kapsamındaki Hak ve
Güvencelere İlişkin El Kitapları Serisi - 1

Yazarlar

Dr. Akif YILDIRIM
Abdullah UÇAR
Mehmet AKTEPE
Habip OĞUZ
Zehra GAYRETLİ
Eyup GÖNENBABA
Hüseyin Özgür SEVİMLİ
Mustafa ŞENOCAK
Yüksel GÜNARSLAN
Dr. Burak GÜNGÖR
Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Editörler

Dr. Akif YILDIRIM
Zehra GAYRETLİ

Anayasa Mahkemesi Yayınları

ISBN: 978-605-2378-71-7

*Suç İsnadına İlişkin Yargılamalarda
Silahların Eşitliği İlkesi (Karar Özetleri)*

© 2022, Anayasa Mahkemesi

Anayasa Mahkemesinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz. Kitapta yayımlanan karar özetleri, kaynak gösterilmeden başka bir yerde yayımlanamaz.

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı
Anayasa Yargısı Araştırmaları Merkezi

Adres : Ahlatlıbel Mahallesi İncek Şehit Savcı
Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 4
06805 Çankaya/Ankara

Telefon : (312) 463 73 00

Faks : (312) 463 74 00

e-posta : ayam@anayasa.gov.tr

Twitter : @AYMBASKANLIGI

Web : www.anayasa.gov.tr

Tasarım ve Baskı

EPAMAT

Basın Yayın Promosyon San. Tic. Ltd. Şti.

Telefon : (0312) 394 48 63

Faks : (0312) 394 48 65

Web : www.epamat.com.tr

Basım Tarihi

Ocak, 2022

ÖNSÖZ

23 Eylül 2012 tarihinde uygulanmaya başlayan bireysel başvuru mekanizmasıyla kamu gücünü kullanan kişi ve kurumların neden olduğu hak ihlallerine karşı hukuk sistemimizde en üst düzeyde koruma sağlanması imkânı doğmuştur. Geride bıraktığımız 9 yıllık dönem içinde Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda benimsediği hak eksenli yaklaşım, temel hak ve özgürlüklerin korunması ve kişilerin bu hak ve özgürlüklerden daha iyi istifade etmeleri noktasında bireysel başvurunun etkili bir araç olabileceğini göstermiştir.

Bireysel başvuru kararlarında sıklıkla vurgulandığı üzere, bireysel başvuruda asıl olan hak ve özgürlüklere kamu otoritelerince saygı gösterilmesi ve olası bir ihlal durumunda bunun olağan idari ve/veya yargısal yollarla giderilmesidir. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin olağan kanun yollarında giderilememesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir telafi imkânı sunmaktadır.

Bireysel başvuruların önemli bir kısmının adil yargılanma hakkına ilişkin olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ilkesine ilişkin seçme kararların özetlerini içeren bu kitabın Mahkememizin benimsediği ikincillik ilkesi kapsamındaki yaklaşımının ilgili kişi ve organlar tarafından daha iyi anlaşılmasına ve hak ihlali iddialarının olağan idari ve/veya yargısal yollarla çözülmesine hizmet edeceği inancındayım.

Bu kitap; suç isnadına ilişkin yargılamalarda özel olarak silahların eşitliği ilkesi veya silahların eşitliği ilkesinin özel görünüm biçimleri olan diğer hak ve güvenceler kapsamında ileri sürülen hak ihlali iddi-

aları üzerine verilen kararların özetlerini kapsamaktadır. Bu hâliyle kitap adil yargılanma hakkı kapsamındaki hak ve güvencelere ilişkin el kitapları serisinin ilkidir. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer hak ve güvencelere ilişkin el kitaplarının hazırlanmasından sonra bu çalışmalar birleştirilerek her hak grubuna ilişkin içtihat alanını belirleyen karar özetleri serisinin devamı niteliğinde bir çalışma olarak yayınlanması öngörülmektedir.

Kitabın hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür eder, ilgililer açısından faydalı olmasını dilerim.

Zühtü ARSLAN
Anayasa Mahkemesi Başkanı

SUNUŞ

Bireysel başvuru mekanizmasıyla birlikte temel hak ve özgürlüklerin korunması noktasında ülkemizde yeni bir döneme girilmiştir. Daha önce esas olarak norm denetimi yapan Anayasa Mahkemesi, bu mekanizmanın hukuk sistemimize girmesiyle birlikte soyut olarak norm denetimi yapmanın yanı sıra anayasal adaletin sağlanması bakımından bireysel başvuru yoluyla uygulamanın da Anayasa'ya uygunluğunu denetleme görevini üstlenmiştir.

Bireysel başvuru sisteminde asıl olan temel hak ve özgürlüklerin ihlali iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulmasıdır. Bireysel başvuru, ihlal iddialarının olağan kanun yollarında giderilememesi hâlinde başvurulabilecek ve ikincil nitelikte telafi imkânı sunan bir hak arama yoludur. İstatistikler bireysel başvuruların önemli bir kısmının adil yargılanma hakkına ilişkin olduğunu göstermektedir. Bu noktada hak ihlali iddialarının öncelikle olağan kanun yollarında giderilmesine katkı sağlamak ve içtihadın takibini kolaylaştırmak için adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelere ilişkin el kitapları serisi hazırlama ihtiyacı doğmuştur.

Bu çalışma, suç isnadına dayalı yargılamalarla sınırlı olmak üzere silahların eşitliği ilkesine yönelik olarak Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında verilen karar özetlerini kapsamaktadır. Silahların eşitliği ilkesinin maddi bir içeriği bulunmamaktadır. Dolayısıyla kitapta karar özetleri temel olarak iki başlık altında toplanmıştır. Silahların eşitliği ilkesinin uygulamadaki görünümüne ilk başlıkta, silahların eşitliğinin özel görünüm biçimleri olan asgari sanık haklarına ikinci başlıkta yer verilmiştir. İctihadın gelişim sürecinin takibi için kronolojik sıraya uyulmuştur. Karar özetinin hemen başında okuyucuya kolaylık sağlaması açısından meselenin özünü anlatan bir cümleyle

ve anahtar kelimelere yer verilmiştir. Kitabın sonunda anahtar kelimeler dizini yer almaktadır. Anahtar kelimeler dizini mümkün olduğu ölçüde ceza muhakemesi ilke ve kuralları esas alınarak hazırlanmıştır. Böylelikle uygulamacıların kendi çalışma alanlarına ilişkin kavramlardan hareketle ilgili bireysel başvuru kararlarına ulaşabilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Kitabın amacına ulaşması tek dileğimizdir.

Editörler

Dr. Akif YILDIRIM – Zehra GAYRETLİ

İÇİNDEKİLER

I. SİLAHLARIN EŞİTLİĞİ İLKESİ	1
A. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	2
B. KAPSAM: CEZA YARGILAMALARI VE KABAHATLERE İLİŞKİN UYUŞMAZLIKLAR	6
II. SİLAHLARIN EŞİTLİĞİ İLKESİNİN UYGULAMADAKİ GÖRÜNÜMLERİ.....	11
A. DELİLLERLE İLGİLİ OLARAK EŞİT FIRSATLAR/İMKÂNLAR SAĞLANMASI.....	12
1. Delillere İtiraz Fırsatının/İmkânının Sağlanması.....	12
a. Delillere Erişim İmkânının Tanınması	12
(1) <i>Yankı Bağcıoğlu ve Diğerleri</i> [GK], B. No: 2014/253, 9/1/2015.....	12
(2) <i>Ali Pala</i> , B. No: 2013/3056, 14/10/2015	14
(3) <i>Ferhat Kara</i> [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020.....	16
(4) <i>Adnan Şen</i> [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021.....	18
b. Delillerin Gerçekliğine ve Güvenilirliğine Yönelik İtirazların İleri Sürülmesine Fırsat Verilmesi	19
(1) <i>Sencer Başat ve Diğerleri</i> [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014	19
(2) <i>Cezair Akgül</i> , B. No: 2014/10634, 26/10/2016.....	21
c. Hukuka Aykırı Yöntemlerle Elde Edilen Delillere İtiraz Etme ve Kullanılmalarına Karşı Çıkma İmkânının Verilmesi	23
(1) <i>Jakop Gabriel</i> , B. No: 2013/2392, 15/4/2015	23
(2) <i>Orhan Kılıç</i> [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018.....	25
(3) <i>Abdulahap Kaçar ve Ercan Kaçar</i> , B. No: 2014/16877, 22/3/2018.....	27
(4) <i>Ferhat Kara</i> [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020.....	29

2. Sanığın Delillerin Tartışıldığı Duruşmalara Etkili Katılımının Sağlanması Gerekliliği: Videokonferans Bağlantısıyla Duruşma	31
a. <i>Şehrivan Çoban</i> , B. No: 2017/22672, 6/2/2020.....	31
b. <i>Ferhat Çatuk</i> , B. No: 2017/25628, 16/9/2020.....	34
c. <i>Hatice Barış</i> , B. No: 2019/38338, 6/10/2021.....	37

B. DELİL TOPLANMASI İMKÂNLARINDAN YARARLANMA.....38

1. Bilirkişi, Keşif ve Adli Muayene Taleplerinin Karşıllanması.....38

a. <i>Yahya Murat Demirel ve Hüsnü Barbaros Olcay</i> , B. No: 2013/7996, 17/2/2016	38
b. <i>Hülya Doğan</i> , B. No: 2014/5613, 18/5/2016.....	40
c. <i>Nihal Gökten</i> , B. No: 2014/10290, 7/6/2017	42
d. <i>Mehmet Şirin</i> , B. No: 2014/2199, 5/12/2017	44
e. <i>Sedat Şenoğlu</i> , B. No: 2016/10700, 6/2/2019.....	46
f. <i>Çetin Emre Haytoğlu ve Okan Özcan</i> , B. No: 2016/11861, 13/6/2019.....	48
g. <i>Candaş Kat ve Diğerleri</i> , B. No: 2014/550053, 8/1/2020..	50
ğ. <i>Aziz Yemen</i> , B. No: 2019/5918. 23/11/2021.....	52

2. Soruşturmanın Genişletilmesi Taleplerinin Değerlendirilmesi.....54

a. <i>Sencer Başat ve diğerleri [GK]</i> , B. No: 2013/7800, 18/6/2014.....	54
b. <i>Hüseyin Güneş Özmen</i> , B. No: 2014/1514, 22/9/2016.....	56

3. Delil Toplanması Taleplerinin Karşıllanması.....58

a. <i>Sebahat Tuncel (2)</i> , B. No: 2014/1440, 26/2/2015.....	58
b. <i>Ahmet Zeki Üçok</i> , B. No: 2013/1966, 25/3/2015	60
c. <i>Yıldıray Soysal (2)</i> , B. No: 2014/14341, 10/1/2018.....	62

4. Savunma Tarafının Sunduğu Delillerin Mahkemece İncelenmesi/Değerlendirilmesi.....64

a. <i>Mustafa İbiş</i> , B. No: 2015/13089, 17/7/2018	64

b. <i>Murat Polat ve Sebahattin Ünlü</i> , B. No: 2014/13254, 7/11/2019.....	66
c. <i>Ruhsen Mahmutoglu</i> , B. No: 2015/22, 15/1/2020.....	68
C. USULE İLİŞKİN DİĞER İMKÂNLAR/DURUMLAR.....	70
1. İddia ve Savunmaların İleri Sürülmesine Fırsat Tanınması	70
a. Sanığın Yokluğunda veya Savunması Alınmadan Karar Verilmemesi	70
(1) <i>Ömer Akdağ</i> , B. No: 2014/13265, 4/4/2018.....	70
(2) <i>Murat Tezel</i> , B.No:2017/20307, 13/10/2020	72
b. Duruşma Gün ve Saatinin Bildirilmesi.....	74
(1) <i>Faik Gümüş</i> B.No:2012/603, 20/2/2014.....	74
(2) <i>Durmaz Oto. Petrol Ürünleri İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.</i> , B. No: 2013/1020, 7/5/2015	76
(3) <i>Hüseyin Güneş Özmen</i> , B. No: 2014/1514, 22/9/2016	78
c. İleri Sürülen İddia ve Savunmaların İncelenmesi	80
(1) <i>İbrahim Ünal</i> , B. No: 2014/2554, 17/5/2016.....	80
(2) <i>Turgay Yiğit</i> , B. No: 2015/18479, 11/12/2018.....	82
2. Aleyhe Nitelikteki Talep ve Görüşlerden Haberdar Edilme ...	84
a. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Tebliğnamesinin Tebliğ Edilmesi	84
(1) <i>Gürhan Nerse</i> , B. No: 2013/5957, 30/12/2014.....	84
(2) <i>Özgür Murat Engin</i> , B. No: 2014/7806, 21/9/2016.....	85
b. Esaslı Değerlendirmeler İçermeyen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Tebliğnamesinin Tebliğ Edilmemesi: Anayasal Önem İctihadı	86
(1) <i>İbrahim Kızılkaya</i> , B. No: 2014/2517, 5/4/2017	86
(2) <i>Enes Ulu</i> , B. No: 2014/16751, 20/9/2017	88
c. Cumhuriyet Başsavcılığı Görüşünün Tebliğ Edilmesi..	90
(1) <i>Erdener Demirel</i> , B. No: 2013/1869, 2/12/2015	90
(2) <i>Laleş Çeliker</i> , B. No: 2013/8413, 21/4/2016.....	92

d. Kanun Yollarına Başvuru Yapıldığının Bildirilmesi ve Buna İlişkin Dilekçelerin Tebliğ Edilmesi.....	93
(1) <i>Fazlı Celep</i> , B. No: 2015/1025, 21/3/2018.....	93
(2) <i>Hacı Karabulut</i> , B. No: 2017/14871, 9/10/2019, ...	95
(3) <i>Ali Bacacı</i> , B. No: 2016/64727, 10/6/2020.....	97
(4) <i>Remzi Uçucu</i> (2), B. No: 2016/5625, 23/6/2020.....	99
e. İdarenin Cevap Dilekçesinin ve Eklerinin Tebliğ Edilmesi (Kabahatlere İlişkin Uyuşmazlıklar Yönünden)	101
(1) <i>Kırmızı Gaa İnşaat Turizm Gıda Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.</i> , B. No: 2013/2370, 11/12/2014	101
(2) <i>Concept Otomotiv Mühendislik İnşaat Ltd. Şti.</i> , B. No: 2014/12348, 22/1/2015	103
(3) <i>Aziz Ağırılı</i> , B. No: 2013/1377, 25/3/2015	105
(4) <i>Targan Tolga Yungul</i> , B. No: 2013/1386, 16/4/2015	107
3. Taraflardan Biri Lehine Olan Karinelere Mutlak Olarak Dayanılmaması	108
a. <i>Ö. Ltd. Şti.</i> , B. No: 2018/18975, 15/9/2021	108
b. <i>Umut Çongar</i> [GK], B. No: 2017/36905, 21/10/2021.....	110
c. <i>Gurbet Çoban</i> , B. No: 2019/38857, 17/11/2021	112
4. Duruşma Salonundaki Oturma Düzeninin Dezavantaj	114
Doğurmaması	114
a. <i>Larysa Zıabkina</i> , B. No: 2014/5142, 21/11/2017	114
b. <i>B.No: 2018/2035, 23/5/2018</i>	116
III. SİLAHLARIN EŞİTLİĞİ İLKESİNİN ÖZEL GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ: ASGARİ SANIK HAKLARI.....	117
A. Sanığın Suçlamadan Haberdar Edilmesi	118
1. <i>Yıldırım Özbey ve diğerleri</i> , B. No: 2014/18932, 8/9/2015.....	118
2. <i>Ali Kemal Tekin</i> , B. No: 2014/875, 2/2/2017	120
3. <i>Salih Öz</i> , B. No: 2015/13327, 17/7/2018.....	123
B. Savunmaya Gerekli Zaman ve Kolaylıkların Tanınması...125	
1. Savunma İçin Gerekli Zamanın Tanınması	125
a. <i>Gürol Doğan</i> , B. No: 2013/2642, 17/9/2014.....	125

b. <i>Abdulatif Akgül</i> , B. No: 2014/10531, 30/12/2014.....	127
c. <i>Az. M.</i> , B. No: 2013/560, 16/4/2015	129
b. <i>Mehmet Özyer</i> , B. No: 2014/8783, 5/4/2017.....	131
e. <i>Cemal Ağırman</i> , B. No: 2014/6915, 8/3/2018.....	133
2. Savunma İçin Gerekli Kolaylıkların Tanınması.....	135
a. <i>Ufuk Rıfat Çobanoğlu</i> , B. No: 2014/6971, 1/2/2017..	135
b. <i>Ayşe Eşlik</i> , B. No: 2014/15969, 21/6/2017	138
c. <i>Fethi Oğuz</i> , B. No: 2019/38141, 14/9/2021	140
C. Müdafî Yardımından Etkili Bir Şekilde Yararlanma	
İmkânının Sağlanması	142
1. Müdafî Hazır Bulunmaksızın Kollukça Alınan İfadelere	
   Dayanılarak Mahkûmiyet Kararı Verilmesi	142
a. <i>Burhanettin Yalçın</i> , B. No: 2013/2578, 8/9/2015.....	142
b. <i>Yavuz Arslan</i> , B. No: 2014/16433, 9/11/2017	145
c. <i>Erol Kaplan ve Diğerleri</i> , B. No: 2014/14284, 27/6/2018.....	147
2. Müdafîyle Yapılan Görüşmelerin Teknik Araçlarla	
   Kayda Alınması.....	150
a. <i>Ahmet Sil (2)</i> , B.No: 2017/20969, 28/6/2018	150
b. <i>Orhan Patarya</i> , B. No: 2019/42695, 20/5/2021	152
3. Gözaltında Müdafî Hazır Bulunmaksızın Alınan	
   İkrarın Hâkim Önünde Reddedilmesi	154
a. <i>Sami Özbil</i> , B. No: 2012/543, 15/10/2014	154
b. <i>Yusuf Karakuş ve Diğerleri</i> , B. No: 2014/12002, 8/12/2016....	156
4. Müdafî Yardımından Ücretsiz Yararlanma İmkânının	
   Tanınması	158
a. <i>Kazım Albayrak</i> , B. No: 2014/3836, 17/9/2014	158
b. <i>Gürhan Nerse</i> , B. No: 2013/5957, 30/12/2014.....	160
c. <i>Zülfikar Sarıtürk</i> , B.No: 2013/1516, 16/12/2015	162
5. Müdafî Hazır Bulunmaksızın Duruşmaya Son	
   Verilmesi/ Müdafinin Mesleki Mazeret Dilekçesinin	
   Kabul Edilmemesi	164
a. <i>Tahir Laçın Başvurusu</i> B.No: 2013/7011, 5/11/2015	164
b. <i>Mahmut Deniz</i> , B. No: 2019/3512, 26/5/2021.....	166

D. Tanık Sorgulama ve Dinletme İmkânının Tanınması.....	168
1. Aleyhte Beyanda Bulunan Tanıkların Sorgulanması ..	168
a. <i>Az. M.</i> , B. No: 2013/560, 16/4/2015	168
b. <i>Zana Güneş</i> , B. No: 2016/73184, 25/9/2019	170
c. <i>Abdullah Yılmaz</i> , B. No: 2017/38631, 15/1/2020	172
d. <i>Nuray Volkan</i> , B. No: 2017/18736, 29/1/2020	174
e. <i>Hasan Ballı</i> , B. No: 2017/21825, 2/6/2020	176
2. Gizli Tanıklık	179
a. <i>Baran Karadağ</i> , B. No: 2014/12906, 7/5/2015	179
b. <i>Ürfi Çetinkaya</i> , B. No: 2017/29275, 12/2/2020	181
3. Savunma Tanıklarının Dinlenmesi	183
a. <i>Ahmet Zeki Üçok</i> , B. No: 2013/1966, 25/3/2015	183
b. <i>E.D.</i> , B. No: 2015/1668, 22/2/2018	185
E. Tercüman Yardımından Ücretsiz Yararlanma	
İmkânının Tanınması	187
1. <i>Ali İlhan Bayar</i> , B. No: 2013/725, 19/11/2014	187
2. <i>Baran Karadağ</i> , B. No: 2014/12906, 7/5/2015	189
3. <i>Veysel Kaplan (4)</i> , B. No: 2014/2795, 30/6/2016	191
Kavramlar Dizini	193

I. SİLAHLARIN EŞİTLİĞİ İLKESİ

Dr. Akif YILDIRIM
Zehra GAYRETLİ

A. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Silahların eşitliği kavramı Alman hukukundaki “*waffengleichheit*” kavramına karşılık olarak ilk kez Avrupa İnsan Hakları Komisyonu (AİHK) önündeki yargılamalarda kullanılmıştır.¹ AİHK bu kavramı 23 Kasım 1962 tarihli raporunda “ ‘*eşit temelde*’ muamele ilkesi” (*the principle of treatment on an “equal footing”*) şeklinde kullanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ise ilkenin adını ilk olarak 1968 tarihli *Neumeister/Avusturya* kararında zikretmiştir.²

Günümüzde modern ceza muhakemesinin en önemli gereklerinden birini oluşturan silahların eşitliği ilkesinin kökleri esasen antik dönemde gerçekleştirilen düello muhakemesine kadar uzanmaktadır.³ Başlangıçtaki tek taraflı sınama yöntemlerinin karşılıklı hâle gelmesiyle tarafların eşit silahlarla karşı karşıya geçip birbirleriyle mücadele ettikleri adli düello ortaya çıkmıştır.⁴ Tarafların eşit silah ve zırhlara sahip olması düello muhakemesinin en önemli özelliklerinden biriydi.⁵

Silahların eşitliği ilkesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) metninde açıkça yer almamaktadır. Bununla birlikte AİHM, Sözleşme’nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında geçen “*hakkaniyete uygun yargılanma hakkı*”ndan (*right to a fair hearing*) hareketle bu ilkeyi türetmiştir.⁶ AİHM’e göre silahların eşitliği ilkesi taraflar arasında

---

1 **MRČELA, Marin:** “*Adversarial Principle, the Equality of Arms and Confrontational Right – European Court of Human Rights Recent Jurisprudence*”, EU and Comparative Law Issues and Challenges Series, 2017/1, s. 16.

2 *Neumeister/Avusturya*, B. No: 1936/63, 27/6/1968, § 22.

3 **KARAKEHYA, Hakan:** Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. Maddesi (Adil Yargılanma Hakkı) Bağlamında Ceza Muhakemesinde Duruşma, Savaş Yayınevi, Ankara, 2008, s. 74. Yazar, açıklamalarını çelişme ilkesi bağlamında yapmıştır.

4 **TANER, Fahri Gökçen:** Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019, s. 94.

5 **KARAKEHYA, Hakan:** “*Ceza Muhakemesinde Maddi Gerçek*”, Eskişehir Barosu Dergisi, Haziran 2006, s. 100.

6 Öğretide **Şirin**, Sözleşme’nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki “*right to a fair and public hearing*” kavramını -Anayasa Mahkemesinin yaptığı kavramsallaştırmaya uygun olarak- “*hakkaniyete uygun ve aleni olarak*

“adil bir denge (fair balance)” kurulmasını gerektirir.⁷

Silahların eşitliği ilkesi Anayasa’da da açıkça düzenlenmemiştir. Buna mukabil Anayasa’nın 36. maddesinde herkesin *“iddia”*, *“savunma”* ve *“adil yargılanma”* hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Görüldüğü üzere Anayasa’nın anılan maddesinde *“adil yargılanma”* ibaresinden ayrı olarak *“iddia”* ve *“savunma”* ifadelerine birlikte yer verilmiştir. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde -adil yargılanma hakkından bağımsız olarak- iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir.⁸

Anayasa Mahkemesi silahların eşitliği ilkesini Anayasa’nın 36. maddesi altında korunan adil yargılanma hakkı kapsamında ele almaktadır. Yapılan incelemelerde, Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer almayan ancak AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ilkesi gibi ilke ve hakların da adil yargılanma hakkı kapsamında olduğu ifade edilmektedir.⁹ Anayasa Mahkemesinin bu yaklaşımının hukuksal bir temelini bulduğunun altı çizilmelidir. Nitekim Anayasa’nın 36. maddesine *“ile adil yargılanma”* ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede Türkiye’nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Dahası Anayasa Mahkemesine göre yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesinin güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir.¹⁰

Silahların eşitliği ilkesinin maddi bir içeriği bulunmamaktadır. AİHM’e göre bu ilke, taraflara iddialarını diğer taraf karşısında dezavantajlı

yargılanma” şeklinde Türkçeleştirmiştir. Çeviri için bkz. **ŞİRİN, Tolga:** *“İnsan Haklarının ve Temel Hakların Korunması İçin Sözleşme’nin Türkçe Çevirisi Sorunu”*, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, 9 (1), 2021, s. 1-64.

7 *Avotiņš/Letonya* [BD], B. No: 17502/07, 25/6/2016, § 119.

8 *Mehmet Fidan*, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37.

9 Birçok karar arasından bkz. *Adnan Şen* [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, § 154.

10 *Mustafa Kupal*, B. No: 2013/7727, 4/2/2016, §§ 50, 51, 52.

bir durum oluşturmayacak koşullar altında sunması için makul fırsatlar verilmesini gerektirmektedir.¹¹ Dolayısıyla silahların eşitliği ilkesi, her bir işlem bakımından niceliksel eşitliği değil yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında iddia ve savunma arasında bir dengenin korunmasını (nitelik eşitliğini) ifade etmektedir.¹² Yargılamada silahların eşitliğinin temin edildiğinin kabul edilebilmesi için taraflara usule ilişkin teminatların sağlanıp sağlanmadığının ve iddia ve savunma arasında adil bir dengenin korunup korunmadığının ortaya konulması gerekmektedir.

Maddi içeriği bulunmayan ve soyut bir niteliği haiz olan bu ilke uygulamadaki görünüşleri ışığında ele alınarak somutlaştırılabilir. Nitekim Anayasa Mahkemesi ilkenin taraflar arasında *adil bir dengenin* sağlanmasını amaçladığını, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulmasını ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına geldiğini belirtmektedir.¹³ Bu usul güvencesi uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını¹⁴, iddia makamı tarafından gösterilen ve edinilen maddi bilgilerin açıklanmasını, ceza yargılamasında sanığın aleyhine bir hukuki durumun yaratılmamasını da kapsamaktadır.¹⁵

Suç isnadına ilişkin uyuşmazlıklarda silahların eşitliği ilkesi, suç isnadı atındaki kişinin savunma hakkının temel bir güvencesidir.¹⁶ Buna göre anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın ceza adaletine uygun olması zordur. Ayrıca silahların eşitliği ilkesi ceza muhakemesine

---

11 Kress/Fransa [BD], B. No: 39594/98, 7/6/2001, § 72.

12 **ŞAHİN, Cümhur**: “Anayasa Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Ceza Muhakemesinde Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkeleri”, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, Cilt: 21, Özel Sayı, 2019, s. 3052.

13 Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32.

14 Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 18.

15 Yankı Bağcıoğlu ve diğerleri [GK], B. No: 2014/253, 9/1/2015, §§ 63, 64.

16 Yankı Bağcıoğlu ve diğerleri [GK], § 63.

ilişkin ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki pek çok hak/güvence ile sıkı bağlantı içindedir. Bu bağlamda Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasında ceza yargılaması açısından kabul edilen asgari sanık haklarının silahların eşitliği ilkesiyle çakıştığı belirtilmelidir. Bununla birlikte silahların eşitliği ilkesi söz konusu asgari sanık haklarından çok daha geniş bir kapsama sahiptir.

AİHM'e göre silahların eşitliği ilkesi bireylere mutlak bir güvence sağlamaz.¹⁷ Dolayısıyla silahların eşitliği ilkesinin sınırlanabilir bir hak olduğu kabul edilmektedir. Bu bağlamda AİHM yaptığı incelemelerde üç aşamalı bir test uygulamaktadır. Bu teste göre öncelikle taraflardan birini diğerine nazaran dezavantajlı duruma düşüren bir işlemin mevcut olup olmadığı tespit edilmektedir. İkinci aşamada ise kişinin savunma hakkını zedeleyen bu işlemin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığı ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Son aşamada ise savunma hakkının zedelenmesi sonucu uğranılan zararın yargılamanın ilerleyen safhalarında telafi edilip edilmediği irdelenmektedir. Bu aşamalar birbirlerinden bağımsız olarak ele alınmamaktadır. Nitekim AİHM içtihatları uyarınca Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında yapılan incelemelerde ceza yargılamasının bir bütün olarak adil olup olmadığı dikkate alınmaktadır. Buna göre silahların eşitliği ilkesinin ihlal edilip edilmediği her üç aşamanın birlikte değerlendirilmesi suretiyle ulaşılan sonuca göre kararlaştırılmaktadır.¹⁸

Anayasa Mahkemesi de silahların eşitliği ilkesinin sınırlandırılabilir bir güvence olduğunu kabul etmekte ve -anılan testteki kavramları bire bir kullanmamakla birlikte- AİHM'in uyguladığı yönteme benzer bir inceleme yöntemi uygulamaktadır.¹⁹ Nitekim Anayasa Mahkemesi silahların eşitliği ilkesinin de kapsamında yer aldığı adil yargılanma hakkının mutlak olmadığını ve sınırlanabilir nitelikte bir hak oldu-

---

17 *Regner/Çek Cumhuriyeti* [BD], B.No:35289/11, 19/9/2017, § 147.

18 *Regner/Çek Cumhuriyeti* [BD], §§ 147-149.

19 Birçok karar arasından bkz. *Ayfer Atalmış*, B. No: 2016/12198, 9/6/2020, §§ 31-35.

ğunu kabul etmiştir.²⁰ Bu bağlamda ilkenin kısıtlandığına ilişkin ihlal iddialarını incelendiği kararlarda şikâyet konusu yapılan kısıtlamanın savunma makamını önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürüp düşürmediği, bu kısıtlamanın geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığı ve yargılamanın bir bütün olarak dikkate alınması hâlinde savunma hakkında oluşan zedelenmenin uygun bir biçimde telafi edilip edilmediği hususları birlikte değerlendirilerek bir sonuca ulaşılmaktadır.

B. KAPSAM: CEZA YARGILAMALARI VE KABAHAHLERE İLİŞKİN UYUŞMAZLIKLAR

Anayasa Mahkemesine göre Anayasa’da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriği Sözleşme’nin “*adil yargılanma hakkı*” kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmelidir.²¹ Sözleşme’nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesine göre “*Her şahıs gerek medeni hak ve vecibeleriyle ilgili nizalar gerek cezai sahada kendisine karşı serdedilen bir isnadın esası hakkında karar verecek olan, ...bir mahkeme tarafından davasının ... dinlenmesini istemek hakkını haizdir.*”²² Buna göre Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesi yönünden bir denetim yapabilmesi için yargılamanın “*medeni hak ve yükümlülükler*” ya da “*suç isnadı*” ile ilgili bir uyumsuzluğa ilişkin olması gerekir.

AİHM suç isnadı (*criminal charge*) kavramını ulusal hukuktaki vassıflandırmayla bağlı kalmaksızın özerk olarak yorumlamaktadır.²³

---

20 AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014; AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015.

21 Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22; Adnan Oktar, B. No: 2012/917, 16/4/2013, §§ 16-21.

22 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8662.pdf>.

23 HARRIS, David - O’BOYLE, Michael - BATES, Ed - BUCKLEY, Carla - HARVEY, Paul - KAMBER, Kresimir - LAFFERTY, Michelle - CUMPER, Peter - GREEN, Heather: Law of the European Convention on Human Rights, 4. Edition, Oxford 2018, s. 377-381.

AIHM, *Engel kriterleri* olarak bilinen ölçütlere göre inceleme yaparak somut olayda cezai anlamda bir suç isnadının bulunup bulunmadığına bakmaktadır.²⁴ Anayasa Mahkemesi daha önce kabahat eylemleri nedeniyle uygulanan idari yaptırımlara ilişkin uyuşmazlıkların da suç isnadına ilişkin uyuşmazlıklar kapsamında Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı içinde yer aldığına karar vermiştir.²⁵ Buna göre otonom yorum çerçevesinde kabahatlere ilişkin idari yaptırımlar "*ceza*", kabahatler ise "*suç isnadı*" olarak değerlendirilmiştir.²⁶

Çalışmada silahların eşitliği ilkesi suç isnadına ilişkin yargılamalarla sınırlı olarak incelenmiştir. Dolayısıyla suç isnadına ilişkin yargılamaların kapsamına klasik ceza muhakemesi hukuku kapsamındaki yargılamaların yanı sıra kabahatlere dair uyuşmazlıklar da girdiğinden bunlarla ilgili kararlara da yer verilmiştir.

Kitapta öncelikle delillerle ilgili imkânlar ile usule ilişkin diğer fırsatların değerlendirildiği kararlar özetlenmiştir. Kararlarda genel itibarıyla silahların eşitliği ilkesinin taraflar arasında hakkaniyete uygun bir dengenin sağlanmasını amaçladığına dikkat çekilmiş ve mahkeme önünde sahip olunan hak ve yükümlülükler bakımından taraflar arasında sağlanan dengenin yargılamanın her aşamasında korunması gerektiği vurgulanmıştır. Bu kapsamda kitapta özetlerine yer verilen

24 Bu ölçütler şunlardır:

(i) *Ulusal mevzuattaki tanımlama*

(ii) *Suçun niteliği*

(iii) *Muhtemel cezanın niteliği ve ağırlığı* (*Engel ve diğerleri/Hollanda* [BD], B. No: 5100/71..., 8/6/1976, §§ 80-85; *Ezeh ve Connors/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 39665/98..., 9/10/2003, § 86).

25 *D.M.Ç.*, B. No: 2014/16941, 24/1/2018; *B.Y.Ç.*, B. No: 2013/4554, 15/12/2015; *Selçuk Özbölük*, B. No: 2015/7206, 14/11/2018.

26 Anayasa Mahkemesi suçların ve cezaların kanuniliği ilkesi açısından yaptığı incelemelerde, somut olaydaki isnadın cezai anlamda bir suç isnadı olup olmadığına bakarken yaptırımın belirli bir grubu mu yoksa herkesi mi bağladığı, caydırma ve cezalandırma amacı içerip içermediği, ilgili eylemin ceza hukukunda yer alan suçlarla benzerlik taşıyıp taşımadığı, uygulanan usullerin ceza hukuku alanındaki yargısal usullere benzeyip benzemediği gibi faktörleri gözetmiştir (*B.Y.Ç.*, §§ 31, 32; *F.Ç.*, B.No:2014/8019, 24/5/2018, §§ 29, 30).

kararlarda silahların eşitliği ilkesi gereğince davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulup tutulmadığı ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olup olmadığı irdelenmiştir. Buna ek olarak davanın karşı tarafınca ileri sürülen veya dava dosyasına intikal eden görüş ve delillere ulaşma, bunları tetkik ile beyan ve itirazlarını ileri sürme noktasında taraflara makul fırsatların tanınıp tanınmadığı yargılamanın bütününe bakılarak değerlendirilmiştir.

Silahların eşitliği ilkesinin özel görünüm biçimlerini oluşturan asgari şüpheli/sanık haklarının inceleme konusu yapıldığı kararlara ilişkin özetler ise eserin son bölümünde derlenmiştir. Bu bölümde karşı delil sunabilmesi için sanığın suçlamadan haberdar edilmesi, savunmaya gerekli zaman ve kolaylıkların tanınması, sanığa müdafî yardımından etkili bir şekilde yararlanma imkânının sağlanması, sanığa tanık sorgulama ve dinletme imkânının tanınması ve tercüman yardımından ücretsiz olarak yararlanma fırsatının sunulması konularında kilometre taşı niteliğindeki kararların özetleri yer almaktadır.

Kitapta özetlerine yer verilen her bir karara ilişkin olmak üzere söz konusu kararda yapılan değerlendirmeye ve ulaşılan sonuca esas alınan ilkesel paragraflar ayrı bir bölümünde okuyucunun dikkatine sunulmuştur.

Sonuç olarak silahların eşitliği ilkesinin taraflara iddialarını diğer taraf karşısında dezavantajlı bir durum oluşturmayacak koşullar altında sunabilmesi için imkân tanınmasını ve taraflar arasında adil dengenin kurulmasını gerektiren bir ilke olduğu bir kez daha vurgulanmalıdır. Bu bağlamda silahların eşitliği ilkesinin maddi bir içeriği bulunmadığı dikkate alındığında eserde yer verilen konu başlıklarının ilkenin uygulamadaki tüm görünümünü yansıttığını söylemek zor olacaktır. İddia makamı ile savunma makamı arasında hakkaniyete uygun bir dengenin sağlanması amacına matuf olan silahların eşitliği ilkesine ilişkin olarak uygulamada bu dengenin bozulduğunu iddia

eden pek çok yeni duruma rastlanması, ilkenin güvence alanının bu yeni duruma göre genişletilmesi ve içtihadın da çeşitlendirilerek ilerletilmesi her zaman mümkündür.

II. SİLAHLARIN EŞİTLİĞİ İLKESİNİN UYGULAMADAKİ GÖRÜNÜMLERİ

A. DELİLLERLE İLGİLİ OLARAK EŞİT FIRSATLAR/İMKÂNLAR SAĞLANMASI

1. Delillere İtiraz Fırsatının/İmkânının Sağlanması

a. Delillere Erişim İmkânının Tanınması

(1) Yankı Bağcıoğlu ve Diğerleri [GK], B.No: 2014/253, 9/1/2015

Suçlamanın esasını oluşturan delillerin devlet sırrı olduğu gerekçe- siyle savunma makamına açılmaması ve incelettilmemesi nedeniyle savunmanın bunların gerçekliğine ve güvenilirliğine karşı görüş açık- lama ve bu delilleri çürütme fırsatı elde edememesi silahların eşitliği ilkesini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Dijital delillere ulaşım, devlet sırrı, delillerin imajının verilmemesi

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan ihbarlar üzerine büyük kısmı ordu mensubu olan başvuruçuların ev ve işyerlerinde arama yapılmış ve arama sonucu çok sayıda dijital bellek ele geçirilmiştir. Başvuruçular hakkında suç örgütü yöneticisi/üyeleri olma ve kişisel ve- rileri hukuka aykırı bir şekilde kaydetme de dâhil olmak üzere birçok suç işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır. Bu suçlamalara temel teşkil eden deliller aramalarda ele geçirilen bellek içerikleridir. Baş-

vuruçuların, yargılama süre- cinde dijital bellek üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırıl- ması ve bunların imajlarının verilmesi yönündeki talep- leri reddedilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, başvuruçuların, örgüt üyeliği, kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme, devletin güvenliğine ilişkin gizli bel- geleri temin etme suçların- dan cezalandırılmalarına karar vermiştir. Gerekcede, dijital deliller içindeki bil- gi ve belgelere dayanılarak

§ 75. "... Somut olayda, dijital deliller içindeki bilgi ve belgelere dayanıla- rak başvuruçuların mahkûmiyetine karar verilmiştir. Başvuruçuların dijital verilerin gerçeği yansıtmadığı yönündeki iddialarının araştırılması amacıyla bu deliller üzerinde bilirki- şî incelemesi yaptırılması veya bun- lara ilişkin imajların verilmesi talep- lerinin, dijital belgelerin içeriklerinin devlet sırrı kapsamında kaldığından ve dijital delillerin usulüne uygun aramalar sonucu ele geçirildiğinden bahisle reddedilmesi yargılamanın bütünü yönünden adil yargılanma hakkını ihlal eder niteliktedir."

başvurucuların mahkûmiyetine karar verildiği belirtilmiştir. Başvurucular, bireysel başvuruda bulunmuştur.

Mahkemenin dijital verilerin gerçeği yansıtmadığı yönündeki iddiaların araştırılması amacıyla yapılan talepleri reddetmesi, dijital delillerin sıhhati konusundaki iddiaların tam olarak ileri sürülmesini imkânsız kılmıştır. Hâlbuki Mahkeme, bu dijital delillere göre bir değerlendirme yaparak mahkûmiyet kararı vermiştir. Dijital deliller üzerinde yapılacak teknik incelemenin suçların sübutu ve sanıkların bu suçlarla ilgisinin tespiti bakımından belirleyici olabileceği açıktır. Başvurucuların dijital delillerin içindeki belgelerin kendileri tarafından oluşturulmadığı ve temin edilmediği iddiaları karşısında, bunlarla ilgili olarak etkili şekilde savunma yapmaya imkân verecek bir erişimin sağlanması ya da yargılama makamınca bu amaca uygun bir incelemenin yaptırılması gerekir. Suçlamanın esasını oluşturan delillere yönelik savunmanın etkisiz kalmasına neden olacak şekilde erişim ve inceleme imkânı sağlanmaması, ceza yargılamasının temel işlevinin yerine getirilmemesi sonucunu doğurur.

Bu koşullarda Mahkemece izlenen usul ve yöntemin, silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı ve başvurunun menfaatlerini yeterince koruyan bir güvence içermediği açıktır. Diğer sebeplerin yanında başvuru- cuların (sanıkların), suçlamaların dayanağı olan delillere karşı savunma yapma imkânının kısıtlanmış olması da *silahların eşitliği* ilkesini ihlal etmiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

§ 76. “Mahkemece delillerin bu şekilde gizlenmiş olması, özellikle de devlet sırrı gerekçesiyle delillerin savunma makamına açılmaması ve inceltirilmemiş olması, başvuru- cuların, dijital delillerin sıhhati konusundaki iddialarını tam olarak ileri sürmesini imkânsız kılmıştır. Oysa Mahkeme, bu dijital delillere göre bir değerlendirme yaparak mahkûmiyet kararı vermiş ve Yargıtay tarafından aynı nedenlerle verilen hüküm onanmıştır (bkz. §§ 25-26). Bu koşullarda Mahkemece izlenen usul ve yöntemin, silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı ve başvurunun menfaatlerini yeterince koruyan bir güvence içermediği açıktır.”

(2) Ali Pala, B. No: 2013/3056, 14/10/2015

Soruşturma evresinde dosyaya erişimin kısıtlanmasının, yargılamanın sonraki aşamalarında dosyaya (ve dolayısıyla delillere) erişim imkânının tanınması durumunda adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Dosyaya erişimin kısıtlanması, gizlilik kararı, deliller üzerine görüş sunma

Başvurucu hakkında birden fazla suçtan soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma evresinde başvuru müdafinin dosyadan suret almasının soruşturmanın amacını tehlikeye düşüreceği gerekçesiyle müdafinin dosyaya erişimine mahkemece kısıtlama getirilmiştir. Başvurucu, duruşma öncesi delillerden haberdar olmuş ve duruşma devresinde müdafii aracılığıyla deliller üzerine görüş bildirmiş ve itirazlarını

sunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucuyu anılan suçlardan mahkûm etmiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

§ 48. “Başvurucu, duruşma öncesi delillerden haberdar olmuş ve sözlü yargılama aşamasında (duruşmada) müdafii aracılığıyla deliller üzerine görüş bildirmiş ve itirazlarını sunmuştur. Dosyanın erişime açılmasından sonra başvuru vekili, 27/12/2011 tarihli karar duruşmasında araştırılmasını istedikleri başka bir hususun olmadığını beyan etmişlerdir. Ayrıca başvuru dosyası incelendiğinde “silahların eşitliği” ve “çelişmeli yargılama” ilkelerine aykırı olarak başvurucuya delillerini sunma, inceletme ve itiraz etme hususlarında uygun olanakların sağlanmadığına ilişkin bir delil de bulunmamaktadır.”

Başvurucu soruşturma evresinde dâhi -gizlilik kararına rağmen- olay yeri ve zamanını anlayabilmiş ve buna ilişkin savunma yapmıştır. Gizlilik kararı bazı delillerin toplanmasının istenmesine de engel olmamıştır. Bunun yanında dosyaya erişime getirilen sınırlama başvuru- nun ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve başvuru- nun hazır bulunmaya yetkili olduğu diğer adli işlemlere ilişkin tutanakları

kapsamamıştır. İddianamenin kabulü kararıyla da kısıtlama kararı kendiliğinden ortadan kalkmıştır.

Başvurucu duruşma devresinde müdafii aracılığıyla deliller üzerine görüş bildirmiş ve itirazlarını sunmuştur. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırı olarak savunma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

(3) Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020

Delillerin incelenmek üzere mahkeme huzuruna getirilmediği iddiasına yönelik bireysel başvurunun temellendirilmesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: Temellendirilmemiş şikâyet, dijital delillerin incelenmesi, delillere ulaşım

§ 171. “Ancak başvuru, bireysel başvuru formunda söz konusu iddia hakkında yeterli açıklamada bulunmamış ve iddiasını temellendirmemiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında derece mahkemelerine sunduğu bazı dilekçelere atıf yaparak bunların dikkate alınmasını istemiştir. Başvurucu bu dilekçelerin birinde dijital delillerin mahkeme huzuruna getirilmemesi konusunda birtakım açıklamalarda bulunmuş ise de bu açıklamaları kendisiyle ilgili yargılamada ByLock verileri bağlamında karşılaştığı somut sorunlar kapsamında değil genel olarak ByLock verilerinin hukuka aykırı olarak elde edildiği iddiası kapsamında dile getirmiştir. Diğer bir ifadeyle başvurunun ByLock verilerinin kendisiyle ilgili yargılamada kullanılmasının ortaya çıkardığı somut sorunları derece mahkemeleri önünde dile getirip bu kapsamda gerekli araştırma ve incelemelerin yapılmasını istediğine ancak derece mahkemelerinden yanıt alamadığına dair bir bilgi ve belge bulunmamaktadır.”

Başvurucu 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrasında Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma neticesinde Ağır Ceza Mahkemesi kararıyla silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmiştir. Mahkûmiyet gerekçesinde, başvurucunun FETÖ/PDY mensuplarının kullanımına sunulan ByLock iletişim programını kullandığının tespit edilmiş olması esas alınmıştır. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucunun ByLock verilerinin kendisiyle ilgili yargılamada kullanılmasının ortaya çıkardığı somut sorunları derece mahkemeleri önünde dile getirip bu kapsamda gerekli araştırma ve incelemelerin yapılmasını istediğine, ancak derece mahkemelerinden yanıt alamadığına dair bir bilgi ve belge bulunmamaktadır. Başvurucu, dijital verilerin

mahkeme huzuruna getirilmediğine dair iddiası hakkında bireysel başvuru formunda yeterli açıklamada bulunmamış ve iddiasını temellendirmemiştir.

Sonuç olarak dijital verilerin mahkeme huzuruna getirilmediğine dair iddia *temellendirilmemiş olması* nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

(4) Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021

Delillerin bir örneğinin incelenmek üzere verilmediği iddiasının bireysel başvuru yapılmadan önce olağan kanun yollarında ileri sürülmesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel başvurunun ikincilliği, başvuru yollarının tüketilmesi, olağan kanun yolu

Başvurucu hakkında, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasıyla (FETÖ/PDY) irtibatlı olduğu değerlendirilerek soruşturma başlatılmıştır. Cumhuriyet Başsavcılığı, diğerlerinin yanı sıra başvurunun FETÖ/PDY mensuplarının kullanımına sunulan ByLock iletişim programını kullandığı gerekçesiyle örgüt üyesi olduğundan bahisle kamu davası açmıştır. Mahkeme, başvurunun terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine karar vermiştir.

Başvurucunun ByLock verilerini içeren hard disk ile flash belleğin mahkeme huzuruna getirilmediği ve bunların bir örneğinin incelenmek üzere kendisine verilmediği iddiasını öncelikle olağan kanun yollarında ileri sürmesi gerekir. Bu

durum, bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucudur.

Somut olayda başvurunun yargılama, istinaf ve temyiz süreçlerinde söz konusu delillerin kendisine verilmesine ilişkin açık bir talebi olmamıştır. Dolayısıyla söz konusu ihlal iddiası yönünden usulüne uygun şekilde başvuru yolları tüketilmemiştir.

Sonuç olarak başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvuru kabul edilemez bulunmuştur.

§ 165. “Somut olayda başvurunun yargılama, istinaf ve temyiz süreçlerinde ByLock verilerini içeren hard disk ve flash belleğin mahkeme huzuruna getirilerek incelenmesine, söz konusu kayıtların bir örneğinin kendisine verilmesi gerektiğine ya da buna ilişkin talebinin Mahkemece reddedildiğine ilişkin açık bir talebinin olmadığı görülmektedir. Bu nedenle söz konusu ihlal iddiası yönünden usulüne uygun şekilde başvuru yollarının tüketilmediği anlaşılan başvurunun bu kısmının Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi mümkün değildir.”

b. Delillerin Gerçekliğine ve Güvenilirliğine Yönelik İtirazların İleri Sürülmesine Fırsat Verilmesi

(1) *Sencer Başat ve Diğerleri* [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014

Suçlamanın esasını oluşturan dijital delillerin gerçekliği ve güvenilirliğinin denetlenmesine yönelik taleplerin yetersiz gerekçelerle reddedilmesi silahların eşitliği ilkesini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Dijital delillerin güvenilirliği, deliller üzerinde inceleme, bilirkişi raporu alınması

Kamuoyunda *balyoz davası* olarak bilinen yargılama da, aralarında başvuru-
cunun da olduğu birçok sanık hakkında Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren ıskat veya vazife görmekten men etmeye teşebbüs suçundan mahkûmiyet kararı verilmiştir. Yargılama sürecinde başvuru-
cular, Cumhuriyet savcısınca alınan bilirkişi raporlarının eksik olduğunu ve olayı aydınlatmaya yeterli olmadığını ileri sürerek yargılamanın temelini oluşturan dijital delillere ilişkin olarak mahkemenin bilirkişi raporu alması talebinde bulunmuştur. Mahkeme bilirkişi raporu alınmasına gerek duyulmadığı gerekçesi ile bu talepleri reddetmiştir. Başvurucular

§ 70. “Kural olarak, bilirkişilerin sunduğu rapor ve mütalaalar derece mahkemeleri açısından bağlayıcı olmamakla birlikte, İlk Derece Mahkemesi tarafından esasa ilişkin değerlendirmeler yapılırken Cumhuriyet Savcısı tarafından sunulan bilirkişi raporlarının belirleyici bir etkisi olmuştur. Başka bir deyişle somut davada İlk Derece Mahkemesi, yalnızca Cumhuriyet Savcısı tarafından sunulan bilirkişi raporlarına itibar etmiş, bu raporlara karşın başvuru-
cunun savunmalarının bir parçası olarak sundukları bilirkişi rapor ve uzman görüşleri ise dikkate alınmamıştır. Mahkeme ayrıca başvuru-
cunun, mahkûmiyet kararının dayanağı olan dijital verilerin gerçeği yansıtmadığı iddialarını değerlendirmek üzere mahkemenin bilirkişi heyeti tayin etmesi ve rapor aldırması yönündeki taleplerini de yeterli olmayan gerekçe ile reddetmiştir.”

§ 71. *“Böylece başvuruçuların, haklarında yöneltelen suçlamaların dayanağı olan delillere karşı kovuşturmanın genişletilmesini isteme hakları kısıtlanmış, ceza yargılamasının, maddi gerçeğin ortaya çıkartılması amacına yönelik olarak “silahların eşitliği” ilkesi ihlal edilmiştir.”*

bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvuruçuların, mahkûmiyet kararının dayanağı olan dijital verilerin gerçeği yansıtmadığı iddialarını değerlendirmek üzere bilirkişi heyeti tayin edilmesi ve rapor alınması yönündeki talepleri yeterli olmayan gerekçe ile

reddedilmiştir. Böylelikle başvuruçuların, haklarında yöneltelen suçlamaların dayanağı olan delillerle ilgili olarak bilirkişi raporu alınması talebi sanıkların haklarını koruma amacına yönelik yeterli güvencele ri içermeyen bir usul çerçevesinde reddedildiğinden *silahların eşitliği ilkesi* ihlal edilmiştir.

Sonuç olarak Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

(2) Cezair Akgül, B. No: 2014/10634, 26/10/2016

Savunmaya, aleyhteki delillerin davayla ilgisini ve ağırlığını değerlendirerek güvenilirlikleri hususunda iddia ve itirazlarını dile getirebilme imkânı verilmemesi adil yargılama hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Delillerin tartışılması, maddi delillerin açıklanması, delillere itiraz etme

Uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan başvuru hakkında kamu davası açılmıştır. Başvurucunun suç ortağı olarak kabul edilen ve başka bir mahkemede yargılanıp mahkûm olan bir kişinin dosyasındaki telefon konuşmalarına ilişkin çözüm tutanakları başvuru dosyasına getirilmiş ancak duruşmada okunmamıştır. Ayrıca dosya kapsamında mahkûmiyet kararının belirleyici delilleri arasında gösterilen bu iletişim çözüm tutanaklarının getirilmesiyle ilgili verilmiş herhangi bir karar da bulunmamaktadır. Mahkeme başvuru mahkûm etmiştir. Başvuru, bireysel başvuruda bulunmuştur.

Somut olayda anılan telefon konuşma içerikleri duruşmada okunmayarak başvuru bu delilin davayla ilgisini ve ağırlığını değerlendirerek güvenilirliği hususundaki iddia ve itirazlarını dile getirebilmesine imkân verilmemiştir. Başvurucunun itirazına karşı kullandığı belirtilen telefon hattının konuşma tarihlerinde kimin adına kayıtlı olduğu, telefon konuşmalarının dinlenmesi ve kayda alınmasına ilişkin verilmiş bir karar bulunup bulunmadığı da araştırılmamıştır. Geçerli bir neden olmaksızın başvuru suçlamanın belirleyici delil-

§ 34. “Somut olayda anılan telefon konuşma içerikleri duruşmada okunmayarak başvuru bu delilin davayla ilgisini ve ağırlığını değerlendirerek güvenilirliği hususundaki iddia ve itirazlarını dile getirebilmesine imkân verilmediği görülmektedir. Diğer yandan başvuru itirazına karşı kullandığı belirtilen telefon hattının konuşma tarihlerinde kimin adına kayıtlı olduğuna, telefon konuşmalarının dinlenmesi ve kayda alınmasına ilişkin verilmiş bir karar bulunup bulunmadığı da araştırılmamıştır.”

leri arasında gösterilen bu iletişim çözüm tutanaklarına karşı iddia ve itirazlarını dile getirmesine imkân sağlanmaması adil yargılanma hakkını ihlal etmiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.¹

---

1 Bu başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki çelişmeli yargılama ilkesi çerçevesinde incelenmiş ise de Anayasa Mahkemesi, savunmanın delillerin güvenilirliği hususundaki iddia ve itirazlarını dile getirebilmesine imkân verilmemesi şikâyetlerini artık silahların eşitliği ilkesi yönünden de değerlendirmektedir. Karar, belirtilen sebeple kitaba alınmıştır (Editörler: Dr. Akif YILDIRIM, Zehra GAYRETLİ).

c. Hukuka Aykırı Yöntemlerle Elde Edilen Delillere İtiraz Etme ve Kullanılmalarına Karşı Çıkma İmkânının Verilmesi¹

(1) *Jakop Gabriel*, B. No: 2013/2392, 15/4/2015

Delil elde etme yöntemindeki “hukuka aykırılığın” delillerin sıhhatine etki etmediği ve gerçekliğine şüphe düşürmediği durumlarda adil yargılanma hakkı ihlal edilmiş olmaz.

Anahtar Kelimeler: Delillerin güvenilirliği, hukuka aykırı delil, delillerin sıhhati

Başvurucu hakkında konutunda izinsiz şarap üretimi yaptığı gerekçesiyle soruşturma başlatılmıştır. Cumhuriyet savcısının kararına istinaden kolluk görevlilerince başvurunun konutunda kendisinin de hazır bulunduğu aramada, mahkûmiyetine konu olan suç eşyası ele geçirilmiştir. Ancak bu arama işlemi sırasında mahalle muhtarı haricinde, ihtiyar heyeti veya komşulardan ikinci bir kişi hazır bulundurulmamıştır. Açılan kamu davası sonucunda mahkeme, başvuruca mahkûm etmiştir. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunmuştur.

Mahkûmiyet hükmü, belirleyici olarak arama sonucunda

§ 39. “Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında, taraflara iddialarını sunmak hususunda uygun olanakların sağlanması şarttır. Taraflara, tanık delili de dahil olmak üzere delillerini sunma ve inceletme noktasında da uygun imkânların tanınması gerekir. Bu anlamda, delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddialarının da yargılamanın bütünü esas alınarak değerlendirilmesi gerekir...”

1 Bu başlık altındaki başvurular, adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı çerçevesinde incelenmiş ise de Anayasa Mahkemesi, anılan hakkı hukuka aykırı deliller boyutuyla incelerken silahların eşitliği ilkesini bir unsur olarak gözetmektedir. Buna göre hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında, taraflara iddialarını sunmak hususunda uygun olanakların sağlanması şarttır. (Editörler: Dr. Akif YILDIRIM, Zehra GAYRETLİ).

§ 50. “Sonuç itibarıyla, başvuru hakkında iç hukuka uygun bir şekilde Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma kapsamında, başvuru konutunda icra edilen arama işlemindeki kanunda belirlenen usule ilişkin eksikliğin, bu işlemin sıhhatini ve bu işlem sonucunda elde edilen delillerin gerçekliğini şüpheli hale getirmedeği gibi, başvuru da bu kapsamda herhangi bir itirazda bulunmamıştır. Bu çerçevede, başvuruya konu arama işlemindeki anılan eksikliğin, elde edilen delillerin güvenilirliğine zarar vermediğinin ve dolayısıyla bu deliller esas alınarak mahkûmiyetle sonuçlanan yargılamanın adilliğini zedelediğinin kabulü gerekir.”...

elde edilen delillere dayandırılmıştır. Başvuruya konu aramanın kanuna aykırı olarak yapıldığı açıktır. Konutta yapılan arama işlemindeki kanuna aykırılığın, bu işlem sonucunda elde edilen delillerin sıhhatine etki edip etmediği ve elde edilen delillerin gerçekliğini şüpheyeye düşürüp düşürmediği incelenmiştir. Arama işlemi sırasında bulundurulması gereken kişilerden birinin eksik olmasının yol açtığı, arama işleminin ve arama sonucunda elde edilen delillerin güvenilirliğini şüpheyeye düşüren somut bir durum veya risk tespit edilemediği gibi, başvuru tarafından

da bu kapsamda herhangi bir somut iddia ileri sürülmemiştir. Bu çerçevede, başvuruya konu arama işlemindeki anılan eksikliğin, elde edilen delillerin güvenilirliğine zarar vermediği ve dolayısıyla bu deliller esas alınarak mahkûmiyetle sonuçlanan yargılamanın adilliğini zedelediği kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

(2) Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018

Hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin mahkûmiyette tek veya belirleyici delil olarak kullanılmasının yargılamanın hakkaniyetini zedelemesi durumunda adil yargılanma hakkı ihlal edilmiş olur.

Anahtar Kelimeler: Hukuka aykırı delil, yargılamanın hakkaniyeti, delillerin gerçekliği

Kolluk tarafından konutta hâkim kararı veya Cumhuriyet savcısının yazılı emri olmaksızın arama yapılmış ve bulunan uyuşturucu maddeye el konulmuştur. Arama uzun bir süre geçtikten sonra nöbetçi Cumhuriyet savcısına bildirilmiş ve bu işlemle ilgili olarak tutanak düzenlenmiştir. Tutanakta, polislerin daha fazla uyuşturucuya ulaşmak düşüncesiyle başlangıçta alıcı gibi hareket ettikleri, evden hassas terazi, çok sayıda uyuşturucu hap, değişik miktarlarda kokain ve eroin maddesi ele geçirildiği ifade edilmiştir. Cumhuriyet savcısının talimatı ile sonraki işlemler başka emniyet görevlileri tarafından sürdürülmüştür. Açılan kamu davası üzerine başvuru, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçundan mahkûm edilmiştir. Mahkûmiyet hükmü, belirleyici olarak arama sonucunda elde edilen delillere dayandırılmıştır. Kararda, başvuruçunun aramanın icra ediliş şekline yönelik iddia ve itirazları hakkında bir değerlendirme yapılmamıştır. Başvuru, bireysel başvuruda bulunmuştur

Somut olayda konuttaki arama kanuna aykırı şekilde yapılmıştır. Kolluk görevlilerinin konutta arama yapmaları için hâkim kararı veya

§ 46. Bu yönüyle Anayasa Mahkemesinin görevi, belirli delil unsurlarının hukuka uygun şekilde elde edilip edilmediğini tespit etmek değildir. Anayasa Mahkemesinin görevi, hukuka aykırı olduğu ilk bakışta anlaşılabilen veya derece mahkemelerince hukuka aykırı olduğu tespit edilen delillerin yargılamada tek veya belirleyici delil olarak kullanılıp kullanılmadığını ve bu "hukuka aykırılığın" bir bütün olarak yargılamanın adil olup olmamasına etkisini incelemektir ..."

Cumhuriyet savcısının yazılı emri bulunmamaktadır. Bireysel başvuruda, hukuka aykırı olduğu ilk bakışta anlaşılabilen veya derece mahkemelerince hukuka aykırı olduğu tespit edilen delillerin yargılamada tek veya belirleyici delil olarak kullanılıp kullanılmadığı ve bu hukuka aykırılığın bir bütün olarak yargılamanın adil olup olmamasına etkisi incelenmiştir. Bu konuda değerlendirme yapılırken başvuruculara delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmalarına karşı çıkma fırsatı verilip verilmediği, bu konuda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gözetilip gözetilmediği, savunmanın menfaatinin korunması için onlara yeterli güvenceler sağlanıp sağlanmadığı da bir unsur olarak incelenmiştir. Somut olayda, hukuka aykırı şekilde gerçekleştirilen arama sonucu elde edilen delillerin belirleyici delil olarak kullanılmasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

(3) *Abdulvahap Kaçar ve Ercan Kaçar*, B. No: 2014/16877, 22/3/2018

Kanuni bir temeli olmaksızın elde edilen ve Yargıtay kararlarıyla hukuka aykırı olduğu tespit edilen delillerin mahkûmiyette belirleyici delil olarak kullanılması durumunda adil yargılanma hakkı ihlal edilmiş olur.

Anahtar kelimeler: Hukuka aykırı delil, yargılamanın bütünsel hakkaniyeti, belirleyici delil

Bir kuyumcuda hırsızlık suçu işlenmesi üzerine Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında Başsavcılık tarafından tüm GSM operatörlerine yazı yazılarak *baz istasyonundan yapılan bütün arama ve aranmaların numara, kimlik bilgisi, adres, yer ve zaman gösterecek şekilde ayrıntılı dökümünün gönderilmesi istenmiştir.* Başsavcılığa gelen kayıtlardan hırsızlık suçunun işlendiği gece birbirlerini sıkça arayan şahıslar tespit edilmiştir. Başsavcılık, GSM operatörlerine gönderdiği yeni bir müzekkere ile söz konusu telefon numaraları ile IMEI numaralarını belirterek geriye dönük şekilde üç aylık iletişim kayıtlarını talep etmiştir. Başsavcılığın iddianamesiyle başvuru haklarında nitelikli hırsızlık, mala zarar verme ve konut dokunulmazlığı-

§ 78. “*Katalog suçlar kapsamında yer almayan suçlara ilişkin olarak telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbiri sonucunda elde edilen kayıtların delil olarak kullanılmasının mümkün olmadığı, bu tür delillerin hukuka aykırı delil niteliği taşıdığı ve hükme esas alınamayacağı hususu Yargıtay tarafından tespit edilmiştir (bkz. §§ 26-28). 21/2/2014 tarihinden önce, nitelikli hırsızlık suçunun 5271 sayılı Kanun’un 135. maddesinde yer alan katalog suçlar listesinde düzenlenmediği ve dolayısıyla kanuni bir temeli olmaksızın elde edilen delillerin -Yargıtay tarafından da tespit edildiği üzere- hukuka aykırı delil mahiyetinde olduğu açıktır. Neticede mahkûmiyette belirleyici olarak kullanılan delillerin kanuni bir temeli olmaksızın elde edildiği anlaşılmaktadır.”*

nı ihlal suçlarından kamu davası açılmıştır. Mahkeme başvurucları atılı suçlardan mahkûm etmiştir. Kararda, başvurucların suçla konu olayın gerçekleştiği gece saatlerinde sık aralıklarla telefon görüşmesi yapmaları söz konusu suçları işlediklerinin belirleyici bir delili olarak gösterilmiştir. Başvuruclar bireysel başvuruda bulunmuştur.

Mahkûmiyet hükmünün esaslı ve belirleyici delili, başvurucların suçla konu olayın gerçekleştiği gece saatlerinde sık aralıklarla telefon görüşmesi yaptıklarının tespit edilmesidir. Mahkeme kararında olay yerinde herhangi bir parmak izine rastlanmadığı açıkça belirtilmektedir. Mahkemece dayanan diğer delil ise suç tarihinden sonra başka bir ilçede başvuruclar tarafından hırsızlık suçu işlendiği gerekçesiyle haklarında kamu davası açılmasıdır. Ancak her iki suç arasında nasıl bir illiyet bağının bulunduğu hususunda Mahkemece bir değerlendirme yapılmamıştır. Suç tarihinde, nitelikli hırsızlık suçu 5271 sayılı Kanun'un 135. maddesinde yer alan katalog suçlar listesinde düzenlenmemiştir. Dolayısıyla mahkûmiyette belirleyici olarak kullanılan delillerin kanuni bir temeli olmaksızın elde edildiği anlaşılmaktadır. Somut olayda kanuni bir temeli olmaksızın telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi tedbiri sonucunda elde edilen ve Yargıtay kararlarıyla hukuka aykırı olduğu tespit edilen delillerin mahkûmiyette belirleyici delil olarak kullanılması bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelemiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

(4) Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020

Savunma tarafının, hukuka aykırı yöntemlerle elde edildiğini iddia ettiği delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmalarına karşı çıkma imkânını elde etmesi, adil yargılanma hakkı incelemelerinde önemli bir unsur olarak gözetilir.

Anahtar Kelimeler: Hukuka aykırı delil, yargılamanın hakkaniyeti, delillerin gerçekliği ve güvenilirliği

Başvurucu 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrasında Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma neticesinde Ağır Ceza Mahkemesi kararıyla silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmiştir. Mahkûmiyet gerekçesinde, başvurucunun FETÖ/PDY mensuplarının kullanımına sunulan ByLock iletişim programını kullandığının tespit edilmiş olması esas alınmıştır. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuş; ByLock verilerinin ne şekilde tespit edildiğinin belli olmadığını, bu sebeple hukuka aykırı olduğunu ve bu verilerin hakkında verilen mahkûmiyet kararına dayanak alınamayacağını ileri sürmüştür.

Adli makamlar, ByLock iletişim programıyla ilgili istihbarat organı tarafından kendisine teslim edilen dijital materyallerin gerçekliği veya güvenilirliği ile ilgili olarak gerekli araştırma, inceleme ve değerlendirmelerde bulunmuştur. Adli makamlara teslim edilen bu veriler teknik birimlerce incelenmiş ve anlamlandırılmıştır. Savunma tarafı da -silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun şekilde- başvurucunun ByLock kullanıcısı

§ 141. “Adli makamlar, teslim edilen dijital materyallerin gerçekliği veya güvenilirliği ile ilgili olarak gerekli araştırma, inceleme ve değerlendirmelerde bulunmuştur. Adli makamlara teslim edilen bu veriler teknik birimlerce incelenmiş ve anlamlandırılmıştır. Savunma tarafı da -silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun şekilde- başvurucunun ByLock kullanıcısı olduğu yönündeki delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmalarına karşı çıkma imkânı da elde etmiştir.”

olduğu yönündeki delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmalarına karşı çıkma imkânı da elde etmiştir. Somut olayda ByLock verilerinin kanuni bir temele dayanmadan veya hukuka aykırı şekilde elde edildiğine yönelik iddialar açısından bir ihlal bulunmamıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

2. Sanığın Delillerin Tartışıldığı Duruşmalara Etkili Katılımının Sağlanması Gerekliliği: Videokonferans Bağlantısıyla Duruşma¹

a. Şehrivan Çoban, B. No: 2017/22672, 6/2/2020

Olaya özgü somut gerekçeler sunulmadan -kategorik bir şekilde- sanığın duruşmada hazır bulunma talebinin reddedilmesi duruşmada hazır bulunma hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan duruşmaya katılım, duruşmada hazır bulunma, duruşmaya etkili katılım

Başvurucu, hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan açılan kamu davasının ilk celsesinde duruşmada hazır bulunarak savunma yapmıştır. Başvurucunun yargılamanın ikinci celsesine SEGBİS aracılığıyla katılmasına karar veren mahkeme, videokonferans yöntemiyle duruşma yapılmasının neden gerekli olduğu hususunda herhangi bir gerekçe göstermemiştir. Başvurucu ise mahkemeye gönderdiği

§ 74. “Sanığın duruşmada hazır bulunması hem savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamakta hem de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine işlerlik kazandırmaktadır. Ceza adaletinin hakkaniyete uygun şekilde gerçekleşebilmesi için sanığın mahkemenin huzuruna çıkarılması büyük önem arz etmektedir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine dayalı bir yargılama sisteminin benimsenmesi, sanığın duruşmada hazır bulunmasını gerektirmektedir. Anılan hak, sadece duruşmada hazır bulunmayı değil duruşma sürecini takip etmeyi, iddiaları ve tanık ifadelerini dinlemeyi, iddia/savunmaları destekleyecek şeyleri ileri sürmeyi de içerir.

¹ Bu başlık altındaki başvurular, adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı çerçevesinde incelenmiş ise de Anayasa Mahkemesi, anılan hakkı incelerken sanığın duruşmada hazır bulunmasının silahların eşitliği ilkesine işlerlik kazandırdığını ifade etmektedir. Buna göre silahların eşitliği ilkesine dayalı bir yargılama sisteminin benimsenmesi sanığın duruşmada hazır bulunmasını gerektirmektedir (Editörler: Dr. Akif YILDIRIM, Zehra GAYRETLİ).

dilekçesi ile duruşmaya SEGBİS aracılığıyla katılmayı kabul etmediğini bildirmiştir. Bunun üzerine yargılamanın ikinci celsesi SEGBİS bağlantısı kurulmaksızın başvurunun yokluğunda gerçekleştiril-

Dolayısıyla duruşmada hazır bulunma hakkı, sanığın yargılamaya etkili katılım hakkıyla da doğrudan ilişkilidir. Suç isnadı altındaki bir kimse duruşmada hazır bulunarak yargılamaya etkin olarak katılmakta, hakkında kurulacak hükmün inşasına ortak olmakta ve yargılamaya yön verme imkânına kavuşmaktadır. Hâkimler de bu hak vesilesiyle sanığın tutum ve davranışları ile kişisel özelliklerini gözlemleme imkânı elde etmektedir.”

§ 102. “Bu çerçevede derece mahkemelerince diğer alternatifler değerlendirilmeden ve olaya özgü somut gerekçeler sunulmadan doğrudan başvurunun duruşmada hazır bulunma talebinin reddedilmesi, en uygun aracın seçilmemesi sebebiyle müdahalenin gerekli olmadığı sonucuna yol açmaktadır. Dolayısıyla başvurunun esas hakkında işlemlerin yapıldığı duruşmada hazır bulunma talebinin reddedilmesinin zorunlu olduğu derece mahkemelerince somut bir biçimde ortaya konulamadığı için müdahalenin gerekli olmadığı sonucuna varılmıştır.”

miştir. Bu celsede mağdurun talimatla alınan beyanları ve bilirkişi raporu okunmuş, hazır bulunan başvuru müdafii delillere karşı beyanda bulunmuştur. Aynı celsede savcılık makamı da esas hakkındaki mütalaasını mahkemeye sunmuştur. Yargılamanın üçüncü ve son celsesinin de SEGBİS aracılığıyla gerçekleştirilmesine karar verilmesi üzerine başvuru mahkemeye yeniden dilekçe göndererek duruşmada hazır bulunma yönündeki talebini yinelemiştir. Yargılamanın son celsesinde mahkeme, başvurunun bizzat duruşmada hazır bulunma talebini değerlendirmiştir. Buna göre başvurunun savunmasının esaslı bölümünü oluşturan sorgusunun birinci celsede mahkeme huzurunda yapıldığı, yargılamanın gerçekleştirildiği ilde meydana gelen terör olayları nedeniyle başvuru ve kamu görevlilerinin güvenliğinin tehlikeye düşmesi ihtimali bulunduğundan başvurunun tutuklu bulunduğu

ilden mahkemeye transferi sırasında güvenlik sorunu yaşanabileceği ve videokonferans yöntemi ile savunma alınmasının ilgili mevzuata uygun olduğu gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir. Mahkeme, başvurunun yokluğunda duruşmaya devam etmiş ve mahkûmiyet hükmünü açıklamıştır. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Sanığın ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya katılımının sağlanmaya çalışılması duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil eder. Somut olayda kanun tarafından öngörülen müdahale, ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transfer nedeniyle oluşan gecikmelerin azaltılması ve yargılamaların hızlandırılması gibi meşru bir amaca hizmet etmekte olup bu amaca ulaşma bakımından *elverişlidir*. Ancak mahkeme, diğer alternatifleri değerlendirmeden ve sanığın duruşmada hazır bulunmamasını zorunlu kılan bir olgunun varlığını somut ve olaya uygun gerekçeyle ortaya koymadan başvurunun esaslı işlemlerin yapıldığı duruşmada hazır bulunma talebini reddetmiştir. Buna göre müdahalenin *gerekli* olduğu kabul edilemez.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

b. Ferhat Çatuk, B. No: 2017/25628, 16/9/2020

Sanığın, -yargılamanın adilliğine bir bütün olarak zarar verecek şekilde- esas hakkındaki işlemlerin yapıldığı duruşmalarda hazır bulunma talebinin reddedilmesi duruşmada hazır bulunma hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Videokonferans bağlantısıyla duruşma, orantılılık, yargılamanın adilliği

Başvurucu, hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan açılan

§ 51. “Müdahalenin gerekli olduğunun ortaya konulduğu hâllerde ise sanığın duruşmada hazır bulunmamasının yargılamanın adilliğine bir bütün hâlinde zarar verip vermediği orantılılık açısından incelenmelidir. Bu kapsamda duruşmada bizzat hazır bulundurulmayan tarafın diğer tarafça ileri sürülen görüşler ve kanıtlar hakkında bilgi sahibi olup olmadığı veya bunlara yorum yapıp yapamadığı, dezavantajlı duruma düşürülmeksizin davaya etkili katılımının sağlanmasında makul bir fırsata sahip olup olmadığı hususları detaylı bir incelemeye tabi tutulmalıdır. Orantılılık açısından yapılacak değerlendirmede, yokluğunda gerçekleştirilen işlemin sanığın duruşmada fiziken hazır bulunmasını gerektiren (esaslı) nitelikte bir işlem olup olmadığına da bakılmalıdır (Şehrivan Çoban, § 94).”

kamu davasının ilk celsesinden önce mahkemeye gönderdiği dilekçe ile videokonferans yöntemiyle duruşmaya katılmak istemediğini beyan etmiş ve duruşma salonunda savunma yapmayı talep etmiştir. Mahkeme, başvurusunun SEGBİS aracılığıyla hazır edilmesine karar vermiştir. Duruşmanın ilk celsesine SEGBİS aracılığıyla katılan başvuru yargılamaya videokonferans bağlantısıyla katılmak istemediğine veya duruşmada bizzat hazır bulunmak istediğine yönelik bir talepte bulunmamıştır. Mahkeme, başvurusunun sonraki duruşma tarihinde öncelikle mahkeme huzurunda hazır edilmesine, bunun mümkün olmaması hâlinde duruşmanın SEGBİS yöntemiyle yapılmasına ka-

rar vermiştir. Başvurucu ikinci celse öncesinde mahkemeye yazdığı dilekçe ile duruşmaya bizzat katılma isteğini yinelemiştir. İnfaz Kurumunca mahkemeye gönderilen yazıda başvurunun güvenlik nedeniyle duruşmada hazır edilemeyeceği, duruşma tarihinde ve saatinde SEGBİS üzerinden duruşmaya katılımının sağlanacağı bildirilmiştir. Mahkeme, başvurunun videokonferans bağlantısıyla katıldığı ikinci ve üçüncü celseler sonunda başvurunun mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Saniğin ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya katılımının sağlanmaya çalışılması duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil eder. Somut olayda kanun tarafından öngörülen müdahale, ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transfer nedeniyle gerek tutuklunun gerekse refakat edecek kamu görevlilerinin yaşamının ve vücut bütünlüğünün korunması gibi meşru bir amaca hizmet etmekte olup bu amaca ulaşma bakımından *elverişlidir*. Mahkemenin bulunduğu il ve ilçelerinde yargılamanın görüldüğü tarihlerde terör olaylarının yoğunluğu ve kamuoyunda *hendek olayları* olarak bilinen terör eylemlerinin yaşandığı göz önüne alındığında başvurunun duruşma salonuna getirilmesinin güvenlik açısından doğuracağı sakinlik durumu nedeniyle duruşmaya SEGBİS aracılığıyla katılımının sağlanması şeklindeki müdahalenin *gerekli* olduğunun mahkeme tarafından somut biçimde ortaya konulduğu kabul edilebilir. Bu noktada söz konusu müdahalenin yargılamanın adilliğine bir bütün olarak zarar verip vermediği *orantılılık* ölçütü kapsamında değerlendirilmelidir. Terör örgütü üyeliği suçundan yargılanan başvurunun esas hakkındaki işlemlerin yapıldığı oturumların hiçbirinde hazır bulundurulmaması bir

§ 56. “... esas hakkındaki mütalaa-
nın okunduğu ve başvuru hak-
kında hüküm verildiği yani esaslı
işlemlerin yapıldığı tüm oturum-
larda başvuru duruşmada hazır
bulunmamıştır. Buna göre terör
örgütü üyeliği suçundan yargıla-
nan başvurunun esaslı işleme-
rin yapıldığı oturumların hiçbirin-
de hazır bulundurulmaması yargı-
lamanın adilliğine zarar vermiştir.”

bütün olarak yargılamanın adilliğine zarar vermiştir. Buna göre müdahalenin *orantılı* olduğu söylenemez.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

c. Hatice Barış, B. No: 2019/38338, 6/10/2021

Mahkemede bizzat hazır bulunma talebine rağmen duruşmalara katılımın videokonferans yöntemiyle sağlandığı iddiasının bireysel başvuru yapılmadan önce olağan kanun yollarında ileri sürülmesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel başvurunun ikincilliği, başvuru yollarının tüketilmesi, duruşmada hazır bulunma

Başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan açılan kamu davasında yargılama dört celsede tamamlanmıştır. Başvurucu yargılamanın ilk celsesinden önce mahkemeye gönderdiği dilekçede duruşmaya

§ 25. “Somut olayda, başvurunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü iddiaları temyiz kanun yolunda ileri sürmediği ve böylece başvuru yollarını usulüne uygun tüketmediği anlaşılmaktadır.”

bizzat katılmak istediğini, bu nedenle duruşma salonunda hazır bulundurulmasının sağlanmasını talep etmiştir. Başvurucu bir kısım belgenin okunduğu ilk celsede hazır bulundurulmamış; sorgusunun yapıldığı, esas hakkındaki mütalaanın sunulduğu, dosyadaki delillere ve esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma yaptığı diğer celselere SEGBİS aracılığıyla katılmıştır. Mahkeme, dördüncü celse sonunda başvurunun mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereğince olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez. Somut olayda ihlale neden olduğu ileri sürülen iddia istinaf aşamasında ileri sürülmesine rağmen temyiz kanun yolunda ileri sürülmemiş ve başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmemiştir.

Sonuç olarak Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

B. DELİL TOPLANMASI İMKÂNLARINDAN YARARLANMA

1. Bilirkişi, Keşif ve Adli Muayene Taleplerinin Karşılanması

a. *Yahya Murat Demirel ve Hüsnü Barbaros Olcay*, B. No: 2013/7996, 17/2/2016

Bilirkişi raporu alınması taleplerinin makul gerekçelerle reddedilmesi durumunda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Bilirkişi raporu, delillerin kabul edilebilirliği, delil değerlendirmesi

Başvurucular hakkında zimmet suçundan kamu davası açılmış-

§ 61. "... Somut olayda başvuru-
cunun bilirkişi raporlarına itiraz etme
konusunda farklı bir muameleye
tabi tutulduklarına dair somut bir
olgu bulunmamakta olup mahkûmi-
yet hükmü duruşmada başvuru-
cular ve vekilleri huzurunda tartışılmış
delillere dayandırılmıştır. Diğer ta-
raftan başvuru dosyası incelendi-
ğinde silahların eşitliği ve çelişmeli
yargılama ilkelerine aykırı olarak
başvuruculara delillerini sunma, in-
celetme ve itiraz etme hususlarında
uygun olanakların sağlanmadığına
ilişkin bir delil de bulunmamaktadır.
Derece mahkemelerince yeniden bi-
lirkişi raporu alınması taleplerinin
ve bilirkişilerin tarafsızlıkları ve eh-
liyetlerine yönelik itirazların makul
gerekçelerle değerlendirildiği görülmüş-
tür. "

tır. Mahkeme dosya içinde bulunan bilirkişi raporları-
nın yeterli olduğunu tespit
etmiştir. Başvurucular söz
konusu raporları hazırlayan
kişilerin tarafsız olmadık-
larını ileri sürerek yeniden
bilirkişi raporu alınması-
nı talep etmiştir. Mahkeme
başvurucuları mahkûm et-
miştir. Başvurucular, birey-
sel başvuruda bulunmuştur.

Bilirkişi raporu benzeri de-
lillerin kabul edilebilirliği ve
değerlendirilmesi hususları
derece mahkemelerinin yet-
kisi dâhilindedir. Kural ola-
rak hâkim ya da mahkeme,
kanunda sayılan durumlar
haricinde bilirkişi inceleme-
si yaptırmak zorunda olma-

dığı gibi bilirkişilerce hazırlanan raporlarla da bağlı değildir. Silahların eşitliği ilkesine aykırı olarak başvuruculara delillerini sunma, inceletme ve itiraz etme hususlarında uygun olanaklar sağlanmadığına ilişkin bir delil bulunmamaktadır. Mahkemece yeniden bilirkişi raporu alınması talepleri makul gerekçelerle değerlendirilmiştir. Mahkûmiyet hükmü de duruşmada başvurucular ve müdafileri huzurunda tartışılmış delillere dayandırılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

b. Hülya Doğan, B. No: 2014/5613, 18/5/2016

Yeni bilirkişi raporu alınması talebinin dosyadaki mevcut deliller dikkate alınarak reddedilmesi durumunda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Yeni bilirkişi raporu, delil tespiti ve değerlendirilmesi, yargılamanın bütünsel hakkaniyeti

§ 31. “Somut olayda ilk derece mahkemesi, soruşturma aşamasında düzenlenen bilirkişi raporunu değerlendirmeye esas almıştır. İncelenen dosya kapsamından savunma makamının dosyada yer alan bilirkişi raporlarını inceleme, reddetme, bu raporlara itiraz etme ve Derece Mahkemesinden yeni bir bilirkişi incelemesi yapılmasını talep etme imkânı bulamadığına dair bir bulguya rastlanamamıştır.”

§ 32. “Soruşturma evresinde Emniyet Genel Müdürlüğü İzmir Kriminal Polis Laboratuvarından ekspertiz raporu talep edildiği ve gereğinin yapıldığı, ilk derece mahkemesince Adli Tıp Kurumundan da rapor alındığı, bu sebeplerle sanığın (başvurucunun) ve müdafinin tanık R.A. yönünden de imza incelemesi yaptırılmasına ilişkin talebinin dosyadaki mevcut deliller dikkate alınarak reddedilmesine ilişkin kararın yeterli güvenceleri içeren bir usul çerçevesinde verilmediği ve gerekçeden yoksun olduğu söylenemez.”

Başvurucu hakkında resmî belgede sahtecilik ve zimmet suçlarından kamu davası açılmıştır. Adli Tıp Kurumu Fizik Adli Belge İnceleme Şubesinden ve Sayıştay emekli uzman denetçilerinden oluşan bilirkişi heyetinden alınan raporlar uyarınca sanığın üzerine atılı suçların oluştuğuna ilişkin mütalaa verilmiştir. Başvurucu yeni bilirkişi raporu alınmasını talep etmiştir. Mahkeme başvurucuyu mahkûm etmiştir. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunmuştur.

Bilirkişi raporu benzeri delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi hususları derece mahkemelerinin yetkisi dâhilindedir. Başvurucu, dosyada yer alan bilirkişi raporlarını inceleme, bu raporlara itiraz etme ve yeni bir bilirkişi incelemesi yapılmasını talep etme imkânı

bulmuştur. Mahkemenin dosyadaki mevcut delilleri dikkate alarak yeni bilirkişi raporu alınması talebini reddetmesinde silahların eşitliği ilkesine yşnelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa’nın 36. maddesinde gşvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

c. Nihal Gökten, B. No: 2014/10290, 7/6/2017

Raporlar arasında çelişki olduğu iddiasıyla bir kez de Adli Tıp Kurumundan rapor alınması talebinin reddedilmesi durumunda -yargılamanın bütünlüğü içinde- silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Bilirkişi raporu, adli tıp raporu, delil değerlendirmesi

Başvurucu hakkında taksirle yaralama suçundan kamu davası açılmıştır.

§ 20. “Anayasa Mahkemesinin görevi, herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir. Bilirkişi raporu benzeri delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi hususları derece mahkemelerinin yetkisi dâhilindedir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 68). Mahkemenin görevi delillerin sunulması da dâhil olmak üzere başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığını değerlendirmektir. Kural olarak hâkim ya da mahkeme, bilirkişi incelemesi yaptırmak zorunda olmadığı gibi bilirkişilerce hazırlanan raporlarla da bağlı değildir. Derece mahkemesi, bilirkişi mütalaasına uymayan bir karar da verebilir (Yahya Murat Demirel ve Hüsnü Barbaros Olcay, B. No: 2013/7996, 17/2/2016, § 54).”

suçundan kamu davası açılmıştır. Mahkemece tek bilirkişiden alınan sanığın kusursuz olduğuna ilişkin raporla karar verilmiştir. Temyiz makamı raporun, bilirkişi heyetinden alınmadığı gerekçesiyle ilgili kararı bozmuştur. Bozma sonrası devam olunan yargılamada, bilirkişi heyetinden alınan raporda sanığın kusurlu olduğu yönünde tespitte bulunulmuştur. Başvurucu iki rapor arasında çelişki olması nedeniyle Adli Tıp Kurumundan rapor alınmasını talep etmiştir. Başvurucunun talebini kabul etmeyen mahkeme mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunmuştur.

Bilirkişi raporu benzeri delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi hususları derece mahkemelerinin

yetkisi dâhilindedir. Kural olarak hâkim ya da mahkeme, bilirkişi incelemesi yaptırmak zorunda olmadığı gibi bilirkişilerce hazırlanan raporlarla da bağılı değildir. Mahkeme, bilirkişi mütalaasına uymayan bir karar da verebilir. Somut olayda savunma tarafının itirazları üzerine üç farklı bilirkişi heyetinden rapor alınmış, başvurucuya delillerini sunma ve inceletme noktasında uygun imkânlar tanınmıştır. Dolayısıyla yargılamanın bütünlüğü içinde bilirkişi incelemesine ilişkin ileri sürülen hususlarda silahların eşitliğı ilkesine yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkı kapsamındaki silahların eşitliğı ilkesinin ihlal edildiğı iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

Ő 21. "Somut olayda savunma tarafının itirazları üzerine üç farklı bilirkişi heyetinden rapor alınmış, delillerini sunma ve inceletme noktasında taraflara uygun imkânlar tanınmıştır. Dolayısıyla yargılamanın bütünlüğü içinde bilirkişi incelemesine ilişkin ileri sürülen hususlarda silahların eşitliğı ve çelişmeli yargılama ilkelerine yönelik bir ihlalin olmadığına açık olduğu sonucuna varılmıştır."

d. Mehmet Şirin, B. No: 2014/2199, 5/12/2017

Sanık tarafından gerçeğe daha uygun sonuçlar verdiği ileri sürülen yöntemle mağdurun yaşının tespiti yap ılmaması durumunda -yargılamanın bütünlüğü içinde- silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Bilimsel rapor, yaş tespiti, delil değ erlendirilmesi

Ş 34. “El ve bilek kemiklerinin grafilerinden yararlanmaya dayanan kemik yaşı tayini, Yargıtay içtihatlarında öteden beri kabul gören bilimsel bir yoldur. Bu yol esasen kemiklerin olgunlaşma (osteogenez) derecesinin tüm bireylerde benzer aşamalardan geçtiği esasına dayalıdır. Anılan yöntemde kemikleşme süreçleri ile ilgili uzun yıllar süren çalışmalar sonucunda elde edilen referans atlaslar vasıtasıyla ilgilinin yaşı belirlenmektedir. Adli Tıp Kurumu 6. İhtisas Dairesinin sunmuş olduğu ve Bakanlık cevabıyla başvuru c uya bildirilen 2/2/2017 tarihli görüş yazısında günümüz tıbbında yaş tayininde genetik, hormonal, coğrafik yaşam alanı, beslenme farklılıkları gibi etkenlere bağı lı olarak değ işkenlikler göstermesine rağmen hâlen en geçerli yöntemin bu yöntem olduğunu ve AgNOR boyama yönteminin hâlen rutin olarak uygulanan bir yöntem olmayıp deneysel aşamada olduğu belirtilmiştir.”

Başvurucu hakkında çocuğun cinsel istismarı ve kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçlarından kamu davası açılmıştır. Devlet hastanesi çekilen el ve bilek grafilerini değ erlendirerek mağdurun olay tarihinde on beş yaş ını doldurmadığı sonucuna varmıştır. Bu grafileri ve raporu inceleyen İstanbul Adli Tıp Kurumu 6. İhtisas Kurulu da benzer tespitlerde bulunmuştur. Başvurucu, bu yöntem yerine AgNOR adı verilen deri boyama yönteminin uygulanmasını talep etmiştir. Başvurucunun talebini kaul etmeyen mahkeme mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunmuştur.

Bilirkişi raporu benzeri delillerin kabul edilebilirliği ve değ erlendirilmesi hususları derece mahkemelerinin yet-

kisi dâhilindedir. Mahkeme henüz deneysel aşamada olan bir yöntem yerine tüm dünyada rutin olarak uygulanan ve yargısal içtihatlarda istikrarlı şekilde referans alınan bilimsel metoda üstünlük tanımıştır. Anılan metoda göre hazırlanan ve dosyadaki nüfus kayıtları ile desteklenen rapora dayalı olarak mahkûmiyet kararı verilmesinde silahların eşitliği ilkesine yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

Ő 36. "Bilirkişi raporu benzeri delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi hususlarının derece mahkemelelerinin yetkisi dâhilinde olduğu nazara alındığında ilk derece mahkemesince henüz deneysel aşamada olan bir yöntem yerine tüm dünyada rutin olarak uygulanan ve yargısal içtihatlarda istikrarlı şekilde referans alınan bilimsel metoda üstünlük tanınarak bu metoda göre hazırlanan ve dosyadaki nüfus kayıtları ile desteklenen rapora dayalı olarak mahkûmiyet kararı verilmesinde silahların eşitliği ilkesine yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır."

e. Sedat Şenoğlu, B. No: 2016/10700, 6/2/2019

Bilirkişi incelemesi yaptırılması talebinin reddedilmesi, usule ilişkin imkânlar noktasında farklı muamele yapıldığına dair bir veri bulunmaması durumunda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Bilirkişi incelemesi, delil değerlendirmesi, makul gerekçe

Başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan kamu davası açılmıştır. Mahkeme arama esnasında ele geçirilen, sanığa ait yazı dokümanlarını ve dosya içindeki diğer delillerin yeterli olduğunu tespit etmiştir. Başvurucu dosya içinde yer alan yazı dokümanları ile ilgili bilirkişi raporu alınmasını talep etmiştir. Başvurucunun talebini kabul etmeyen mahkeme, mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucu,

bireysel başvuruda bulunmuştur.

§ 26. “Somut olayda başvuru hakkındaki yargılama yirmi iki celse sürmüştür. Başvurucu, yargılama süresince müdafii aracılığıyla dava dosyasında yer alan delillere ve bu delillerin elde ediliş yöntemine ilişkin itiraz ve taleplerini ileri sürme imkânı bulmuştur. Başvurucu ve müdafinin dava dosyasında yer alan deliller üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması yönündeki taleplerinin Mahkeme tarafından makul bir gerekçe gösterilmek suretiyle reddedildiği ve usule ilişkin imkânlar noktasında taraflar arasında farklı muamele yapıldığına dair bir veri bulunmadığı görülmektedir.”

Somut olayda başvuru hakkındaki yargılama yirmi iki celse sürmüştür. Başvurucu, yargılama süresince müdafii aracılığıyla dava dosyasında yer alan delillere ve bu delillerin elde ediliş yöntemine ilişkin itiraz ve taleplerini ileri sürme imkânı bulmuştur. Başvurucu ve müdafinin dava dosyasında yer alan deliller üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması yönündeki talepleri mahkeme tarafından makul bir gerekçe gösterilmek suretiyle reddedilmiştir. Usule ilişkin imkânlar

noktasında taraflar arasında farklı muamele yapıldığına dair bir veri bulunmamaktadır. Dava dosyasında yer alan ve hukuka uygun olarak elde edilen diğeri delillere göre inceleme yapılmıştır.

Mahkemece bilirkişi raporu alınması talebinin reddedilmesinde başvuru usule ilişkin imkânlar bakımından zayıf duruma düşürölmemiştir. Silahların eşitliği ilkesine yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın

36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğı iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

§ 27. “Öte yandan başvuru, aleyhine delil olarak değerlendirildiğini iddia ettiğı kırk sayfalık belgenin sonradan oluşturulmuş kopya bir belge olduğı yönündeki itirazını temyiz dilekçesinde de ileri sürmüştür. Temyiz mercii tarafından yapılan değerlendirmede bu belgenin örgütsel doküman niteliğı olduğı hususunda şüphe oluştuğı gerekçesiyle delil değerlendirmesi sırasında nazara alınmadığı, dava dosyasında yer alan ve hukuka uygun olarak elde edilen diğeri delillere göre inceleme yapıldığı anlaşılmaktadır.”

f. Çetin Emre Haytoğlu ve Okan Özcan, B. No: 2016/11861, 13/6/2019

Bilirkişi raporu olmadan bir iddianın ispatlanması mümkün değil-se bu konuda bir irdeleme ve araştırma yapılmadan uyuşmazlığın sonuçlandırılması durumunda silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiş olur.

Anahtar Kelimeler: İdari para cezası, teknik rapor, delil değerlendirme

§ 32. “İdari para cezası tutanaklarında belirtilen mevkiin av yasağı olan sahilden itibaren 2 millik bölge içinde yer alıp almadığının belirlenmesinin teknik incelemeyi gerektirdiği izahtan varestedir. Başvurucular tarafından ileri sürülen söz konusu iddia, Mahkemeye 2577 ve 6100 sayılı Kanunlarla tanınan imkân kullanılarak gerekirse bilirkişi incelemesi de yaptırılması suretiyle açıklığa kavuşturulması gereken bir olgudur.”

§ 33. “Sonuç olarak teknik rapor olmadan başvurucuların bu iddiasını ispatlanmasının mümkün olmayacağı dikkate alındığında mahkemece bu iddiaya ilişkin bir irdeleme ve araştırma yapılmadan uyuşmazlıkların sonuçlandırılması başvurucuların davalı idareye nazaran zayıf bir konuma düşürülmesi sonucunu doğurmuştur. Bu durum silahların eşitliği ilkesiyle çelişmektedir.”

Başvurucular hakkında yasak avlanmadan dolayı ayrı ayrı idari para cezası verilmiştir. Başvurucular anılan cezaya ilişkin iptal davası açmış ve olay yerinin tespiti için teknik incelemeyi gerektirdiğinden bahisle bilirkişi raporu alınmasını talep etmiştir. Mahkeme, olaya ilişkin dijital görüntüleri içeren CD kayıtları ile davalı idarece düzenlenen olay tutanağını eylemin sübutu açısından yeterli görerek başvurucuların taleplerini ve iptal isteminin reddetmiştir.

İdari para cezası tutanaklarında belirtilen mevkiin av yasağı olan sahilden itibaren iki millik bölge içinde yer alıp almadığının belirlenmesi teknik incelemeyi gerektirmektedir. Başvurucular tarafından ileri sürülen söz konusu iddia, gerekirse bi-

lirkişi incelemesi de yaptırılması suretiyle açıklığa kavuşturulması gereken bir olgudur. Sonuç olarak teknik rapor olmadan başvurucuların bu iddialarının ispatlanması mümkün değildir. Mahkemece söz konusu iddiaya ilişkin bir irdeleme ve araştırma yapılmadan uyuşmazlığın sonuçlandırılması başvurucuları zayıf bir konuma düşürmüştür. Bu durum silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

g. Candaş Kat ve Diğerleri, B. No: 2014/5053, 8/1/2020

Soyut ve genel ifadelerle yapılan bilirkişi incelemesi taleplerinin dosyaya yenilik katmayacağı gerekçesiyle reddedilmesi durumunda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Bilirkişi raporu, soyut talep, maddi olayın niteliği

§ 25. “Somut olayda başvurucular, dosyada daha önce alınan bilirkişi raporunda yer alan tespitlere ek olarak hangi somut gerekçelerle yeniden bilirkişi incelemesi yapılması gerektiğini açıklamamıştır. Ayrıca başvurucular dosyada mevcut olan bilirkişi raporunda kabul etmedikleri eylemlerin ve görünümlerin hangileri olduğunu, tarihlerini ve yerlerini açıklamamış, soyut bir biçimde yeniden bilirkişi incelemesi yapılması talebinde bulunmuş; bu talepleri Mahkemece dosyaya yenilik katmayacağı gerekçesiyle reddedilmiştir.”

§ 26. Yine başvurucular, yargılama sırasında kovuşturmanın genişletilmesi talebinde bulunarak www.halkinsesi.tv isimli internet sitesine ve fiziki ve teknik takip tutanakları içeriğine ilişkin üniversitelerden mütalaa alınmasını talep etmişler, ancak www.halkinsesi.tv isimli internet sitesine veya fiziki

Başvurucular hakkında terör örgütüne üye olma suçundan kamu davası açılmıştır. Başvurucular yargılama sırasında kovuşturmanın genişletilmesi talebinde bulunarak bazı delillerin içeriğine ilişkin bilirkişi raporu alınmasını talep etmiştir. Ancak mahkeme dosyaya yenilik katmayacağı gerekçesiyle bu talepleri reddetmiş ve başvurucuları mahkûm etmiştir. Başvurucular bireysel başvuruda bulunmuştur.

Bilirkişi raporu benzeri delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi hususları derece mahkemelerinin yetkisi dâhilindedir. Başvurucular soyut bir biçimde bilirkişi incelemesi yapılması talebinde bulunmuşlardır. Maddi olayın niteliği, yargılamanın bütünü ve gerekçeli karar birlikte değerlendiril-

diğinde başvuruçular usule ilişkin imkânlardan yararlanmışlar ve dezavantajlı konuma düşürülmemişlerdir. Sonuç olarak başvuruçular hakkında mahkûmiyet kararı verilmesinde silahların eşitliği ilkesine yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

ve teknik takip tutanakları içeriğine ilişkin hangi tespitlere karşı çıktıklarını ve hangi somut gerekçelerle bu konularda üniversitelerden mütalaa talep ettiklerini açıklamamışlardır. Başvuruçuların bu talepleri de Mahkemece dosyaya yenilik katmayacağı gerekçesiyle reddedilmiştir.

§ 27. Bu bağlamda somut olayda başvuruçuların talepleri, Mahkemenin bu talepleri red gerekçesi, maddi olayın niteliği, yargılamanın bütünü ve gerekçeli karar birlikte değerlendirildiğinde başvuruçuların usule ilişkin imkânlardan yararlandıkları ve dezavantajlı konuma düşürülmediği anlaşıldığından silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine yönelik bir ihlal bulunmadığı sonucuna varılmıştır.”

ğ. Aziz Yemen, B.No:2019/5918, 23/11/2021

İletişimin dinlenmesi ve kayda alınması tedbiri sonucunda elde edilen ses kaydına konu telefon görüşmesini doğrulayan yan delillerin bulunması durumunda, görüşmeyi yapan kişilerin belirlenmesi için ses analizine dair bilirkişi incelemesi yaptırılması talebinin reddedilmesi nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar kelimeler: Ses analizi, bilirkişi incelemesi, iletişimin kayda alınması

Başvurucu ve diğer kişiler hakkında iştirak hâlinde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması tedbiri uygulanmıştır.

§ 53. “Bununla birlikte Mahkemece, içeriği kabul edilmeyen 187 numaralı tape tek başına ya da belirleyici delil olarak kabul edilmemiş; bu delille birlikte aşamalarda alınan savunmalar, diğer sanıklar hakkındaki fiziki takipler, bu sanıkların birbirleriyle veya başvurucuyla yaptıkları ve ele geçirilen uyuşturucu maddeyle ilgisi olmadığı iddia edilse de içeriğini başvurunun da kabul ettiği diğer görüşmeler birlikte değerlendirilerek başvurunun uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçundan haklarındaki mahkûmiyet hükümleri kesinleşen diğer sanıkların eylemlerine iştirak etmek suretiyle atılı suç işlediği sonucuna ulaşılmıştır ...”

Kolluk görevlilerince, başvuru ile diğer kişiler arasında ve suça konu uyuşturucu maddelerin sevk edilmesi süreciyle ilgili görüşmeler yapıldığı tespit edilmiştir. Başvurucu hükme esas alınan bu görüşmelerden birini kendisinin yapmadığını belirterek eylemin sübutu için önemli olan bu görüşme kaydı açısından ses analizi yapılmasını talep etmiştir. Mahkeme başvurunun talebini reddederek atılı suçtan mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurunun inkâr ettiği telefon görüşmesini yaptığı tespit edilen diğer kişi, soruşturma evresinde mü-

dafii de hazır bulunmak suretiyle alınan savunmasında bu görüşme-yi başvuru ile yaptığını kabul etmiştir. Başvuru, kendisi ve aynı davada yargılanan diğerk kişilerin suç konu uyuşturucu maddelerle irtibatlarına dair görüşme kayıtlarından yargılama sırasında da haberdar olmuştur. Bu bağlamda, müdafii aracılığıyla bu deliller üzerine görüş bildirerek itirazlarını sunmuş, inkâr ettiği biri dışındaki tüm görüşmeleri kendisinin yaptığını kabul etmiştir. Mahkeme suçun ispatı açısından uyuşturucu maddelerin ele geçirilmesi sürecine ilişkin tüm görüşme kayıtlarını, teknik araçlarla izleme tedbirleri sırasında elde edilen delilleri ve tüm savunmaları bir bütün olarak değerlendirip başvuruunun diğerk sanıkların suç oluşturan eylemlerine iştirak ettiği gerekçesiyle mahkûmiyet kararı vermiştir. Bu durumda yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde silahların eşitliği ilkesine yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğı iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

2. Soruşturmanın Genişletilmesi Taleplerinin Değerlendirilmesi

a. *Sencer Başat ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014

Suçlamanın esasını oluşturan dijital delillerin gerçekliğine ve güvenilirliğine yönelik iddialara karşı kovuşturmanın genişletilmemesi silahların eşitliği ilkesini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Dijital delillerin gerçekliği, bilirkişi inceleme-
si, yeterli güvence

§ 70. “Kural olarak, bilirkişilerin sunduğu rapor ve mütalaalar derece mahkemeleri açısından bağlayıcı olmamakla birlikte, ilk derece mahkemesi tarafından esasa ilişkin değerlendirmeler yapılırken Cumhuriyet Savcısı tarafından sunulan bilirkişi raporlarının belirleyici bir etkisi olmuştur. Başka bir deyişle somut davada ilk derece mahkemesi, yalnızca Cumhuriyet Savcısı tarafından sunulan bilirkişi raporlarına itibar etmiş, bu raporlara karşın başvuruçuların savunmalarının bir parçası olarak sundukları bilirkişi rapor ve uzman görüşleri ise dikkate alınmamıştır. Mahkeme ayrıca başvuruçuların mahkûmiyet kararının dayanağı olan dijital verilerin gerçeği yansıtmadığı iddialarını değerlendirmek üzere mahkemenin bilirkişi heyeti tayin etmesi ve rapor aldırması yönündeki taleplerini de yeterli olmayan gerekçe ile reddetmiştir.”

Kamuoyunda *Balyoz davası* olarak bilinen yargılamada, aralarında başvuruçuların da olduğu birçok sanık hakkında Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren ıskat veya vazife görmekten men etmeye teşebbüs suçundan mahkûmiyet kararı verilmiştir. Yargılama sürecinde başvuruçular, Cumhuriyet savcısınca alınan bilirkişi raporlarının eksik olduğunu ve olayı aydınlatmaya yeterli olmadığını ileri sürerek yargılamanın temelini oluşturan dijital delillere ilişkin olarak mahkemece bilirkişi raporu alınması yönünde talepte bulunmuştur. Mahkeme bilirkişi raporu alınmasına gerek bulunmadığı gerekçesi ile bu talepleri reddetmiş ve baş-

vurucuların mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucular bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

Başvurucuların, mahkûmiyet kararlarının dayanağı olan dijital verilerin gerçeği yansıtmadığı iddialarını değerlendirmek üzere bilirkişi heyeti tayin edilmesi ve ra-

por alınması yönündeki talepleri yeterli olmayan gerekçe ile reddedilmiştir. Böylelikle başvurucuların, haklarında yöneltelen suçlamaların dayanağı olan delillere karşı kovuşturmanın genişletilmesini isteme hakları kısıtlanmış ve silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiştir.

§ 71. “Böylece başvurucuların haklarında yöneltelen suçlamaların dayanağı olan delillere karşı kovuşturmanın genişletilmesini isteme hakları kısıtlanmış, ceza yargılamasının maddi gerçeğin ortaya çıkartılması amacına yönelik olarak silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiştir.”

Sonuç olarak Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

b. Hüseyin Güneş Özmen, B. No: 2014/1514, 22/9/2016

Kovuşturmanın genişletilmesine yönelik taleplerin makul gerekçelerle reddedilmesi durumunda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Kovuşturmanın genişletilmesi telebi, makul gerekçe, haksız tahrik

Başvurucu hakkında kasten öldürme suçundan kamu davası açılmıştır. Başvurucu, atılı suçu ölenin olay öncesi kendisine yönelik gerçekleştirdiğini ileri sürdüğü eylemler nedeniyle haksız tahrik altında işlediğine dair iddialarda bulunmuştur. Mahkeme, kasten öldürme suçundan başvurucuyu

müebbet hapis cezasına mahkûm etmiştir. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunmuştur.

§ 62. “Başvurucu hakkında haksız tahrik uygulaması yönünden incelenen iddialardan biri, maktulün olay anında sarf ettiği ileri sürülen sözlerdir. Başvurucu, olay esnasında eşinin söylediğini ileri sürdüğü sözlerle ilişkin olarak herhangi bir araştırma talebinde bulunmamıştır. Mahkeme, bu iddianın soyut kaldığını ve somut olayın özel koşullarında inandırıcı olmadığını değerlendirmiştir. Maktulün boşanma safhasında başka biriyle beraber olduğuna ilişkin diğer iddia ise başvurucunun herhangi bir delil sunamadığı ve dinlenen tanıkların da bu konudan bahsetmediği gerekçeleriyle haksız tahrike esas alınmamıştır. Sonuç olarak başvurucunun taleplerinin makul gerekçelerle reddedildiği anlaşılmaktadır.”

Somut başvuruya konu uyuşmazlık bakımından başvuru, öldürme eylemini haksız tahrik altında gerçekleştirdiğini iddia etmiş; bu hususu kanıtlamak için telefon kayıtlarının incelenmesi gibi delil toplanması talebinde bulunmuştur. Mahkeme, delillere ilişkin tartışmanın yargılamanın daha önceki aşamalarında gerçekleştirildiği, yeni ortaya çıkan veya sonradan öğrenilen bir durumun bulunmadığı gerekçeleriyle talebi reddetmiştir. Mahkeme, maktulün olay anında sarf ettiği ileri sürü-

len sözlerin soyut kaldığını ve somut olayın özel koşullarında inandırıcı olmadığını değerlendirmiştir. Maktulün boşanma safhasında başka biriyle beraber olduğuna ilişkin diğer iddia ise başvurucunun herhangi bir delil sunmadığı ve dinlenen tanıkların da bu konudan bahsetmediği gerekçeleriyle haksız tahrike esas alınmamıştır. Sonuç olarak başvurucunun *kovuşturmanın genişletilmesine* yönelik taleplerinin makul gerekçelerle reddedilmesinde adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.¹

---

1 Bu başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmiş ise de Anayasa Mahkemesi, delil toplanması taleplerine ilişkin şikayetlerini artık silahların eşitliği ilkesi yönünden de incelemektedir. Karar, belirtilen sebeple kitaba alınmıştır (Editörler: Dr. Akif YILDIRIM, Zehra GAYRETLİ).

3. Delil Toplanması Taleplerinin Karşılanması

a. *Sebahat Tuncel (2)*, B. No: 2014/1440, 26/2/2015

Ceza yargılamasında tanık beyanlarının güvenilirliğini sarsmak için yapılan delil toplanması taleplerinin reddedilmesi -somut olayın özel koşullarında- adil yargılanma hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Delil toplanması talebi, tanıkların güvenilirliğini sarma, gerçek ve etkili itiraz

§ 96. “Somut olayda başvurunun duruşma sırasında aleyhindeki tanık beyanlarına karşı çıkma ve tanıkları sorgulama imkânı bulunmadığı söylenemese de “tanık beyanlarına karşı çıkma” yalnızca şekli bir usul güvencesi olarak da anlaşılamaz. Başvurucuya tanık beyanlarına karşı savunma yapma ve tanıkların beyanlarına karşı itirazda bulunma imkânının “gerçek ve etkili” olarak sağlandığının kabulü için somut olaydaki gibi sonradan ortaya çıkan beyanlarda geçen eylemlerin doğruluğunun yeterince araştırılarak başvurunun dezavantajlı durumunu telafi edilmesi gerekir. Somut olayda İlk Derece Mahkemesinin, gerekçeli kararında, sonradan ortaya çıkan tanık beyanları ile başvurunun tanık beyanlarına karşı itirazlarını ayrıntılı bir analize tabi tuttuğu da söylenemez.”

Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hapis cezası ile cezalandırılmıştır. Başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararında esas itibarıyla üç tanık beyanına dayanılmıştır. Somut olayda, başvuru tanıklarının güvenilirliğini sarsmak için bazı deliller ileri sürmüş ve bazı hususların araştırılmasını istemiştir. Mahkeme, bu talepleri kabul etmemiştir. Başvurucu tanıkların iddialarına karşı yaptığı itirazın mahkemece değerlendirilmediğini belirterek bireysel başvuruda bulunmuştur.

Somut olayda başvuru duruşma sırasında aleyhindeki tanık beyanlarına karşı çıkma ve tanıkları sorgulama imkânı bulmuştur. Ancak *tanık beyanlarına karşı çıkma* yalnızca şekli bir usul güven-

cesi olarak anlaşılamaz. Başvurucuya tanık beyanlarına karşı savunma yapma ve tanıkların beyanlarına karşı itirazda bulunma imkânı gerçek ve etkili olarak sağlanmalıdır. Bunun için tanık beyanlarında geçen eylemlerin doğruluğu yeterince araştırılarak başvurunun dezavantajlı durumunun telafi edilmesi gerekir. Somut olayda, tanıkların güvenilirliğine şüphe düşürmeye çalışan başvuru tanık beyanlarındaki çelişkileri, tanıkların kendisine karşı düşmanca davrandıklarını ve önyargılı olduklarını ortaya koyabilmek için bazı deliller ileri sürmüştür. Bu konuda başvuru bazı hususların araştırılmasını istemiş ancak talepleri kabul edilmemiştir. Mahkeme başvurunun tanık beyanlarına karşı itirazlarını ayrıntılı bir analize tabi tutmamıştır. Bu durum onu, iddia makamı karşısında önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürmüş; yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkarmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

§ 98. “Somut olayda İlk Derece Mahkemesi hükmünü, iddianamede yer almayan ve sonradan ortaya çıkan tanık beyanlarında geçen eylemlerin başvuru tarafından gerçekleştirildiği kabulüne dayandırmıştır. Buna karşın İlk Derece Mahkemesi başvurunun itirazlarını araştırmayarak iddianamede yer almayan ve sonradan ortaya çıkan eylemlerin sürekli değişmesi karşısında başvurunun savunma hakkını ve tanık sorgulama hakkını “pratik ve etkili” olarak kullanmasını sağlayacak ve sanığın dezavantajlı durumunu telafi edecek önlemleri almamıştır.”

b. Ahmet Zeki Üçok, B. No: 2013/1966, 25/3/2015

Sanığın delil toplatma taleplerinin reddedilmesi suretiyle iddia makamına nazaran dezavantajlı konuma düşürülmesi silahların eşitliği ilkesini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Delil toplanması talebi, iddialar, delil değerlendirmesi

Başvurucu, askerî savcı olarak yürüttüğü bir soruşturma sırasında işkence suçunu işlediği gerekçesiyle cezalandırılmıştır. Mahkemenin

§ 81. “Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve mevcut başvurudakine benzer şekilde bazı tanıkların dinlenmesi, keşif yapılması, bilirkişi dinlenmesi gibi gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemeye ait olmakla birlikte, somut olayda, Mahkemenin, mahkûmiyet kararına gerekçe gösterdiği olguların varlığı yönünden sadece müşteki beyanlarını ve iddia makamının gösterdiği delilleri dikkate alması, buna karşılık başvurucunun aynı olguların aksini ispat için gösterdiği tanıkları dinlememesi ve diğer delilleri toplamaması, onu, müştekiler ve iddia makamı karşısında önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürmüştür. Bu durum, yargılamayı bir bütün halinde adil olmaktan çıkarmıştır.”

gerekçesine göre başvurunun cezalandırılmasına dayanak yapılan başlıca iki delil bulunmaktadır. Bunlardan ilki müştekilerin beyanları, ikincisi ise müştekilerden birinde *atipik psiktik reaksiyon* tablosunun bulunduğu tespit eden adli tıp raporudur. Yargılama sırasında başvuru, aleyhindeki delillerin güvenilirliğini sarsmak için bazı delillerin toplanmasını talep etmiştir. Bu talepler, dava dosyası yönünden etkili olmayacağı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunmuştur.

Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve mevcut başvurudakine benzer şekilde bazı tanıkların dinlenmesi, keşif yapılması, bilirkişi dinlenmesi

gibi gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemeye aittir. Ancak somut olayda mahkeme, mahkûmiyet kararına gerekçe gösterdiği olguların varlığı yönünden sadece müşteki beyanlarını ve iddia makamının gösterdiği delilleri dikkate almış; buna karşılık başvurucunun aynı olguların aksini ispat için gösterdiği delilleri toplamamıştır. Bu durum onu, iddia makamı karşısında önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürmüş; yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkarmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

c. Yıldır ay Soysal (2), B. No: 2014/14341, 10/1/2018

Sanık tarafından toplanılması istenilen delillere ulaşmak için yeterli bilgi verilmemesi durumunda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Delil toplanması talebi, delillere ulaşma, usule ilişkin imkânlar

Başvurucu hakkında uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan kamu davası açılmıştır. Mahkeme başvurucuyu mahkûm etmiştir. Mahkûmiyete delil olarak olay yeri inceleme raporu, arama ve yakalama tutanağı, bilirkişi raporları, telefondaki mesaj kayıtları ve tanık anlatımları gösterilmiştir. Başvurucu savunmasında uyuşturucu maddeyi soy isimlerini ve açık kimlik bilgilerini bilmediği iki kişiden aldığını belirtmiş ve bunların dinlenilmesini talep etmiştir. Talep redde-

dilmiştir. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunmuştur.

§ 23. “Başvurucu, yargılamanın tüm aşamalarında müdafii aracılığıyla deliller üzerine görüş bildirmiş ve itirazlarını sunmuş; gerekli karar başvurucuya tebliğ edilmiş ve dosya sureti gönderilmiştir. Yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde “silahların eşitliği” ilkesine uygun olarak başvurucuya delillerini sunma, inceletme ve itiraz etme hususlarında yeterli olanakların sağlandığı görülmektedir. Başvurucunun diğer tarafa göre usule ilişkin imkânlar yönünden dezavantajlı konuma düşürüldüğü anlaşılmaktadır.”

Başvurucunun verdiği bilgilerle dinlenilmesini talep ettiği kişilere ulaşma ve bunların beyanlarını alma mümkün değildir. Dahası başvuru yargılama sırasında delillerini sunma, inceletme ve itiraz etme hususlarında yeterli olanaklardan yararlanmış; diğer tarafa göre usule ilişkin imkânlar yönünden dezavantajlı konuma düşürülmemiştir. Başvurucu savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile

getirme fırsatını elde ettiğinden silahların eşitliği ilkesine yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

4. Savunma Tarafının Sunduğu Delillerin Mahkemece İncelenmesi/Değerlendirilmesi

a. *Mustafa İbiş*, B. No: 2015/13089, 17/7/2018

Savunmanın ileri sürdüğü iddia ve deliller incelenmeksizin sadece iddia makamının gösterdiği deliller dikkate alınarak mahkûmiyet kararı verilmesi silahların eşitliği ilkesini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Savunma delillerinin incelenmemesi, dezavantajlı durum, delil sunma

Başvurucu, otel ve akaryakıt işletmeciliği yapmaktadır. Başvurucu hakkında otelinde bir müşteriye silah zoruyla çek imzalatırdığı iddiasıyla nitelikli yağma suçundan kamu davası açılmıştır. Başvurucu,

§ 35. “Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemeye aittir. Ancak somut olayda, ilk derece mahkemesinin mahkûmiyete gerekçe gösterdiği olguların varlığı yönünden sadece katılanın beyanlarını ve iddia makamının gösterdiği delilleri dikkate alması, buna karşılık başvurunun aynı olguların aksini ispat için gösterdiği delillerle ilgili inceleme yapmaması başvurucuyu katılan ve iddia makamı karşısında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürmüştür. Bu durum, yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkarmıştır.”

aşamalarda savunmalarında hukuki ilişkiye dayanan bir alacağın tahsili amacıyla hareket edildiğini ifade etmiş ve bu iddialarını somutlaştırmak amacıyla dosyaya makbuz ve fatura ibraz etmiştir. Yargılama sonunda katılan beyanlarına dayanılarak başvurunun mahkûmiyetine karar verilmiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucu, hukuki ilişkiye dayanan alacağı bulunduğunu aşamalarda ısrarla dile getirmesine ve buna dair dosyaya makbuz ve fatura ibraz etmiş olmasına karşın bunlar üzerinde herhangi bir inceleme yapılmamıştır.

Başvurucunun iddialarının incelenmesi/değerlendirilmesi durumunda hukuki ilişkiye dayanan bir alacağın tahsili amacıyla hareket edilip edilmediğı anlaşılabacaktır. Bu hâlde de başvuru hakkında daha az ceza verilmesini gerektiren bir durum söz konusu olabilecektir. Mahkemenin sadece katılan beyanlarını ve iddia makamının gösterdiği delilleri dikkate alması, buna karşılık savunmanın ileri sürdüğü iddia ve delilleri incelememesi, savunma makamını önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürmüştür.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

b. Murat Polat ve Sebahattin Ünlü, B. No: 2014/13254, 7/11/2019

Mahkûmiyete gerekçe gösterilen olguların varlığı yönünden sadece iddia makamının delillerinin dikkate alınması, savunmanın aynı olguların aksini ispat için gösterdiği delillerle ilgili inceleme yapılmaması silahların eşitliği ilkesini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Savunma delillerinin incelenmemesi, dezavantajlı durum, taleplerin dikkate alınmaması

§ 49. “Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemeye aittir. Ancak somut olayda, ilk derece mahkemesinin mahkûmiyete gerekçe gösterdiği olguların varlığı yönünden sadece iddia makamının gösterdiği delilleri dikkate alması, buna karşılık başvuruçuların aynı olguların aksini ispat için gösterdiği delillerle ilgili inceleme yapmaması başvuruçuları iddia makamı karşısında usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürmüştür. Başvuruçuların iddialarını kendi imkânlarıyla ispat etmesi olanaklı değildir. Bu koşullarda Mahkemece izlenen yöntemin çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı ve başvuruçuların menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Bu durum, yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkarmıştır.”

Başvuruçular hakkında örgüte karşı gerçekleştirilen operasyonda elde edilen bilgisayar dokümanlarına dayanılarak silahlı terör örgütü üyesi olmak suçundan kamu davası açılmıştır. Başvuruçular, ilk derece mahkemesindeki yargılama devam ederken davaya konu bilgisayar dokümanları arasında yer aldığı belirtilen öz geçmiş raporunun kimler tarafından ve nasıl oluşturulduğunun araştırılmasını talep etmiştir. Mahkeme, başvuruçuların bu talebi hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamıştır. Yargılama sonunda başvuruçuların örgüte öz geçmiş raporu vermek suretiyle örgütle organik bağ içine girdikleri kabul edilmiştir. İlgili doküman içeriklerine göre camilerde örgüt adına ders verme şeklindeki eylemlerine dayanı-

arak başvuruclarının mahkûmiyetine karar verilmiştir. Başvuruclar bireysel başvuruda bulunmuştur.

Mahkeme başvuruclarının mahkûmiyet kararının dayandığı verilerin üçüncü kişiler tarafından hazırlandığı ve gerçeği yansıtmadığı iddiaları yönünden kovuşturmanın genişletilmesi talepleri hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Başvuruclarının iddialarını kendi imkânlarıyla ispat etmeleri mümkün değildir. Bundan dolayı derece mahkemesince izlenen yöntemin başvuruclarının menfaatini koruyan güvenceler içermesi gereklidir. Mahkemenin mahkûmiyete gerekçe gösterdiği olguların varlığı yönünden sadece iddia makamının gösterdiği delilleri dikkate alması, buna karşılık savunmanın aynı olguların aksini ispat için gösterdiği delillerle ilgili inceleme yapmaması savunma makamını usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürmüştür.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

c. Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020

Gösterdiği delillerle ilgili olarak gerekli ve yeterli inceleme/değerlendirme yapılmayarak savunmanın usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürülmesi silahların eşitliği ilkesini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Savunma delillerinin incelenmemesi, dezavantajlı konum, usule ilişkin imkânlar

Ş 67. “...Anayasa Mahkemesince burada varılacak olan sonuç başvurunun mutlaka beraat ettirilmesi veya mahkûm edilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. Burada belirtilen eksikliklerin derece mahkemesince giderilmesi suretiyle yapılacak inceleme ve değerlendirme sonucuna göre bir karar verileceği tabiidir. Bununla birlikte somut olayda, derece mahkemesinin mahkûmiyete gerekçe gösterdiği olguların varlığı yönünden sadece iddia makamının gösterdiği delilleri dikkate alması, başvurunun aynı olguların aksini ispat için gösterdiği delillerle ilgili gerekli ve yeterli bir inceleme/değerlendirme yapmaması başvurucuyu iddia makamı karşısında usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürmüştür. Başvurunun iddialarını kendi imkânlarıyla ispat etmesi olanaklı değildir.

Bir terör örgütünün talimatıyla suikast girişiminde bulunduğu iddia edilen şüphelinin ikametinde yapılan aramada ele geçirilen kâğıt parçasına yazılı telefon numaraları ve elektronik posta iletilsinin başvurucuya ait olduğu iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma sonunda şüphelinin örgütün suikast planını başvuru aracılığıyla yürüttüğü iddiasıyla kamu davası açılmıştır. Başvurucu, yargılama sırasında ilgili iddiaların somut delillere dayanmadığını belirterek bunların araştırılmasını talep etmiştir. Yargılama sonunda başvurunun anılan kişi ile şifreli bir şekilde haberleştiğine ve bu kişinin suikastın başarısız olmasından sonra girişimin tamamlanması için devreye giren kişi olduğuna dayanılarak

silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Mahkeme, mahkûmiyet kararının dayanağı olan delillerin doğruluğu ve güvenilirliği yönünden başvurucu tarafından ileri sürülen itirazları gerekçeli kararında tartışmamıştır. Mahkeme bu iddialar yönünden kovuşturmanın genişletilmesi talebi hakkında da herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Başvurucunun iddialarını kendi imkânıyla ispat etmesi de mümkün değildir. Bundan dolayı mahkemece izlenen yöntemin başvurucunun menfaatini koruyan güvenceler içermesi gereklidir. Mahkeme mahkûmiyete gerekçe gösterdiği olguların varlığı yönünden sadece iddia makamının gösterdiği delilleri dikkate almıştır. Buna karşılık savunmanın aynı olguların aksini ispat için gösterdiği delillerle ilgili gerekli ve yeterli bir inceleme/değerlendirme yapmamıştır. Bu durum savunma makamını usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürmüştür.

Bu koşullarda Mahkemece izlenen yöntemin çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı ve başvurucunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Bu durum, yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olmuştur.”

Sonuç olarak Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

C. USULE İLİŞKİN DİĞER İMKÂNLAR/DURUMLAR

1. İddia ve Savunmaların İleri Sürülmesine Fırsat Tanınması

a. Saniğin Yokluğunda veya Savunması Alınmadan Karar Verilmemesi

(1) Ömer Akdağ, B. No: 2014/13265, 4/4/2018

Yokluğunda derece mahkemesince mahkûmiyet kararı verilen başvurucunun savunma hakkının ihlal edildiği iddiası, esas hakkındaki mütalaaya karşı hem kendisi hem müdafii tarafından savunma yapılması ve son celse dâhil önceki celselerde müdafinin bulunması nedeniyle açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Saniğin yokluğunda duruşma, esas hakkında savunma, gıyapta karar verilmesi

§ 51. “Başvurucu, yargılama boyunca müdafii yardımından yararlanma imkânına sahip olmuştur. Ayrıca başvuru dosyası incelendiğinde “silahların eşitliği” ve “çelişmeli yargılama” ilkelerine aykırı olarak başvurucuya delillerini sunma ve inceletme ile itiraz etme hususlarında uygun olanakların sağlanmadığına ilişkin bir delil de bulunmamaktadır. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında ve somut olayda yargılamanın bütünlüğü gözetildiğinde başvurucunun savunma için gerekli zamandan yararlandığı anlaşılmıştır.”

PKK silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanan başvurucu hakkında bu suçtan kamu davası açılmıştır. Başvurucu ilk celsede savunmasını yapmıştır. Onuncu celsede Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasını vermesinin ardından bir sonraki celsede tercüman aracılığıyla esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmasını yapmıştır. On beşinci celsede mahkemece görevsizlik kararı verilmiş ve yargılamaya ilgili mahkemece yeni esas üzerinden tutuklu olarak devam edilmiştir. On altıncı celsede Cumhuriyet savcısı esas

hakkındaki mütalaayı tekrar etmiş, başvuru da bunun üzerine süre talep etmiştir. Ancak bu talep mahkemece reddedilmiştir. On sekizinci ve son celsede yalnızca müdafî hazır bulunmuştur. Mahkemece başvurunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvuru, bireysel başvuruda bulunmuştur.

On sekiz celse süren yargılamada görevsizlik kararı verilmeden önce esas hakkındaki mütalaa sunulmuş, tercüman vasıtasıyla savunma yapmak isteyen başvurucuya sonraki celseye kadar süre verilmiş ve bu celsede başvuru ve müdafî mütalaa karşı savunmasını yapmıştır. Dosyanın görevli mahkemeye devredilmesinden sonra Cumhuriyet savcısı önceki mütalaasını tekrar etmiştir. Başvuru müdafî savunma için süre istemiş ancak mahkemece bu talep mütalaanın önceden verildiğinden bahisle reddedilmiştir. Başvuru, önceki celselerde sunulan esas hakkındaki mütalaanın aynen tekrar edildiği celselere ise raporlu olması nedeniyle katılmamıştır. Başvuru müdafî son celseye katılarak Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasına karşı savunmasını yapmıştır. Bu bağlamda başvuru müdafîinin sanığın yokluğunda duruşma yapılmaması gerektiğine yönelik itirazı ise sanığın karar verilmesine engel olmak ve yargılamayı sürüncemede bırakmak istediği gerekçesiyle mahkemece reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi yargılamanın bütününe bakarak başvurunun müdafî yardımından yararlanma imkânına sahip olduğunu, başvurucuya delillerini sunma ve inceletme ile itiraz etme hususlarında uygun olanakların sağlandığını tespit ettikten sonra başvurunun savunma için gerekli zamandan yararlandığı kanaatine ulaşmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zamandan yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiası *açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.*¹

---

1 Bu başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklardan yararlanma hakkı çerçevesinde incelenmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi, anılan hakkı incelerken silahların eşitliği ilkesini önemli bir unsur olarak gözetmektedir. Kaldı ki söz konusu hak silahların eşitliği ilkesinin özel bir görünüm biçimidir. Karar, belirtilen sebeple kitaba alınmıştır (Editörler: Dr. Akif YILDIRIM, Zehra GAYRETLİ).

(2) Murat Tezel, B.No:2017/20307, 13/10/2020

Yargılamanın hiçbir aşamasında sanığın savunma yapmamış olması adil yargılanma hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Sanığın yokluğunda duruşma, savunma hakkı, gıyapta karar verilmesi

Avukat olarak görev yapmakta olan başvuru görevi ihmal suçundan yargılanmıştır. Başvuru ve müdafii usulüne uygun olarak kendilerine duruşma davetiyesinin tebliğ edilmiş olmasına rağmen duruşmaya gelmemişlerdir. Başvuru ve müdafinin yokluğunda davanın zamanışımından düşürülmesine karar verilmiştir. Katılanın istinaf talebini duruşmalı olarak incelemeye karar veren istinaf mahkemesi açıklamalı duruşma davetiyesini başvurucuya tebliğ etmiştir. Buna rağmen başvuru duruşmaya katılmamıştır. Başvurucunun hazır bulunmadığı duruşmada derece mahkemesinin kararı kaldırılarak başvuru-

nun anılan suçtan adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvuru yargılamanın hiçbir aşamasında savunmasının alınmasına rağmen mahkûmiyetine karar verildiğini belirterek bireysel başvuruda bulunmuştur.

Bölge Adliye Mahkemesince müdafinin hazır bulunduğu duruşmada başvuru mahkûmiyetine kesin olarak karar verildiği anlaşılmaktadır. İddianame kendisine tebliğ edilen başvuru hakkındaki suçlamalardan haberdar edildiği de açıktır. Bundan başka başvuru-

§ 32 Savunma için gerekli kolaylık kavramı şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve silahların eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için gerekli olanlardır. Kişinin beraat etmesini veya cezasının azaltılmasını sağlayabilecek delil niteliğindeki belgelere erişimine ve müdafiiyle görüşmesine izin verilmesi, gerekçeli kararın tebliğ edilmesi ve yargılama esnasında esaslı değişikliklerden haberdar edilmesi sağlanacak kolaylıklardır (Ufuk Rifat Çobanoğlu, § 45)."

nun savunma için gerekli hazırlıkları yapabileceği zamana sahip olduğu ve duruşma günlerinden haberdar edildiği görülmektedir. Bununla birlikte yargılamanın hiçbir aşamasında mahkeme huzurunda bizzat savunma yapmayan başvurucunun mahkûmiyetine kesin olarak karar verilmesi savunma hakkının ihlal edilmesi sonucu doğurmuştur.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.¹

---

1 Bu başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında şemsiye bir hak olan savunma hakkı çerçevesinde incelenmiş ise de Anayasa Mahkemesi, anılan hakkı incelerken si-lahların eşitliği ilkesini bir unsur olarak gözetmiştir (Editörler: Dr. Akif YILDIRIM, Zehra GAYRETLİ).

b. Duruşma Gün ve Saatinin Bildirilmesi

(1) Faik Gümüş B.No:2012/603, 20/2/2014

Duruşma gün ve saatinin kendisine hatalı olarak bildirilmesi nedeniyle başvurunun hazır bulunamadığı duruşmada karara etkili işlemlerin yapılması ve bu suretle davanın karşı tarafına nazaran dezavantajlı duruma düşürülmesi silahların eşitliği ilkesini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: duruşma gününün hatalı bildirilmesi, dezavantajlı durum, ihlalin telafi edilmemesi

§ 50. “Başvuru konusu olaya benzer davalarda AİHM, duruşma günü kendilerine duruşmadan sonra tebliğ edildiği için duruşmaya katılamayan başvuranlarla ilgili olarak; hakların teorik olarak garanti edilmesinin yeterli olmadığını, uygulamada da etkin biçimde garanti edilmeleri gerektiğini, duruşmalı yargılamanın her zaman gerekli olmamakla beraber iç hukuktaki duruşmada hazır bulunma hakkını kullanıp kullanmamaya karar verecek olan davanın bir tarafına duruşmaya katılma imkânı verecek şekilde duruşmanın bildirilmemesini, davanın diğer tarafının duruşmada yer alarak sözlü beyanlarda bulunduğunu da göz önünde bulundurarak ve başvuranların karşı tarafın beyanlarına karşı kendi beyanlarına sözlü olarak cevap veremediklerini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Bkz. Yakovlev/Rusya, B. No: 72701/01, 15/3/2005, §§ 19 ve 21; Groshev/Rusya, B. No: 69889/01, 20/1/2006, §§ 29-31).”

Başvurucu Hazine adına tespit gören bir kısım taşınmazın kendisi adına vergi kaydı bulunduğunu ve taşınmazları zilyet olarak kullandığını iddia ederek kadastro tespitinin iptali ve taşınmazların kendi adına tarla vasfıyla tescili talebiyle kadastro mahkemesinde dava açmıştır. Başvurucu ve vekili yargılamanın 13/10/2011 tarihli celsesine mazeretlerini bildirerek katılmamıştır. Mahkeme aynı tarihli ara kararı ile mazeretlerin kabulüne ve duruşma gün ve saatinin UYAP üzerinden öğrenilmesine karar vererek duruşmayı 23/11/2011 tarihine ertelemiştir. Buna rağmen Mahkeme UYAP üzerinde 23/11/2011 olarak görülen duruşma tarihinden önce duruşma açmış ve taşınmazların tespiti gibi

tesciline karar vererek davayı reddetmiştir. Mahkeme bu karara ulaşırken başvuru ve vekilinin hazır bulunamadığı duruşmada okunan bilirkişi raporuna dayanmıştır. Başvuru ilk derece mahkemesince duruşma gününün kendisine yanlış bildirildiğini, duruşmanın yapılması öngörülen tarihten iki gün önce yapıldığını da ileri sürerek temyiz kanun yoluna müracaat etmiştir. Başvurucunun belirlenen tarihten erken yapılması nedeniyle, bilirkişi raporlarının da okunduğu duruşmada hazır bulunamadığı iddiasına ilişkin herhangi bir açıklamada bulunulmaksızın temyiz talebi reddedilmiştir. Başvuru bireysel başvuruda bulunmuştur.

Mahkeme son duruşmayı önceki duruşmada belirtilen ve UYAP kayıtlarında da görünen tarihten iki gün önce, başvuru vekilinin bulunmadığı, davalı Hazine idaresinin vekili hazır olduğu hâlde yapmış ve bu duruşmada fen ve orman bilirkişi raporları mahkemeye ibraz edilerek davalı Hazine vekilinin bilirkişi raporlarıyla ilgili görüşü sorulmuş ve itirazı tutanağa geçirilmiştir. Başvuru vekili bu duruşmaya katılamadığından bilirkişi raporlarını inceleme ve bununla ilgili görüşlerini Mahkemeye sunma imkânı bulamamıştır. Başvuru, davanın karşı tarafına nazaran dezavantajlı duruma düşürülmüştür. Başvurucunun usule dair haklarını kullanamadığı yönündeki somut şikâyetine temyiz dilekçesinde yer vermesine rağmen bu durumun temyiz aşamasında da telafi edilmemiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.¹

---

1 Söz konusu karar, medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili yargılamalara ilişkindir. Ancak çözüme kavuşturduğu sorun suç isnadıyla ilgili yargılamalar için de aynı şekilde geçerli olduğundan -önemi gözetilerek- kitapta yer verilmiştir (Editörler: Dr. Akif YILDIRIM, Zehra GAYRETLİ).

(2) Durmaz Oto. Petrol Ürünleri İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2013/1020, 7/5/2015

İdarenin cevap yazısı ve duruşma günü başvurucuya tebliğ edilmeden karar verilmesinin silahların eşitliği ilkesini ihlal ettiği iddiası, idarenin cevap yazısının ek açıklamalar içermemesi ve cevap yazısı ekindeki belgelere üst yargılama aşamasında itiraz edilmiş olması durumunda açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: İdari para cezası, duruşma gününün tebliği, üst yargılamada delillere itiraz

§ 30. “Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında taraflara tanık delili de dâhil olmak üzere delillerini sunma ve inceleme noktasında da uygun imkânların tanınması gerekir. Bu anlamda, delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddiaları da yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilecektir (Yüksel Hançer, B. No. 2013/2116, 23/1/2014, § 19). Bu bakımdan, daha önce ulaşılamayan bilgi ve belgelere üst yargılama aşamasında ulaşılmış ve bunlara karşı iddia ve itirazlar dile getirilmiş ise silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiş sayılamayabilir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki görevi, somut olayın usul kurallarına uygunluğunu denetlemek değil, adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin somut olayda ihlal edilip edilmediğini denetlemektir.”

Başvurucu şirket adına kayıtlı araçta taşıma için belirlenen istiap haddinin üstünde yük taşındığından bahisle kesilen idari para cezasının usul ve yasaya aykırı olduğu gerekçesiyle sulh ceza hâkimliğine başvurulmuştur. Mahkeme önce tarafları dinlemeye karar vermiş ve sonradan bu kararından vazgeçerek dinleme gününü taraflara tebliğ etmemiştir. İdarenin cevap yazısı üzerine başvurucunun talebi dosya üzerinden reddedilmiştir. Başvurucu bahse konu karara itiraz etmiştir. Başvurucunun, bu aşamadaki itiraz dilekçesi içeriğinden idarenin cevabından haberdar olduğu anlaşılmaktadır. İtiraz mercisi tarafından yapılan inceleme sonucu başvurucunun itirazı kesin olarak

reddedilmiş ve sonrasında başvuru tarafından bireysel başvuruda bulunulmuştur.

İdari para cezasına yapılan itiraza bakan sulh ceza mahkemesinin önce tarafları dinlemeye karar vermesi daha sonra ise bu karardan vazgeçmesi bir özensizlik göstergesidir. Bununla birlikte idarenin cevap yazısı '*idari para cezası karar tutanağı*' içeriğinde belirtilenlerden başka, başvuru bilgisi dâhilinde olmayan ek açıklamalar içermemektedir. İdari para cezası karar tutanağının iptaline yönelik başvuru dilekçesinde de bu açıklamalara gerekli itirazlar yapılmıştır. Diğeri yandan idarenin cevap yazısının ekindeki kantar fişi ile emsal mahkeme kararları da üst yargılama aşamasında öğrenilmiş, dilekçede bunlara yönelik gerekli itirazlar ileri sürülmüş ve "*itirazın reddi*" kararında bu iddialar tartışılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliğı ilkesinin ihlal edildiğı iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

(3) Hüseyn Güneş Özmen, B. No: 2014/1514, 22/9/2016

Yargıtayda yapılacak duruşma tarihinin başvurunun müdafiiine tebliğ edildiği ve sonrasında müdafiiin duruşmaya katılarak başvurunun savunmasını yaptığı durumlarda başvurucuya da ayrıca tebligat yapılmamış olması nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Duruşma gününün tebliği, müdafiiye tebliğ, müdafii ile savunma yapma

Başvurucu hakkında ayrı yaşadığı eşini silahla öldürdüğü iddiasıyla tasarlayarak kasten öldürme suçundan kamu davası açılmış ve yapılan yargılama neticesinde kasten öldürme suçundan müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu, anılan kararı temyiz etmiş ve duruşma talebinde bulunmuştur. Yargıtay talebi kabul etmiş ve duruşma gününü başvurunun müdafiiine tebliğ etmiştir. Başvurucunun müdafiiinin de katılımıyla duruşmalı olarak yapılan temyiz incelemesinin ardından hüküm onanmıştır. Başvurucu,

hükümün onanması üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur.

§44. “Mevcut başvuruda, gerek tebliğnamenin gerekse Yargıtayda yapılacak duruşma tarihi başvurunun müdafiiine tebliğ edilmiş ve müdafii duruşmaya katılarak başvurunun savunmasını yapmıştır (bkz. §§ 23, 24). Gerekçeli karar da başvuru müdafiiine 12/8/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir. Bu itibarla başvurucuya da ayrıca tebligat yapılmamış olmasının silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesi ile duruşmalı yargılama hakkına aykırılık oluşturduğu ve bir bütün olarak yargılamanın adilliğine halel getirdiği söylenemez.”

Derece mahkemesi tarafından verilen mahkûmiyet kararının gerekçesi başvuru müdafiiine tebliğ edilmiştir. Ardından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan tebliğname ve Yargıtayda yapılacak duruşma tarihi de başvurunun müdafiiine tebliğ edilmiştir. Müdafii, başvurunun savunmasını Yargıtayda yapılan duruşmaya katılarak yapmıştır. Yargılama bir bü-

tün olarak göz önüne alındığında sayılan aşamaların tamamında müdafi ile temsil olunan başvurucuya ayrıca tebligat yapılmaması silahların eşitliği ilkesine aykırılık oluşturmaz.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

c. İleri Sürülen İddia ve Savunmaların İncelenmesi

(1) İbrahim Ünal, B. No: 2014/2554, 17/5/2016

Başvurucunun cezasının azalmasını veya kalkmasını sağlayabilecek nitelikte ve uyumsuzluğun çözümü için esaslı olan iddialara ayrı ve açık bir yanıt verilmemesi adil yargılanma hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: İlgili ve yeterli bir yanıt, esaslı iddia, iddiaların özenli incelenmesi

Başvurucu ile arkadaş olan maktul bir barda karşılaşmıştır. Kolluğa yazılan yazı ile de teyit edildiği üzere her ikisi de bu bara X-Ray cihazından geçerek silahsız olarak girmiştir. Başvurucu bahse konu bardan taksiyle, maktul ise kendi aracıyla ayrılmıştır. Maktul ve yanında bulunan arkadaşının bulunduğu aracın başvurucunun içinde bulunduğu taksiye selektör yapması sonucu başvuru taksiden inmiş ve diğer aracın yanına gitmiştir. Bu sırada taksici durağına dönmüştür. Çıkan tartışma sonucu silahtan çıkan mermilerle bir kişi ölmüş bir kişi de yaralanmıştır. Yapılan yargılama neticesinde başvuru kasten öldürme suçundan on beş yıl hapis cezasıyla cezalandırılmış, diğer

suçlar yönünden hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucu, olayın boğuşma esnasında gerçekleştiğine, silahın kendisine ait olmadığına, silahsız olarak bara gittiğine ve olaydan önce ticari taksiye bindiği için silah temin etme imkânı bulmasının mümkün olmadığına dair itirazlarda bulunmuştur. Mahkeme, bu hususlara iliş-

§ 28. “Mahkemelerin bu yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır (Boldea/Romanya, B. No: 19997/02, 15/2/2007, § 30).”

kin bir gerekçeye yer vermediği gibi temyiz aşamasında da bu konuda bir değerlendirme yapılmamıştır. Başvurucunun cezasının azalmasını veya kalkmasını sağlayabilecek nitelikte, ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren (uyuşmazlığın çözümü için esaslı olan) olayın boğuşma esnasında gerçekleştiğine ve olaydan önce ticari taksiye bindiği için silah temin etme imkânı bulmasının mümkün olmadığına dair iddiaları gerekçeli kararda tartışılmamış ve karşılanmamıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.¹

---

¹ Anayasa Mahkemesi bu başvuruda gerekçeli karar hakkından ihlal bulmuştur. Silahların eşitliği ilkesinin pratik ve etkili olabilmesinin tek koşulu ise sanığın dinlenilmesi ve öne sürdüğü iddiaların özenli bir şekilde incelenmesidir. Bununla birlikte savunmanın mahkemenin kararını esaslı bir şekilde değiştirebilecek hususlarla ilgili olarak ileri sürdüğü iddia ve savunmaların özenle incelenip incelenmediği kararın gerekçesinden anlaşılabacaktır. Anayasa Mahkemesi bu tür şikâyetleri -genel olarak- gerekçeli karar hakkı altında incelemekte ise de meselenin bir boyutunun da delillerin sunulması ve incelenmesi noktasında taraflar arasında eşitsizliğe sebebiyet verilip verilmediğiyle ilgili olduğu ve dolayısıyla silahların eşitliği ilkesine temas ettiği açıktır. Nitekim bu yönde verilen kararlar da bulunmaktadır (Editörler: Dr. Akif YILDIRIM, Zehra GAYRETLİ).

(2) Turgay Yiğit, B. No: 2015/18479, 11/12/2018

Karar sonucunu etkileyebilecek bir hususun araştırılmadığı iddiasına yönelik bireysel başvurunun temellendirilmesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: Temellendirilmemiş şikâyet, esaslı iddiaların araştırılması, ceza hukukunda hata

Başvurucu hakkında çocuğun nitelikli cinsel istismarı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından ayrı ayrı cezalara hükmedilmiş, anılan karar Yargıtay tarafından onanmıştır. Başvurucu; mağdurenin

yaşı konusunda hataya düştüğünü, dosyadaki kemik grafilerine göre on sekiz yaşında olan mağdurenin gerçek yaşının tespiti amacıyla rapor aldırılması yönündeki talebinin mahkemece karşılanmadığını belirterek bireysel başvuruda bulunmuştur.

§ 20. Diğer taraftan belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Mevcut yargılamada sunulan delilin geçerli olup olmadığını, delil sunma ve inceleme yöntemlerinin yasaya uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp bu husustaki görevi başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığını değerlendirmektir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27). Silahların eşitliği ilkesi kapsamında yapılacak inceleme de başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Yüksel Hançer, § 19)

Yargılamanın tamamında müdafî yardımından yararlanarak deliller üzerine görüş bildiren ve itirazlarını sunan başvuru, mağdurenin yaşı noktasında hataya düştüğüne dair hiçbir beyanda bulunmamıştır. Mahkeme ise gözlemlerini ve dosyadaki mevcut delilleri nazara alarak mağdurenin gerçek yaşının nüfus kayıtlarında yazan yaşı olduğuna hükmetmiştir. Başvurucu, mağdurenin gerçek yaşının

tespitini hangi tarihli dilekçe ile veya hangi tarihli celsede talep ettiğine dair herhangi bir bilgi veya belge de sunmamıştır. Anayasa Mahkemesi bu nedenlerle yargılamanın bütününe de bakarak delillerini sunma, inceletme ve itiraz etme hususlarında yeterli olanakların başvurucuya sağlandığını tespit etmiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

2. Aleyhe Nitelikteki Talep ve Görüşlerden Haberdar Edilme

a. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Tebliğnamesinin Tebliğ Edilmesi

(1) *Gürhan Nerse*, B. No: 2013/5957, 30/12/2014

Başvurucunun Yargıtay önünde başarı şansını zedeleyen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesinden haberdar edilmemesi silahların eşitliği ilkesini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Tebliğname, tebliğnamenin tebliği, silahların eşitliği

Başvurucu çocuğun cinsel istismarı suçundan cezalandırılmıştır. Temyiz aşamasında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesi başvurucuya tebliğ edilmemiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

§ 39. “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Türk ceza yargılaması sisteminin bağımsız bir üyesidir ve tebliğnamesi ile Yargıtay’ın kararını etkilediği tartışmasızdır. Başvurucu Yargıtay önündeki başarı şansını zedeleyen her türlü mütalaadan haberdar edilme hakkına sahiptir. Başsavcının tebliğnamesinin niteliğine rağmen başvurucuya tebliğnameye karşı yazılı görüş bildirme olanağının tanınmaması göz önünde bulundurulduğunda başvurucunun silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama hakkının ihlal edildiği sonucu ortaya çıkmaktadır.”

Başvurucu, Yargıtay önünde başarı şansını zedeleyen her türlü mütalaadan haberdar edilme hakkına sahiptir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının tebliğnamesi başvurucuya tebliğ edilmemiştir. Aleyhe nitelikteki tebliğnameye karşı başvurucuya yazılı görüş bildirme olanağının tanınmaması silahların eşitliği ilkesini ihlal etmiştir.

Sonuç olarak Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

(2) Özgür Murat Engin, B. No: 2014/7806, 21/9/2016

Kismen aleyhe sonuç doğuran Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesinin yetkili müdafii yerine azledilen müdafiiye tebliğ edilmesi silahların eşitliği ilkesini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Tebliğnamenin tebliği, yetkili müdafii, silahların eşitliği

Sahte kredi kartı kullanmak suretiyle alışveriş yapmaktan dolayı başvurunun mahkûmiyetine karar verilmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesi başvurunun yetkili müdafiiine veya başvurucuya tebliğ edilmemiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Somut olayda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesi başvurunun yetkili müdafiiine tebliğ edilmemiştir. Başvurucu, kısmen aleyhine sonuç doğurabilecek nitelikteki, kısmen de kendi lehindeki ve ilave argümanlarla güçlendirerek kullanabileceği Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesine karşı yazılı görüş bildirme olanağı elde etmemiştir. Tebliğnameye karşı yazılı görüş bildirme olanağının tanınmaması silahların eşitliği ilkesinin ihlali sonucunu doğurmuştur.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

§ 43. “Somut olayda, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesi başvurunun yetkili müdafiiine tebliğ edilmemiştir. Bu itibarla başvurucuya, kısmen aleyhine sonuç doğurabilecek nitelikteki kısmen de kendi lehindeki ve ilave argümanlarla güçlendirerek kullanabileceği Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesine karşı yazılı görüş bildirme olanağı tanınmadığı anlaşılmaktadır.”

b. Esaslı Değerlendirmeler İçermeyen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Tebliğnamesinin Tebliğ Edilmemesi: Anayasal Önem İctihadı

(1) İbrahim Kızılkaya, B. No: 2014/2517, 5/4/2017

Onama istemli Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesinin tebliğ edilmemesi durumunda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası anayasal ve kişisel önemden yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Tebliğnamenin tebliği, onama istemli tebliğname, anayasal ve kişisel önem

Başvurucu örgüt üyesi olma suçundan cezalandırılmıştır. Kararın temyizi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan

§ 35. “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesi, sanık (başvurucu) tarafından ileri sürülen temyiz nedenlerinin yerinde olmadığına ve temyiz başvurusunun reddedilmesi gerektiğine ilişkindir. Tebliğnamede esasen başvurunun yorumlarını gerektirecek daha önce tartışılmayan konulara ilişkin yeni herhangi bir argüman ileri sürülmemektedir. Tebliğnamenin esaslı değerlendirmeler ya da başvurunun bilgisi dâhilinde olmayan ek açıklamalar içermediği, usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle hükmün onanmasının talep edildiği görülmektedir. Diğer taraftan Yargıtay, onama kararının gerekçesinde tebliğnameye kesinlikle atıf yapmamaktadır.”

onama istemli tebliğname başvurucuya veya müdafisine tebliğ edilmemiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesi, sanık (başvurucu) tarafından ileri sürülen temyiz nedenlerinin yerinde olmadığına ve temyiz başvurusunun reddedilmesi gerektiğine ilişkindir. Tebliğnamede esasen başvurunun yorumlamasını gerektirecek daha önce tartışılmayan konulara ilişkin yeni herhangi bir argüman ileri sürülmektedir. Tebliğname esaslı değerlendirmeler ya da başvurunun bilgisi dâhilinde

olmayan ek açıklamalar içermemektedir. Tebliğnamede, usul ve yasa-ya uygun olduğu gerekçesiyle hükmün onanması talep edilmektedir. Buna göre silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin başvuru Anayasa Mahkemesinin sıklıkla uygulanmış açık bir içtihadının bulunduğu genel bir soruna işaret etmemektedir. Dahası başvuru Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından da önem taşımamaktadır. Başvurucu da tebliğnamenin tebliğ edilmemesinin kendisine ciddi anlamda zarar verdiği ve kendisi için ne denli önemli olduğu hususunda herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Bu sebeplerle başvurunun Anayasa'nın yorumlanması ve uygulanması açısından önem taşımadığı ve başvurucunun da önemli bir zarara uğramadığı kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası *anayasal ve kişisel önemden yoksun olma-sı* nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

(2) Enes Ulu, B. No: 2014/16751, 20/9/2017

İleri sürülen temyiz nedenlerinin yerinde olmadığına ve temyiz başvurusunun reddedilmesi gerektiğine ilişkin onama istemli Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesinin tebliğ edilmemesi durumunda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası anayasal ve kişisel önemden yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Tebliğnamenin tebliği, onama istemli tebliğname, anayasal ve kişisel önem

Başvurucu, yağma suçundan cezalandırılmıştır. Kararın temyizi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan onama istemli tebliğname başvurucuya veya müdafisine tebliğ edilmemiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Tebliğname, başvuru tarafından ileri sürülen temyiz nedenlerinin yerinde olmadığına ve temyiz başvurusunun reddedilmesi gerektiğine ilişkindir. Tebliğnamede esasen başvurunun yorumlamasını gerektirecek daha önce tartışılmayan konulara ilişkin yeni herhangi bir argüman ileri sürülmemektedir. Dahası tebliğname, esaslı değerlendirmeler ya da başvurunun bilgisi dâhilinde olmayan ek açıklamalar içermemektedir. Başvuru, Anayasa Mahkemesinin sıklıkla uygulanmış açık bir içtihadının bulunduğu silahların eşitliği ilkesine ilişkindir. Dahası başvuru Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından da önem taşımaktadır. Başvurucu da tebliğnamenin tebliğ edilmemesinin kendisine ciddi anlamda zarar verdiği ve kendisi için ne denli önemli olduğu hususunda

§ 25. “Buna göre Mahkemenin sıklıkla uygulanmış açık bir içtihadının bulunduğu silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin başvurunun genel bir soruna işaret etmediği gibi Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından da önem taşıdığına ortaya konulamadığı sonucuna varılmıştır (İbrahim Kızılkaya, § 33).”

herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Bu sebeplerle başvurunun Anayasa'nın yorumlanması ve uygulanması açısından önem taşımadığı ve başvurunun da önemli bir zarara uğramadığı kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

§ 26. “Somut olayda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesi, başvuru tarafından ileri sürülen temyiz nedenlerinin yerinde olmadığına ve temyiz başvurusunun reddedilmesi gerektiğine ilişkindir. Tebliğnamede esasen başvurunun yorumlarını gerektirecek daha önce tartışılmayan konulara ilişkin yeni herhangi bir argüman ileri sürülmemektedir. Tebliğnamenin esaslı değerlendirmeler ya da başvurunun bilgisi dâhilinde olmayan ek açıklamalar içermediği, usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle hükmün onanmasının talep edildiği görülmektedir (bkz. § 10). Kaldı ki Yargıtay, onama kararının gerekçesinde tebliğnameye atıf yapmamıştır.”

c. Cumhuriyet Başsavcılığı Görüşünün Tebliğ Edilmesi

(1) *Erdener Demirel*, B. No: 2013/1869, 2/12/2015

Başvurucunun lehine verilmiş bir karara karşı yapılan itiraz incelemesinde Cumhuriyet Savcılığından alınan görüşün başvurucuya bildirilmemesi adil yargılanma hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Disiplin cezasına itiraz, savcılık görüşünün tebliğ edilmemesi, silahların eşitliği

Başvurucu, hükümlü bulunduğu cezaevinde arkadaşlarıyla birlikte slogan atması nedeniyle cezaevi disiplin kurulunca 2 ay süre ile ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. İdarenin bu kararına itiraz edilmesi üzerine infaz hâkimliği tarafından başvurucunun savunması da alınarak itirazın reddine karar verilmiştir. İnfaz hâkimliğinin kararına karşı yapılan itiraz üzerine inceleme yapan ağır ceza mahkemesi, dosya üzerinde inceleme yaparak disiplin cezasının iptali talebinin reddine karar vermiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

§ 67. “Silahların eşitliği, başvurunun dava dosyasına ulaşabilmesine imkân verilmesini gerektiren bir ilkedir. Cumhuriyet savcısının görüşlerine etkili bir şekilde cevap verebilme imkânı, kural olarak başvurunun söz konusu belgeye ulaşması hâlinde mümkün olabilir. Bu gerekliliğin hangi şekilde yerine getirileceğini belirlemek, kanun koyucuya ait olmakla beraber tarafların beyanlarının birbirlerine bildirilmesi ve tarafların da bu beyanlara cevap verebilme imkânına sahip olması gerekir...”

Cumhuriyet savcısının başvurunun itirazının kabul veya reddedilmesi yönünde dosyaya görüş bildirmesinden sonra mahkeme heyetinin kararı üzerinde etki yapmasına imkân sağlayan bir konuma geçeceği ve mahkemenin vereceği karar üzerinde bir etki yapacağı açıktır. Nitekim Mahkeme, açık bir şekilde kararını Cumhuriyet savcısının gö-

rüşüne uygun olarak verdiğini belirtmiştir. Disiplin cezasına itiraz incelemesinde Cumhuriyet savcısından alınan görüşün başvurucuya bildirilmemesi silahların eşitliği ilkesini ihlal etmiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.¹

---

1 Söz konusu karar, medeni hak ve yükümlölüklerle ilgili yargılamalara ilişkindir. Ancak çözüme kavuşturduğu sorun suç isnadıyla ilgili yargılamalar için de aynı şekilde geçerli olduğundan -önemi gözetilerek- kitapta yer verilmiştir (Editörler: Dr. Akif YILDIRIM, Zehra GAYRETLİ).

(2) Laleş Çeliker, B. No: 2013/8413, 21/4/2016

Cumhuriyet savcısının itiraz aşamasında sunduğu görüşe karşı başvurunun diyeceklerinin sorulmaması söz konusu görüşün yargılamanın ilk aşamasında alınan görüşten esaslı biçimde ayrılan değerlendirmeler ya da başvurunun bilgisi dâhilinde olmayan ek açıklamalar içermemesi durumunda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Savcılık görüşünün tebliği, itiraz aşaması, esaslı değerlendirme

Başvurucu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından lehine verilen ihlal kararına dayanarak yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Ağır ceza mahkemesi dosya üzerinden inceleme yapmış ve başvurunun talebini reddetmiştir. Başvurucu söz konusu karara itiraz etmiştir. İtiraz incelemesi aşamasında Cumhuriyet savcısından alınan görüş başvurucuya tebliğ edilmemiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Cumhuriyet savcısı, -itiraz incelemesi sırasında- şartların oluşmadığını gerekçe göstererek yeniden yargılama talebinin reddedilmesine dair görüş sunmuştur. Görüşte, kararın usul ve yasaya uygun olduğu ve itirazın reddedilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu ret kararının tebliğ edilmesiyle birlikte bu görüşten haberdar olmuştur. İtiraz aşamasında alınan görüş, yargılamanın ilk aşamasında alınan görüşten esaslı biçimde ayrılan değerlendirmeler ya da başvurunun bilgisi dâhilinde olmayan ek açıklamalar içermemektedir. Bu durumda Cumhuriyet savcısının itiraz üzerine sunduğu görüşe karşı başvurunun diyeceklerinin sorulmamasında silahların eşitliği ilkelerine yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

§ 30. "İtiraz aşamasında alınan mütalaanın bir önceki görüşten esaslı biçimde ayrılan değerlendirmeler ya da başvurunun bilgisi dâhilinde olmayan ek açıklamalar içermediği anlaşılmaktadır..."

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

d. Kanun Yollarına Başvuru Yapıldığının Bildirilmesi ve Buna İlişkin Dilekçelerin Tebliğ Edilmesi

(1) *Fazlı Celep*, B. No: 2015/1025, 21/3/2018

Esaslı değerlendirmeler ve başvurucunun bilgisi dâhilinde olmayan ek açıklamalar içermeyen kanun yollarına başvuru dilekçesinin uyusmazlığın diğer tarafına tebliğ edilmemesi durumunda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Başvuru dilekçesi, itiraz mercii, dilekçenin tebliği

Başvurucuya, sahibi olduğu işyeri ile ilgili talep edilen belgeleri belirlenen süre içinde ibraz etmemesi nedeniyle idari para cezası verilmiştir. Başvurucunun idari para cezasının iptaline ilişkin talebi sulh ceza hâkimliğince incelenmiş ve kabul edilmiştir. İdare daha önce verdiği cevap dilekçelerindeki gerekçelerle hâkimliğin kararına itiraz etmiştir. İtiraz mercii, idarenin talebini kabul ederek idari para cezasının iptali istemine ilişkin başvurunun reddine karar vermiştir. Başvurucu, idare tarafından yapılan itiraza ilişkin dilekçenin kendisine tebliğ edilmemesi nedeniyle cevaplarını sunmadığını belirterek bireysel başvuruda bulunmuştur.

§ 26. “Hâkimlik kararının kaldırılması için verilen itiraz dilekçesinde esasen başvurucunun yorumlarını gerektirecek daha önce tartışılmayan konulara ilişkin yeni herhangi bir argüman ileri sürülmemektedir. Söz konusu dilekçenin esaslı değerlendirmeler ya da başvurucunun bilgisi dâhilinde olmayan ek açıklamalar içermediği, usul ve yasaya aykırı olduğu gerekçesiyle Hâkimlik kararın kaldırılmasının talep edildiği görülmektedir. Bu nedenle kanun yolu denetimi sırasında başvurucunun haberdar olduğu bilgilere göre karar verdiği görülmektedir. Yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında -somut olayın özel koşullarında- çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkelerine yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğu anlaşılmıştır.”

İdarenin itiraz dilekçesinde, başvurucunun yorumlamasını gerektirecek daha önce tartışılmayan konulara ilişkin yeni herhangi bir delil ileri sürülmemiştir. Bu kapsamda dilekçe esaslı değerlendirmeler ya da başvurucunun bilgisi dâhilinde olmayan ek açıklamalar içermemektedir. İtiraz makamı, kararını başvurucunun haberdar olduğu bilgilere göre vermiştir. Somut olayın özel koşullarında silahların eşitliği ilkesine yönelik bir ihlalin olmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

(2) Hacı Karabulut, B. No: 2017/14871, 9/10/2019

Haberdar olunmayan ve aleyhe görüşler içeren olağanüstü kanun yolu başvurusunun ve buna ilişkin dilekçenin savunmaya bildirilmesi/tebliğ edilmemesi silahların eşitliği ilkesini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Savunmanın haberdar edilmesi, karşı görüş bildirme imkânı, dezavantajlı durum

Başvurucu, uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan mahkûm edilmiştir. Karara karşı temyiz isteminde bulunulmuştur. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) tebliğnamesinde detaylı bir gerekçe açıklanmaksızın kararın onanması yönünde görüş bildirilmiştir. Yargıtay Ceza Dairesi, suça konu eşyanın hukuka aykırı şekilde ele geçirildiği gerekçeyle hükmün bozulmasına karar vermiştir. Başsavcılık, Dairenin kararına karşı, delillerin ele geçiriliş yönteminin hukuka aykırı olmadığı iddiasıyla itiraz kanun yoluna başvurmuştur. Daire itirazı yerinde görerek bozma kararının kaldırılmasına ve mahkûmiyet hükmünün onanmasına karar vermiştir. Başvurucu, Başsavcılığın itiraznamesinin kendisine tebliğ edilmeksizin karar verilmesi sebebiyle bireysel başvuruda bulunmuştur.

Dairenin önceki tarihli (bozma) kararı başvuru le-

§ 37. “İtirazname, Dairenin kararını yeniden gözden geçirmesi sürecini başlatan ve sonuçları itibarıyla esaslı nitelikte bir usul işlemidir. Bu işlem üzerine Dairenin itiraznameye konu talep yönünde kararını değiştirme veya istemi yerinde görmediği takdirde dosyayı Ceza Genel Kuruluna gönderme mecburiyeti ve sonuçta başvuru aleyhine bir karar verilmesi ihtimali doğmaktadır. Dolayısıyla başvuru kişinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraznamesinden haberdar edilmesi, itirazname içeriğindeki iddialara karşı savunmalarda bulunabilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Aksi takdirde başvuru kişinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının iddialarına karşı görüş bildirme imkânı elinden alınarak anılan merci karşısında zayıf ve dezavantajlı bir konuma düşebileceği açıktır.”

hinedir. İtirazname, Dairenin kararının yeniden gözden geçirmesini sağlayan ve sonuçları itibarıyla esaslı nitelikte bir usul işlemidir. Başvurucunun itiraznameden haberdar edilmesi, içeriğindeki iddialara karşı savunmada bulunabilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Aksi takdirde başvuru, Başsavcılığın iddialarına karşı görüş bildirme imkânından mahrum olarak zayıf ve dezavantajlı bir konuma düşebilecektir. Somut olayda başvuru, itiraznamedeki görüşlere karşı beyanda bulunma imkânı elde edememiştir. Daire tarafından Başsavcılığın itiraznamesi tebliğ edilmeksizin başvurucunun aleyhine karar verilmesi bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelemiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

(3) Ali Bacacı, B. No: 2016/64727, 10/6/2020

Lehine verilmiş bir karara karşı yapılan itirazın ve gerekçesinin başvurucaya bildirilmemesi durumunda adil yargılanma hakkı ihlal edilmiş olur.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet savcısının itirazı, kanun yoluna başvuru, silahların eşitliği

Somut olayda başvurucaanın da aralarında bulunduğu hükümlüler hakkında darbe girişimi sırasında, bu girişimi destekleyici söylem ve eylemlerde bulunduıkları iddiasıyla disiplin soruşturması yapılmıştır. Başvurucaanın söylem ve eylemleri nedeniyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakılmasına, ayrıca adli soruşturma yapılması için suç du-yurusunda bulunulmasına karar verilmiştir. Başvuruca, ziyaretçi kabulünden yoksun kalma cezasına itiraz etmiş; infaz hâkimliği başvurucaanın itirazını kabul ederek disiplin cezasının iptaline karar vermiş ve başvuruca lehine bir durum oluşmuştur. Cumhuriyet savcısı tarafından infaz hâkimliğinin kararına itiraz edilmiştir. Mahkeme itirazı kabul ederek disiplin cezasının onaylanmasına karar vermiştir. Başvuruca bireysel başvuruda bulunmuştur.

   37. Başvuruca, Cumhuriyet savcısının itirazının içeriğindeki görüşlerinden daha önceki safhalarda haberdar olmamıştır. Cumhuriyet savcısının daha önce başvurucaanın itiraz talebine karşılık olarak disiplin cezasının usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek disiplin cezasının onanması ve itirazın reddedilmesi yönünde İnfaz H  kimliğine görüş bildirdiği, detaylı bir gerekçeye yer vermediği anlaşılmaktadır. Başvurucaanın Cumhuriyet savcısının görüşüne karşı disiplin cezasının onanması kararının verilmesinden önceki safhalarda beyanda bulunma imkânı elde edemediği görülmektedir. Dolayısıyla Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının başvurucaaya tebliğ edilmeksizin başvuruca aleyhine karar verilmesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği kanaatine varılmaktadır.

Cumhuriyet savcısı tarafından infaz hâkimliğinin kararına yaptığı itiraz başvurucuya tebliğ edilmemiştir. Başvurucu bu itirazdan disiplin cezasının onanması kararının kendisine tebliğiyle birlikte haberdar olmuştur. Başvurucu, Cumhuriyet savcısının itirazının içeriğindeki görüşlerden daha önceki safhalarda haberdar olmamıştır. Cumhuriyet savcısının itirazının başvurucuya tebliğ edilmemesi bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelemiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

(4) Remzi Uçucu (2), B. No: 2016/5625, 23/6/2020

Lehine verilmiş bir karara karşı yapılan itirazın başvurucuya bildirilmemesi durumunda adil yargılanma hakkı ihlal edilmiş olur.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet savcısının itirazı, kanun yoluna başvuru, silahların eşitliği

Başvurucu hakkında ceza infaz kurumunda slogan attığı iddiasıyla disiplin soruşturması başlatılmıştır. Disiplin soruşturması sonucunda başvuru hakkında *gerek-siz olarak slogan atma* eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle *belli süre ile haberleşme araçlarından yoksun bırakma* cezası verilmiştir. Başvurucu, disiplin cezasına karşı şikâyetinde bulunmuş; infaz hâkimliği başvurusunun şikâyetini kabul ederek disiplin cezasının iptaline karar vermiştir. Cumhuriyet savcısı infaz hâkimliğinin söz konusu kararına itiraz etmiştir. Mahkeme, Cumhuriyet savcısının itirazını kabul ederek infaz hâkimliği kararını kaldırmıştır. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

İnfaz hâkimliğinin kararı sonucunda başvuru lehine bir durum meydana gel-

§ 47. *Başvuru konusu olayda başvuru lehine verilmiş bir karara karşı başvurusunun düşüncesi alınmadan kanun yoluna başvurulmuştur. Başvurucu, Cumhuriyet savcısının itirazının içeriğindeki görüşlerinden daha önceki safhalarda haberdar olmamıştır. Cumhuriyet savcısının şikâyet başvurusunda, şikâyetin usul ve yasaya uygun olmadığını ve yasal dayanağının bulunmadığını belirterek reddini talep ettiği, detaylı açıklamalarda bulunmadığı anlaşılmaktadır (bkz. § 14). Ancak Cumhuriyet savcısı, itiraz başvurusunda detaylı açıklamalar yapmıştır (bkz. § 15). Başvurusunun Cumhuriyet savcısının söz konusu itirazına karşı mahkeme kararının verilmesinden önceki safhalarda beyanda bulunma imkânı elde edemediği görülmektedir. Dolayısıyla Cumhuriyet savcısının itirazının başvuru lehine tebliğ edilmeksizin başvuru aleyhine karar verilmesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği kanaatine varılmaktadır.*

miştir. Somut olayda Cumhuriyet savcısının itirazı başvurucuya tebliğ edilmemiş, başvuru bu itirazdan mahkeme kararının kendisine tebliğiyle birlikte haberdar olmuştur. Lehine verilmiş bir karara karşı başvurunun düşüncesi alınmadan kanun yoluna başvurulmuştur. Cumhuriyet savcısı itiraz dilekçesinde detaylı açıklamalar yapmıştır. Başvurucu, önceki safhalarda Cumhuriyet savcısının söz konusu itirazına karşı beyanda bulunma imkânı elde edememiştir. Dolayısıyla itiraz dilekçesi başvurucuya tebliğ edilmeksizin aleyhine karar verilmesi bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelemiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

e. İdarenin Cevap Dilekçesinin ve Eklerinin Tebliğ Edilmesi (Kabahatlere İlişkin Uyuşmazlıklar Yönünden)

(1) Kırmızı Gaa İnşaat Turizm Gıda Sanayi ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2013/2370, 11/12/2014

İdari para cezasına itiraz başvurusunun incelenmesi sırasında idarenin cevap yazısına ve eklerine üst yargılama aşamasında ulaşılarak incelenmesi ve bunlara karşı beyan ve itirazların ileri sürülebilmesi durumunda adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: İdarenin cevap yazısı, üst yargılama aşaması, delillere ulaşma

Davalı idare tarafından yapılacak incelemeye esas olmak üzere istenen bilgi ve belgelerin süresinde ibraz edilmediği gerekçesiyle başvuru Şirket hakkında idari para cezası verilmiştir. Başvurucu, anılan bilgi ve belgelerin kendilerinden istenmesine ilişkin idari yazının tebliğ edilmediğini ileri sürerek cezaya itiraz etmiştir. Mahkemece, cezaya dayanak olarak gösterilen belgeler ve talep yazısının başvuru Şirkete adresinde tebliğ edildiğine dair belgeler getirtilmiştir. Mahkeme bu belgeler üzerinde yaptığı inceleme sonucunda, söz konusu belgelerin talep edildiğine dair yazının usulüne uygun olarak tebliğ edildiği ve belgelerin idareye ibraz edilmediği gerekçesiyle itiraz başvurusunu reddetmiştir. Başvurucu Şirket bireysel başvuruda bulunmuştur.

§ 35. “Bu kapsamda başvurusunun yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakılmasının söz konusu olmadığı ve başvuruya konu yargılama sürecine bir bütün olarak bakıldığında, başvurucuya karşı tarafça ileri sürülen veya dava dosyasına intikal eden dava malzemesine ulaşma, bunları tetkik ile beyan ve itirazlarını ileri sürme imkânı verilerek yargılamaya aktif katılımının temin edildiği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak somut olayda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmediği anlaşılmaktadır.”

İtiraz incelemesi sırasında davalı idarenin sunduğu cevap yazısı ve ekleri başvuru Şirkete tebliğ edilmemiştir. Ancak başvuru Şirket, söz konusu cevap yazısı ve eklerinden bir vesileyle haberdar olmuştur. Böylece başvuru, yargılamanın sonucunu etkileyecek usule dair bir imkândan yoksun kalmamış; itiraz konusuna ilişkin olarak davalı idarece ileri sürülen veya dosyaya sunulan belgelere ulaşarak idari para cezasının dayanağı olarak gösterilen hususları değerlendirip bunlara karşı beyan ve itirazlarını sunabilme olanağına sahip olmuştur. Somut olayda silahların eşitliği ilkesine yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

(2) Concept Otomotiv Mühendislik İnşaat Ltd. Şti., B. No: 2014/12348, 22/1/2015

İdari para cezasına itiraz başvurusunun incelenmesi sırasında başvurunun önceden haberdar olduğu hususlar dışında bilgi içermeyen idarenin cevap yazısının başvurucaya tebliğ edilmemesi durumunda adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: İdari para cezası, cevap yazısının tebliği, usule ilişkin imkânlar

Başvurucu Şirkete ait araçla hız sınırının aşıldığı gerekçesiyle idari para cezası kesilmiştir. Trafik idari para cezası karar tutanağı baş-

§ 26. “Somut olayda, İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü tarafından trafik idari para cezasına dayanak teşkil eden ceza tutanağı dışında sadece araç fotoğrafının Mahkemeye gönderildiği, kabahatin nasıl tespit edildiğine ilişkin kısımdan aracın hızının teknik cihazlarla tespit edildiğinin belirtildiği, aracın belirtilen tarihte o güzergâhta sürülmediğine dair bir iddianın bulunmadığı, başvurunun, İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü’nün trafik ceza tutanağının içeriğinin tekrardan ibaret yazı cevabının önceden kendisine tebliğ edilmemesi sebebiyle yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakılmadığı, Mahkemenin başvurunun haberdar olduğu bilgi ve belgelere göre karar verdiği anlaşılmıştır.”

vurucuca tebliğ edilmiştir. Başvurucu söz konusu idari para cezasına karşı itiraz başvurusunda bulunmuştur. İdarenin gönderdiği cevap yazısında, idari para cezası tutanağında yer alan bilgilere ek olarak başvurucaya ait aracın radar uygulaması sırasında çekilen fotoğrafı da sunulmuştur. Mahkeme, idarenin gönderdiği cevap yazısı başvurucaya tebliğ edilmeden ve bu yazı üzerine itiraz başvurusunu reddetmiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucuca tebliğ edilen idari para cezası tutanağı ile idarenin mahkemeye gönderdiği cevap yazısında yer alan bilgiler benzer mahiyettedir. Başvurucu bu bilgi-

lerden tutanağın tebliği suretiyle haberdar olmuş ve buna ilişkin savunma yapmış, tutanağın düzenlendiği tarihte aracın belirtilen yerde kullanılmadığına dair itirazda da bulunmamıştır. İtiraz başvurusunun incelenmesinde, başvurucunun haberdar olmadığı yeni bilgi ya da belge karara esas alınmamıştır. Başvurucu, itiraz başvurusunda idari para cezasına ilişkin görüş bildirmiş ve itirazlarını sunmuştur. Silahların eşitliği ilkesine aykırı olarak savunma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

(3) Aziz Ağırılı, B. No: 2013/1377, 25/3/2015

İdari para cezası karar tutanağında belirtilen ve başvurucunun haberdar olduğu hususlar dışında ek bilgiler içermeyen idarenin cevap yazısının başvurucuya tebliğ edilmeden karar verilmesi durumunda adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: İdarenin cevap yazısı, idari para cezası, aleyhe görüşlerin tebliği

Başvurucuya aracında takograf cihazı bulundurmadağı gerekçesiyle idari para cezası verilmiştir. Başvurucu söz konusu idari para cezasına karşı itiraz başvurusunda bulunmuştur. Mahkeme, idarenin gönderdiği cevap yazısı üzerine, tarafların hazır bulunmadığı iki oturum sonucunda itiraz başvurusunu reddetmiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucuya tebliğ edilen idari para cezası tutanağı ile idarenin mahkemeye gönderdiği cevap yazısında yer alan bilgiler benzer mahiyettedir. Başvurucu bu bilgilerden anılan tutanağın tebliği suretiyle haberdar olmuş ve buna ilişkin savunma yapmıştır. İtiraz başvurusunun incelenmesinde, başvurunun haberdar olmadığı bilgi ve belge karara esas alınmamıştır. Başvurucu, itiraz baş-

§ 42. “Somut olayda, tarafların katılmadığı duruşmada herhangi bir esaslı işlemin yapılmadığı, diğer bir ifadeyle kararın yazılı yargılama usulüne göre verildiği, ‘idari para cezası karar tutanağı’nın iptaline yönelik başvuru dilekçesinde gerekli itirazların yapıldığı, Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğünün yazı cevabının ise ‘idari para cezası karar tutanağı’ içeriğinde belirtilenlerden başka başvurucunun bilgisi dâhilinde olmayan ek bilgiler içermediği, bu nedenle İlk Derece Mahkemesinin başvurunun haberdar olduğu bilgi ve belgelere göre karar verdiği, sonuç olarak, başvuruda bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.”

vurusunda idari para cezasına ilişkin görüş bildirmiş ve itirazlarını sunmuştur. Silahların eşitliği ilkesine aykırı olarak savunma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası *açıkça dayanaktan yoksun* olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

(4) Targan Tolga Yungul, B. No: 2013/1386, 16/4/2015

İdari para cezasına itiraz başvurusunda başvurusunun haberdar olmadığı bilgi ve belgelere dayalı olarak karar verilmesi silahların eşitliği ilkesini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: İdari para cezası, delillere ulaşma, görüş bildirme

Başvurucunun yetkilisi olduğu firma adına idari para cezası kesilmiştir. Başvurucu söz konusu idari para cezasına karşı itiraz başvurusunda bulunmuştur. Mahkeme, idarenin gönderdiği ve başvurucuya tebliğ edilmeyen cevap yazısındaki bilgileri esas alarak itiraz başvurusunu reddetmiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

İdare tarafından cevap yazısı ekinde mahkemeye sunulan bilgi ve belgeler yargılamada başvurusunun başarı şansını zedeleyici niteliktedir. Başvurucunun bilgisi dâhilinde olmayan ve ek bilgiler içeren bu bilgi ve belgeler başvurucuya tebliğ edilmemiştir. Mahkeme de söz konusu belgeleri esas alarak itiraz başvurusunu reddetmiştir. Başvurucunun bu yöndeki itirazları üst yargılama aşamasında da dikkate alınmamıştır. Başvurucu söz konusu bilgi ve belgelere ilişkin cevaplarını sunma imkânının yoksun bırakılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiştir.

§ 30. "Somut olayda, başvurusunun yetkilisi olduğu firma adına kesilen idari para cezasının hukuka aykırı olduğundan bahisle kaldırılması yolundaki talebine cevaben idare tarafından Mahkemeye sunulan ve karara dayanak alındığı anlaşılan bilgi ve belgelerin başvurusunun başarı şansını zedeleyici nitelikte olması nedeniyle başvurusunun söz konusu bilgi ve belgelere ilişkin cevaplarını sunma imkânından yoksun bırakıldığı ve dolayısıyla silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır."

3. Taraflardan Biri Lehine Olan Karinelere Mutlak Olarak Dayanılmaması

a. *Ö. Ltd. Şti.*, B. No: 2018/18975, 15/9/2021

İdari organlarca tesis edilen işlemlere karşı açılan davalarda idarece yapılan tespitlerin peşinen doğru kabul edilmesi durumunda -sorumut olayın özel koşullarında- mülkiyet hakkını ihlal edebilir.

Anahtar Kelimeler: Usul güvenceleri, maddi haklar, hukuki ve fiili karinelere dayanılması

Satışa sunulan akaryakıt mevzuat gereği eklenmesi gereken markerin seviyesinin geçersiz olması sebebiyle akaryakıt bayisi olan başvuru Şirkete idari para cezası kesilmiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anılan olayda başvuru şirket, dağıtıcı şirketin bu iddiayı destekleyen yazısını, ceza mahkemesinin bu iddiayı dikkate alarak verdiği beraat kararını, akaryakıt alış ve satışları arasında fark bulunmadığını saptadığını iddia ettiği bir yeminli mali müşavir raporunu idari yargı mercilerine ibraz etmiştir. Buna rağmen idari yargı mercilerinin başvuru şirketinin marker maddesinin ürüne eklenme yöntemi veya sonradan ortaya çıkan tabakalaşma sorunu sebebiyle homojen bir biçimde dağılmamış olabileceği yolundaki iddiasıyla ilgili olarak hiçbir değerlendirme yapmamıştır.

Anayasa Mahkemesi, başvuru şirketinin marker seviyesinin geçersiz çıkmasının sebebinin dağıtıcı şirket tarafından kendisinden önceki aşamada püskürtülen marker kimyasalının homojen dağılmaması veya tabakalaşması olduğu yolundaki iddiası incelenmeden davanın reddedilmesinin mülkiyet hakkının usul güvencelerini ihlal ettiğini kabul etmiştir.

Anayasa Mahkemesi bu kararında ayrıca idari organlarca tesis edilen işlemlere karşı açılan davalarda idarece yapılan tespitlerin peşinen doğru kabul edilmesinin başvuru şirketinin savunma hakkını önemli ölçüde kısıtlayacağına vurgu yapmıştır. Buna göre idari işlemler hukuka uygunluk karinesinden yararlanırsa da bu karine idari işlemin huku-

kiliğini inceleyen yargı mercii yönünden geçerli kabul edilemez. Aksi takdirde idari organlara görece üstün bir statü tanınmış olur ki bu durum söz konusu işleme karşı dava açılmasını beyhude bir çabaya dönüştürür. Mahkemeye göre somut olayda derece mahkemelerinin akaryakıtın marker seviyesinin geçersiz çıkmasının başvurucunun fiili ve kusurundan kaynaklanmadığı yolundaki savunmasını anlamsız kılmadıklarını ve bunu ciddiye aldıklarını gösterebildiklerini söylemek güçtür.

Sonuç olarak Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.¹

1 Anayasa Mahkemesi maddi hakların usul güvenceleri bağlamında silahların eşitliği ilkesine riayet edilip edilmediğini de incelemiştir. Bu karar, mülkiyet hakkına ilişkin olsa da Anayasa Mahkemesinin maddi hak incelemelerinde derece mahkemelerinin hukuki ve fiili karinelere yararlanmasını silahların eşitliği ilkesi açısından değerlendirdiği örnek kararlardan olması nedeniyle kitaba alınmıştır (Editörler: Dr. Akif YILDIRIM, Zehra GAYRETLİ).

§ 69. “Öte yandan yargı mercilerinin maddi olayın tespitinde aksi ispat edilemeyecek ve savunma yapmayı değersiz kılacak varsayımlara dayanmaları başvurularda tanınan usul güvencelerini anlamsız hâle getirebilir. Kuşkusuz Anayasa, mahkemelerin maddi ve hukuki karinelere hareketle çıkarımlar yapmasını yasaklamamaktadır. Ancak mahkemeler bu tür çıkarımlarda bulunurken muhatabı, kendisini savunmasını anlamsız kılacak ölçüde dezavantajlı konuma düşürmemeye özen göstermelidir. Bu bağlamda idari organlarca tesis edilen işlemlere karşı açılan davalarda idarece yapılan tespitlerin peşinen doğru kabul edilmesi başvuru sahiplerinin savunma hakkını önemli ölçüde kısıtlar. İdari işlemler hukuka uygunluk karinesinden yararlırsa da bu karine idari işlemin hukukiliğini inceleyen yargı mercii yönünden geçerli kabul edilemez. Aksi takdirde idari organlara görece üstün bir statü tanınmış olur ki bu durum söz konusu işleme karşı dava açılmasını beyhude bir çabaya dönüştürür. Somut olayda derece mahkemelerinin akaryakıtın marker seviyesinin geçersiz çıkmasının başvurucunun fiili ve kusurundan kaynaklanmadığı yolundaki savunmasını anlamsız kılmadıklarını ve bunu ciddiye aldıklarını gösterebildiklerini söylemek güçtür.”

b. Umut Çongar, [GK], B. No: 2017/36905, 21/10/2021

Daha önce hakkında terör örgütü üyesi olma suçundan kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunan kişilerin herhangi bir yeni eyleminin önceki eylemleri ile birlikte değerlendirilip yeniden ve otomatik olarak terör örgütü üyesi olma suçundan cezalandırılması masumiyet karinesini ihlal eder..

Anahtar Kelimeler: Terör örgütü üyeliği, hukuki ve fiili karinelere dayanılması, masumiyet karinesi

Başvurucu, başvuruya konu olaydan önceki bir tarihte işlediği terör örgütü üyeliği suçuna ilişkin mahkûmiyet hükmü kapsamında ceza infaz kurumunda kaldıktan sonra şartla salıverilmiştir. Sonraki tarihte başvurucu hakkında terör örgütü üyelerinin ölüm yıl dönümlerinde anılması amacıyla ve terör örgütünün çağrısı üzerine düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı ve üzerinde terör örgütü elebaşının resminin yer aldığı flamalardan bir kısmını toplantıya katılanlara dağıttığı iddiasıyla kamu davası açılmıştır. Yapılan yargılama sonucunda mahkeme, önceden kesinleşen mahkûmiyet kararına değinmeksizin başvuru konusu eylemi nedeniyle başvurunun terör örgütüne üye olmamakla birlikte terör örgütü adına suç işleme suçundan cezalandırılmasına karar vermiştir.

Hükmün temyiz edilmesi üzerine Yargıtay, diğer bozma nedeni dışında ayrıca başvurunun terör örgütü üyeliği suçundan kesinleşen cezanın infazı sırasında şartla salıverildikten sonra örgütle yeniden irtibat kurarak atılı eylemi gerçekleştirdiği, bu nedenle eylemin terör örgütü üyesi olma suçunu oluşturduğu gerekçesiyle bozma kararı vermiştir. Bozmaya uyularak yapılan yargılama sonucunda başvurunun terör örgütü üyesi olma suçundan cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkûmiyet gerekçesinde, başvurunun yargılamaya konu eylemi daha önce terör örgütüne üye olma suçu nedeniyle hükümlü bulunduğu ceza infaz kurumundan şartla salıverildikten sonra işlediği gerekçesine dayanılmıştır. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

İlk derece mahkemesi, sadece başvurunun yasa dışı hâle dönüştüğü kabul edilen bir toplantıya katılmasını değil aynı zamanda daha önce terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmiş olmasını da bir unsur olarak değerlendirmiştir. Mahkeme başvurunun terör örgütü üyesi olma suçunun kanuni unsurlarının olduğu kanaatine önceki mahkûmiyet kararına da dayanmak suretiyle ulaşmıştır. İspat yükünün başvurucuya devredildiği bu yaklaşım; önceden haklarında terör örgütü üyesi

olma suçundan kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunan kişilerin herhangi bir yeni eyleminin önceki eylemleri ile birlikte değerlendirilerek (daha sonraki eylemlerin tek başına terör örgütü üyesi olma suçunu oluşturup oluşturmadığına bakılmaksızın) yeniden ve otomatik olarak terör örgütü üyesi olma suçundan cezalandırılması sonucunu doğuracaktır. Somut olayda başvurunun, daha önce terör örgütüne üye olma suçundan kesinleşen hükmün infazı kapsamında şartla salıverildikten sonra başvuru konusu eylemi işlemesine dayanılarak onun terör örgütüyle yeniden irtibat kurduğunun kabul edilmesi ve bu nedenle terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması masumiyet karinesine aykırılık oluşturmuştur.

Sonuç olarak Anayasa'nın

36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.¹

§ 49. “İlk derece mahkemesinin söz konusu uygulamasıyla ispat yükü iddia makamında kalmamış; başvurucuya devredilmiş görünmektedir. Zira daha önce terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm olan başvurunun daha sonraki bir tarihte terör örgütünün propagandasına dönüşen bir gösteriye katılmış olması nedeniyle yeniden terör örgütüne üye olma suçunu işlediği biçimindeki kabule göre PKK terör örgütünün çağrısı üzerine toplantıya katıldığı iddia edilen başvuru, terör örgütüyle yeniden irtibat kurmadığını ispat etmek zorundadır. Mahkemenin bu yaklaşımı, daha önce hakkında terör örgütü üyesi olma suçundan kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunan kişilerin herhangi bir yeni eyleminin önceki eylemleri ile birlikte değerlendirilip yeniden ve otomatik olarak terör örgütü üyesi olma suçundan cezalandırılmaları sonucunu doğuracaktır.

1 Bu karar masumiyet karinesine ilişkin olsa da Anayasa Mahkemesinin yargılamada hukuki ve fiili karinelere dayanılarak bir değerlendirme yapılmasını masumiyet karinesi ışığında silahların eşitliği ilkesi kapsamında incelediği kararları da bulunmaktadır (bkz. *Gurbet Çoban*, B. No: 2019/38857, 17/11/2021). Buna göre aksi ispat edilemeyen karinelerin yargılamanın sonucu yönünden belirleyici olması durumunda suç isnadı altındaki kişi delillerin sunulması noktasında dezavantajlı bir konuma düşecektir. Bu durum silahların eşitliği ilkesini zedeleyebileceği gibi suç isnadıyla ilgili yargılama söz konusu olduğunda masumiyet karinesini de ihlal edebilir. (Editörler: Dr. Akif YILDIRIM, Zehra GAYRETLİ).

c. Gurbet Çoban, B. No: 2019/38857, 17/11/2021

Bir tarafın delillerin gerçekliğine ve güvenilirliğine yönelik iddiaları değerlendirilmeksizin diğer taraf lehine olan karinelere dayanılarak karar verilmesi silahların eşitliği ilkesini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: İdari para cezası, belgenin aksinin ispatı, dezavantajlı durum

Başvurucu, ruhsatlı olarak perakende içki satışı yapılan büfe işletmektedir. Başvurucu hakkında kanunda öngörülen saatler dışında içki sattığına dair ihbar yapılmıştır. Kolluk görevlilerince yapılan takip sırasında, içki satışının yasak olduğu saat aralığında bir kişinin başvurucuya ait büfeden içki satın alıp büfeden ayrıldığına ve bu kişinin durdurulduğunda görevlilere gösterdiği içkiyi anılan büfeden satın

aldığını beyan ettiğine dair tutanak tutulmuştur. Tutanakta ayrıca görevlilerin büfeye geldiklerinde büfede bulunan başvurunun eşiy-le görüştükleri ve eşinin de bu satış işlemini doğruladığı belirtilmiştir. Bu tutanak doğrultusunda başvuru hakkında idari para cezası verilmiştir. Başvurucu, idari para cezasına karşı itiraz başvurusunda bulunmuştur. Cevap yazısında davalı idare; kabahat konusu eylemin resmî belge niteliğindeki tutanakla sabit olduğunu, bu tutanağın aksinin ancak başka bir resmî belgeyle ispat edilebileceğini beyan etmiştir. Mahkeme, eylemin tutanakla sabit olduğu ve

§ 50. “Sonuç olarak kamu görevlilerince düzenlenen tutanağın gerçekliği karinesi aksi ispat edilebilir nitelikte olsa da başvurunun bunun aksini ispatlamak için ileri sürdüğü iddia ve itirazların Hâkimlikçe değerlendirmeye bile alınmamış olması sebebiyle somut olaydaki uygulanma tarzı itibarıyla karinenin başvurucuyu otomatik olarak suçlu hâle getirdiği anlaşılmıştır. Başvurucuya savunma imkânı tanınmış ise de Hâkimliğin kamu görevlilerince düzenlenen tutanağa üstünlük tanıyan yaklaşımı başvurunun savunma yapmasını anlamsız hâle getirmiş ve başvurucuyu kamu otoritesi karşısında dezavantajlı konuma düşürmüştür.”

başvurucunun kendi lehine delil ileri süremediği gerekçesiyle itirazı reddetmiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucu, cezaya dayanak olan tutanağın gerçekliğine ve güvenilirliğine yönelik iddialar öne sürmüştür. Mahkeme ise bu iddiaları değerlendirmeksizin tutanağın aksinin ispat edilemediğini kabul etmiştir. Mahkemece tutanağın içeriğine yönelik önemli ve esaslı iddiaların değerlendirilmemesinin makul bir açıklaması ortaya konulamamış ve ispat yükü tersine çevrilmiştir. Başvurucuya tutanağa karşı tanınan savunma imkânı, davalı idarece düzenlenen tutanağa üstünlük tanınması karşısında anlamsız hâle gelmiş ve başvuru kamu otoritesi karşısında dezavantajlı konuma düşmüştür.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

4. Duruşma Salonundaki Oturma Düzeninin Dezavantaj Doğurmaması

a. *Larysa Ziabkina*, B. No: 2014/5142, 21/11/2017

Sanığın duruşmadaki oturma düzeninde ‘fiziken’ müdafiiinden ayrı bir yerde oturmasının, kendisini nasıl dezavantajlı bir konuma getirdiğini temellendirmemesi durumunda adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Duruşmadaki oturma düzeni, dezavantajlı durum, temellendirilmemiş şikâyet

§ 34. “Somut olayda başvuruçunun duruşmadaki oturma düzeninde ‘fiziken’ avukatından ayrı bir konumda olmasının, menfaatlerini savunduğu esnada kendisini nasıl dezavantajlı bir konuma getirdiği temellendirilmemiştir. Anılan iddia soyut ve genel ifadelerle dile getirilmiş, duruşma sırasında müdafii yardımından yararlanmak için başvuruçunun ilk derece mahkemesinden talepte bulunup bulunmadığı, talepte bulunmuş ise bu talebinin mahkemece ne zaman ve hangi gerekçeyle reddedildiği, bunun bir bütün olarak yargılamasının adillliğini ne şekilde etkilediği hususlarında bir açıklamada bulunulmamış; bu itibarla başvuruçunun başlıktaki ihlal iddiasına ilişkin olarak delillerini sunma ve savunma hakkının hangi nedenle ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir.”

Başvuruçunun, hakkında açılan ceza davası sonunda mahkûm edilmiştir. Başvuruçunun; duruşma sırasında salonun orta yerinde tutulduğunu, sanığın duruşma salonunda durduğu yere dair belirlemenin geleneksel bir uygulamaya dayalı ve hukuka aykırı olduğunu, bulunduğu yer itibarıyla salonda teşhir edildiğini, duruşma sırasında avukatının yanında durmasına ve onunla görüşmesine olanak sağlanmadığını, bu sebeple kendisini yeterince savunamadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden bahisle bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvuruçunun, yargılama yapılırken salt duruşma salonunda bulunduğu yer itibarıyla

müdafiinin yanında bulunmamasının kendisini ne şekilde dezavantajlı duruma düşürdüğünü temellendirmemiştir. Dahası başvurucunun yargılama sırasında müdafî yardımından yararlanmak için mahkemeden talepte bulunup bulunmadığı, bulunmuş ise mahkemenin bu talep hakkında ne zaman ve ne şekilde karar verdiği açıklanmamıştır. Başvurucu ileri sürdüğü ihlal iddiasına dair delillerini sunma ve Anayasal hakkının ne şekilde ihlal edildiğine dair açıklama yapma yükümlülüğünü yerine getirmemiş, başvurusunu temellendirmemiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

b. B.No: 2018/2035, 23/5/2018¹

Saniğin duruşma salonunda müdafii ile fiziken yan yana durma talebinin hâkimin duruşma düzenini sağlama yetkisi kapsamında reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Duruşmadaki oturma düzeni, dezavantajlı durum, temellendirilmemiş şikâyet

Başvurucu, hakkında açılan ceza davasında tutuksuz olarak yargılanmakta iken duruşma sırasında müdafii ile yan yana durmaya dair talepte bulunmuştur. Mahkeme, duruşma öncesinde ve sırasında başvurunun müdafii ile iletişim kurabileceği, müdafii ile yan yana durmasının savunma yapmasına engel olmayacağı gerekçesiyle talebi ara kararla reddetmiştir. Başvurucunun bu karara yönelik itirazı reddedilmiştir. Başvurucu, duruşma sırasında kendisinin salonun orta yerinde tutulduğunu, saniğin duruşma salonunda durduğu yere dair belirlemenin geleneksel bir uygulamaya dayalı ve hukuka aykırı olduğunu, duruşma sırasında avukatının yanında durmasına ve onunla görüşmesine olanak sağlanmadığını, bu sebeple kendisini yeterince savunamadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden bahisle bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucu, yargılama sırasında müdafiiinden ayrı yerde durmasının savunmasını hazırlamasına ne şekilde engel olduğunu açıklamamıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, duruşmanın yönetimini sağlama görevinin mahkeme hâkimine ait bir görev olduğunu, başvurunun meşru amaçlarla duruşma salonunda müdafiiinden ayrı bir yerde bulundurulması konusunda Mahkeme hâkiminin geniş bir takdir yetkisinin bulunduğunu da vurgulamıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

**III. SİLAHLARIN EŞİTLİĞİ
İLKESİNİN ÖZEL GÖRÜNÜM
BİÇİMLERİ: ASGARİ SANIK
HAKLARI**

A. Saniğin Suçlamadan Haberdar Edilmesi

1. Yıldıray Özbey ve diğerleri, B. No: 2014/18932, 8/9/2015

Temyiz aşamasında suç tarihinin değiştirilmesi ve bu değişik kabule göre kararın onanması -somut olayın özel koşullarında- adil yargılanma hakkını ihlal edebilir.

Anahtar Kelimeler: Savunma hakkının kısıtlanması, suç tarihinin değiştirilmesi, isnadın öğrenilmesi hakkı

§ 83. Sözleşme'nin 6. maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendi, bilgilendirmenin şekline ilişkin herhangi bir yükümlülük içermemekle birlikte bu güvence, şüpheliye veya sanığa hakkındaki "suçlamayı bildirme" konusunda özel bir çaba gösterilmesi gerekliliğine işaret etmektedir. Bu nedenle (a) bendi uyarınca sanığa verilecek bilgi, kendisinin hangi fiil nedeniyle suçlandığını ve bu fiilin hukuki nitelemesinin ne olduğunu içermeli ve detaylı olmalıdır. Ceza kovuşturmasında esaslı bir yeri olan iddianamenin tebliğ edilmesiyle saniğin, yazılı bir biçimde, suçlamaların maddi ve hukuki temelinden resmî olarak haberdar olduğu kabul edilmektedir. Öte yandan yargılama sırasında suçun hukuki niteliğinin değişmesi hâlinde de sanığa yöneltilen suçlamanın değişen hukuki niteliği ve nedenleri hakkında bildirim yapılması gerekmektedir (Erol Aydeğer, § 36).

Somut olayda, başvuruçular hakkında sahte belge düzenleme suçundan kamu davası açılmıştır. Hazırlanan iddianamede "1/4/2004, 1/4/2005, 1/4/2006, 1/4/2007, 1/4/2008" tarihlerinde işlenen suçlardan dolayı başvuruçuların cezalandırılması talep edilmiştir. İlk derece mahkemesi, bu suç tarihlerini esas alarak başvuruçulara savunma hakkı tanımış ve mahkûmiyet hükmünü aynı tarihler üzerinden kalemeye almıştır. Yargıtay Ceza Dairesi, KDV beyannamelelerinin matrahlı belirtilmesi nedeniyle suç tarihlerinin "31/12/2003, 31/12/2004, 31/12/2005, 31/12/2006, 31/12/2007" olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiş; 2003 ve 2004 yılına ait suçlamaların zaman aşımı nedeniyle düşürülmesine

hükmetmiştir. Başvurucuların, 2005 ve 2006 yıllarına ilişkin suçlamlardan mahkûmiyetleri ise onanmıştır. Başvurucular bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucuların, zaman aşımı ve benzeri yeni savunmalar ileri sürebilecekleri dikkate alındığında Yargıtay tarafından suç tarihlerinin değiştirilerek kabul edilmesi ve değişik kabule göre kararın onanması, başvurucuların savunma haklarının kısıtlanması sonucuna yol açmıştır. Başvurucular, karşı iddialarını sunmak suretiyle Yargıtayın suç tarihlerine ilişkin kabulünü çürütebilme ya da hukuki durumlarını ve savunmalarını, değişen suç tarihleri doğrultusunda güncelleme imkânından mahrum kalmıştır.

Somut olayın özel koşullarında suç tarihlerindeki değişikliğin önemsiz olduğu da ileri sürülemez. Nitekim 2005 yılına ait suç tarihinin 1/4/2005 olarak kabul edilmesi hâlinde zaman aşımı nedeniyle düşme kararı verilmesi söz konusu olabilmektedir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

§ 84. *AİHM ayrıca, Sözleşme'nin 6. maddesinin (a) bendi ile hakkında bir suç isnadında bulunulan kişinin "Savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak" hakkına yer verilen (b) bendinin birbiriyle bağlantılı olduğunu; suçlamanın nedeni ve niteliği hakkında bilgilendirilme hakkının, şüphelinin veya sanığın savunmasını hazırlama hakkı ışığında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Pélissier ve Sassi/ Fransa [BD], §§ 51-54).*

2. Ali Kemal Tekin, B. No: 2014/875, 2/2/2017

Suçlamanın sanığın daha önce haberdar olduğu bir eyleme ilişkin olması, yargılama aşamalarında müdafî yardımından faydalanılması ve suçlama konusu olayın karmaşık nitelik arz etmemesi gibi koşulların varlığı hâlinde isnadın sebebinin ve niteliğinin zamanında bildirilmemiş olması tek başına adil yargılanma hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Isnadın öğrenilmesi hakkı, isnadın bildirim şekli, isnadın sebebi ve niteliği

Başvurucunun boşanma davası devam ederken müşterek çocuklarının velayeti mahkemece başvurucunun eşine verilmiştir. Başvurucu, müşterek çocuğunu alarak yurt dışına gitmiş; eşinin şikâyeti üzerine çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçlarından başvurucunun cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmıştır. Başvurucunun yurt dışı

§ 43. *İsnat, sanığın savunma yapabilmesi için bildirilmektedir. Bunun için bildirimde, sanığın hangi fiil ile suçlandığının ve hangi suçu işlediğinin açıklanması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle sanık, isnadın sebebinden ve niteliğinden haberdar edilmelidir. Sanığın hangi fiili nerede ve ne zaman işlediği (yüklenen suçu oluşturan olay/olaylar) “isnadın sebebinin” oluşturur. Bunların soyut olarak değil sanığın savunma hazırlayabilmesine yeterli düzeyde ve ayrıntılı olarak açıklanması gerekir. Böylelikle sanık, davaya konu fiili nerede ve ne zaman işlemekle suçlandığını bileceğinden savunmasını buna göre yapabilecektir. Fiilin hukuki yönden vasıflandırılması ise “isnadın niteliği”dir.*

şında bulunduğu ülkede istinabe (adli yardımlaşma) yoluyla savunması alınmıştır. Başvurucunun savunması İngilizce bilen tercüman eşliğinde alınmıştır. Başvurucunun iddiasına göre ana dilde (Türkçe) tercüme talebi reddedilmiştir. İlgili ülke adli makamınca iddianamenin savunması öncesinde başvurucuya tebliğ edildiğine veya ifadesi sırasında okunduğuna dair bir kayıt bulunmamaktadır. Suçlamanın dayanağı olan ceza normu (suçlamanın niteliği) ise başvurucuya sözlü olarak bildirilmiştir. Başvurucu, çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçlarından cezalandırılmıştır. Başvurucu

bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu; adli yardımlaşma yoluyla savunması alınmadan önce iddianamenin kendisine tebliğ edilmediğini ve savunması sırasında da okunmadığını, savunması alınırken Türkçe bilen tercüman yerine İngilizce bilen bir tercümanın hazır bulundurulduğunu, bu nedenle suçlamanın niteliği ve nedenleri hakkında kendisine ayrıntılı bilgi verilmediğini ileri sürmüştür.

Başvurucuya yüklenen suçu oluşturan maddi olaylar ve bunların hukuki niteliği, başvurunun yetkili makam önüne çıkmasından önce savunma hazırlamasına imkân tanıyacak bir zamanlamayla bildirilmemiştir. İddianame başvurucuya tebliğ edilmiş ve istinabe duruşmasında da okunmamıştır. Bununla birlikte başvurucuya suçlamanın dayanağı olan ceza normu ve yüklenen suçu oluşturan olay, anladığı dil olan İngilizce tercüme yoluyla bildirilmiştir. Başvurucu istinabe suretiyle alınan savunmasında da eşi ile çocuğun kendisine verilmesi hususunda anlaştığını, annenin rızası ile çocuğu teslim aldığını ve onu kaçırmadığını beyan etmiştir. Dolayısıyla başvuru suçlamaları inkâr ederek savunma yapma fırsatı elde etmiştir. Başvurucu, savunma için süre talep et-

Suçlamanın niteliği hakkındaki bilgi de savunma yapmaya yeterli düzeyde olmalı ve bildirimde sanığın işlemekle suçlandığı fiilin hangi normu ihlal ettiği belirtilmelidir. Yargılama sırasında fiilin hukuki niteliğinin değişmesi durumunda da sanık bu değişiklikten haberdar edilmelidir. Böylelikle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelere uygun olarak yargılamanın adilliği de sağlanmış olur.

§ 44. Anayasa'nın 36. maddesinde, isnadın bildirim şekline ilişkin bir zorunluluk bulunmamaktadır. Bildirim, yazılı veya sözlü yapılabilir. Maddi ve hukuki olguların karmaşık ve anlaşılmasının zor olması durumunda bildirimin yazılı yapılması yargılamanın adilliğinin temini için gerekebilir. Ceza muhakemesinde bildirim, genellikle iddianamenin tebliği suretiyle yapılmaktadır. İddianamenin tebliğ edilmesiyle sanığın, yazılı bir biçimde suçlamaların maddi ve hukuki temelinden resmî olarak haberdar olduğu kabul edilmektedir."

memiş; Türkiye'ye gidip ayrıca savunma yapacağını belirtmiştir. Suçlamanın başvurucunun öncesinde haberdar olduğu bir eyleme ilişkin olduğu, olayın karmaşık nitelikte olmadığı ve başvurucunun temyiz aşamasında müdafî yardımından yararlandığı görülmüştür. Bu itibarla yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde -somut olayın özel koşullarında- başvurucunun isnadı öğrenme hakkının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki isnadı öğrenme hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

3. *Salih Öz*, B. No: 2015/13327, 17/7/2018

Yargılama sırasında isnadın sebebi ve niteliği değiştiği hâlde bu durumun sanığa bildirilmemesi ve sanığa ek savunma yapma imkânı verilmemesi durumunda isnadı öğrenme hakkı ihlal edilmiş olur.

Anahtar Kelimeler: Isnadın niteliğinin bildirilmesi, hukuki niteliğin değişmesi, ek savunma

Başvurucu hakkında nitelikli yağma suçuna azmettirmekten kamu davası açılmıştır. Yargılama sonucunda ise başvurucunun nitelikli yağma suçunu işlediği gerekçesiyle cezalandırılmasına karar verilmiştir. Yargılama sırasında fiilin ve hukuki niteliğin değişmesine karşın başvuru bu değişiklikten haberdar edilmemiş, ek savunmasını hazırlaması için de başvurucuya süre verilmemiştir. Başvurucu isnadın sebebinin ve niteliğinin değişmesinden önce bu durumdan haberdar edilmediğini ve savunması alınmadan iddianamede gösterilmeyen bir suçtan cezalandırıldığını, bu suretle savunma hakkının kısıtlandığını temyiz aşamasında dile getirmiş; temyiz mahkemesince bu durum hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın hüküm onanmıştır. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuruda, *nitelikli yağmaya azmettirme* suçundan cezalandırılması talebiyle hakkında dava açıldığını, yargılama neticesinde ise *nitelikli yağma* suçundan ceza verildiğini, bu suç yönünden -vasıf ve sebep değişikliği yapıldığı hâlde- savunmasının alınmadığını, böylece adil yargılanma hakkı kapsamında savunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Yargılama sırasında fiil ve hukuki niteliği değişmesine karşın başvuru bu değişiklikten haberdar edilmemiş, ek savunmasını hazırla-

§28. *Ceza yargılamasında savunma haklarının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindendir (Erol Aydeğer, B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). Savunma, ceza adaletinin hakkaniyete uygun gerçekleşmesini sağlamaktadır. İddiaya karşı savunma hakkı tanınmadığı sürece silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun muhakeme yapılması ve maddi gerçeğe ulaşılması da mümkün değildir (Ali Kemal Tekin, § 41).*

§ 31. *İsnadı öğrenme hakkı, savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı ile ilişkilidir. Sanığa veya müdafisine -savunma için gerekli hazırlıkları yapmaları amacıyla- isnadın bildirilmesiyle (iddianamenin tebliğiyle) duruşma günü arasında yeterli bir sürenin verilmesi gerekir. Aynı şekilde suçun hukuki niteliğinin değişmesi hâlinde de savunmanın yeniden hazırlanması için gerekli zaman ve kolaylıklar sağlanmalıdır. Nitekim bu anayasal gereklilikler, ilgili usul kurallarında da somutlaştırılmaya çalışılmıştır. 5271 sayılı Kanun'un 226. maddesi uyarınca sanık -suçun hukuki niteliğinin değişmesinden önce haber verilip de savunmasını yapabilecek bir hâlde bulundurulmadıkça- iddianamede kanuni unsurları gösterilen suçun değiştiği kanun hükmünden başkasıyla mahkûm edilemez. Aynı maddede, ek savunma verilmesini gerektiren hâllerde istem üzerine sanığa ek savunmasını hazırlaması için süre verilmesi bir zorunluluk olarak öngörülmüştür (Ali Kemal Tekin, § 46)."*

ması için süre verilmemiştir. Yargıtay -ileri sürülmesine karşın-kararında bu konuda değerlendirme yapmamıştır.

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki isnadı öğrenme hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

B. Savunmaya Gerekli Zaman ve Kolaylıkların Tanınması

1. Savunma İçin Gerekli Zamanın Tanınması

a. *Gürol Doğan*, B. No: 2013/2642, 17/9/2014

Başvurucunun birçok kez savunma fırsatı elde ettiği yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde savunma yapılması için yeterli süre verilmediği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Savunma için gerekli zaman, yargılamanın bütünsel hakkaniyeti, esas hakkındaki savunma

Başvuruya konu ceza davasında başvuru savunma yapmak için geldiği celsede bir sonraki celseye kadar savunmasını hazırlamak üzere süre istemiş, mahkemece bu süre kendisine verilmiştir. Başvurucu hakkındaki iddialara karşı ayrıntılı bir biçimde savunma yapmıştır. Başvurucu esas hakkındaki mütalaaya karşı da esasa ilişkin savunmasını açıklamıştır. Başvurucu müdafii ise dosyayı yeni aldığı için süre talep etmiş ve müdafinin talebi doğrultusunda duruşma ileri bir tarihe ertelenmiştir. Başvurucu müdafii takip eden celsede bu sürenin yeterli olmadığını belirtmiş, duruşma sonunda başvuru hakkındaki mahkûmiyetine karar verilmiştir. Bu kararın usul yönünden bozulması üzerine yapılan yargılamada başvuru hakkındaki mahkûmiyetine karar verilmiştir. Bu karar temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunmuş; müdafinin hazır

§ 42. “Yargılamanın yukarıda belirtilen tüm aşamaları dikkate alındığında başvurucuya iddianamede belirtilen suçlamalara karşı savunmasını hazırlamak üzere önce kendisine, bilahare de vekiline süre verildiği, başvuru bozmadan önce yapılan yargılamada, iddia makamının 11/6/2010 tarihli celsede sunduğu esas hakkındaki mütalaasına karşı 25/6/2010 tarihinde 4 sayfadan ibaret yazılı olarak beyanda bulunduğu, başvuru vekili ise dosyayı yeni alması nedeniyle mütalaaya karşı süre istediği ve bu sürenin verildiği 25/6/2010 tarihli celsede sürenin kısa olduğuna ilişkin her hangi bir beyanda

bulunduğu celsede dosyadan fotokopi almak ve savunma hazırlamak için mahkemeden süre istediğini, kendisine belirli bir süre verildiğini ancak bu sürenin kısa olduğunun belirtilmesine karşılık uzatılmadığını ve mahkemece karar verildiğini, bu şekilde savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür.

Yargılamanın tüm aşamaları dikkate alındığında iddianamede belirtilen suçlamalara karşı savunmasını hazırlamak üzere öncesinde başvurucuya ve daha sonra da müdafiiine süre verilmiştir. Başvurucunun müdafii mütalaaya karşı süre istemiş ve talebin kabul edildiği celsede bu sürenin kısa olduğuna ilişkin herhangi bir beyanda bulunmamıştır. Verilen sürenin kısa olduğunu belirttiği celsede ise ayrıntılı şekilde savunma yapmıştır. Başvurucu, bozma öncesi yargılamada, iddia ma-

kamının sunduğu esas hakkındaki mütalaasına karşı yazılı olarak savunma yapmıştır. Başvurucu müdafii bozma sonrası yapılan yargılamaya da katılarak savunma yapmıştır. Bu durumda başvurucunun savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

bulunmadığı, sürenin kısa olduğunu belirttiği 29/6/2010 tarihli celsede ise ayrıntılı bir şekilde savunmada bulunduğu ve bunun da Yargıtay'ca kısmen dikkate alındığı ve dosyanın bozma sonrası yapılan yargılamaya da katılarak savunmada bulunduğu anlaşılmıştır. Başvurucu, adil yargılanma hakkını sınırlandırdığı iddiasıyla başkaca herhangi bir şikâyetle bulunmamıştır. Bu durumda dava dosyası ve yargılama süreci bir bütün olarak incelendiğinde başvurucunun savunma haklarından yararlandırılmadığını gösteren bir bulguya da rastlanılmamıştır. Başvurucunun savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir."

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

b. Abdulatif Akgül, B. No: 2014/10531, 30/12/2014

Esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma yapılması için süre verilmesine rağmen başvurucunun bu fırsattan yararlanmaması durumunda savunma hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Esas hakkındaki mütalaa, savunma için gerekli zaman, savunma için süre

Başvurucu uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan cezalandırılmıştır. Başvurucuya iddianame tebliğ edilmiş, başvuru ve müdafii savunmalarını hazırlamak için süre istemeyerek aynı celsede savunma yapmıştır. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunmuş; esas hakkında savunması alınmadan mahkûmiyetine karar verilmesi nedeniyle savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür.

Başvurucu müdafii duruşma devresinde esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma hazırlamak için süre talep etmiştir. Mahkeme, gelecek celseye kadar süre vermesine karşın başvuru ve müdafii, belirtilen tarihte veya sonraki tarihlerde esas hakkındaki mütalaaya karşı herhangi bir beyanda bulunmamıştır. Başvurucu, tarihini bildiği hâlde son celsede de hazır bulunmamıştır. Buna ek olarak başvuru, suçla-

§ 49. "...Somut olayda başvuru, 10/5/2007, tarihli; başvuru vekili ise 10/5/2007, 18/9/2007, 27/9/2007 ve 17/1/2008 tarihli duruşmalarda hazır bulunmuş ve savunma yapmışlardır. Başvurucu vekilinin, İlk Derece Mahkemesindeki yargılama sırasında esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma hazırlamak için süre talep ettiği, talep Mahkemece kabul edilmesine karşın esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma yapılmadığı ve tarihi bilindiği halde son celsede de hazır bulunulmadığı anlaşılmıştır. Bu sebeplerle, makul sürede yargılama hakkı ile birlikte değerlendirildiğinde başvurunun savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir."

manın nedenleri ve niteliğı hakkında bilgilendirilmiş ve duruşmada hazır bulunması sağlanmıştır. Yargılama süreci bir bütün olarak incelendiğinde başvurucunun savunma haklarından yararlandırılmadığını gösteren bir veri bulunmamaktadır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma hakkının ihlal edildiğı iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.¹

---

¹ Bu başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında şemsiye bir hak olan savunma hakkı çerçevesinde incelenmiş ise de Anayasa Mahkemesi artık bu tür şikayetleri özel bir güvence olan savunma hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı kapsamında incelemektedir (Editörler: Dr. Akif YILDIRIM, Zehra GAYRETLİ).

c. Az. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015

Sanığın ve müdafinin hazır bulunmadığı duruşmada sunulan esas hakkındaki mütalaaya karşı yargılamanın ilerleyen aşamalarında savunma yapma imkânının elde edilmesi durumunda silahların eşitliği ilkesinin ihlali iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Esas hakkındaki mütalaa, savunma hakkı, yargılamanın bütünlüğü

Başvurucu terör örgütü üyeliği suçundan yargılanmıştır. Başvurucunun ve müdafinin hazır bulunmadığı duruşmada, Cumhuriyet başsavcılığının esas hakkındaki mütalaası alınarak başvuru hakkında mahkûmiyet kararı verilmiştir. Hükmün gerekçesinde bu mütalaaya da yer verilmiştir. Anılan karar başvuru tarafından savunma hakkının kısıtlandığı iddiası da gerekçe gösterilerek temyiz edilmiş, temyiz neticesinde Yargıtay tarafından hükmün onanmasına karar verilmiştir. Başvurucu, temyiz dilekçesinde, hazır olmadıkları son celsede verilen mahkûmiyet kararı nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Başvurucu söz konusu dilekçesinde, anılan Cumhuriyet başsavcılığı mütalaasına neden katılmadığına ilişkin ayrıca bir açıklamada bulunmamış fakat genel olarak mütalaaya uygun verilmiş olan mahkeme kararına yönelik temyiz sebeplerini ileri sürmüştür. Hükmün kesinleşmesini müteakip yapılan bireysel başvuruda başvuru, yapılan ceza yargılamasında esas hakkındaki mütalaaya karşı beyanlarını mahkemeye sunmadığını belirterek silahların eşitliği

“§ 40. AİHM, dosyaya ilişkin bağımsız bir inceleme yaparak görüşünü mahkemeye sunan Savcılık düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkerinin ihlal edildiğine karar vermiştir (bkz. Miran/Türkiye, B. No: 43980/04, 21/4/2009). Bu nedenle Savcılık düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilerek incelemelerine sunulması ve karşı görüşlerini hazırlama imkânı verilmesi çelişmeli yargılama ilkesi ile ilişkili olarak adil yargılanma hakkının bir gereğidir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 33).

§ 43. “...Buna göre başvuru, Cumhuriyet Başsavcılığının esas hakkındaki mütalaasından önceden bilgi sahibi olmasa bile gerekçeli kararın tebliği sırasında haberdar olmuş ve buna yönelik görüşlerini hazırlama ve temyiz merciine sunma imkânı bulabilmiştir. Kaldı ki, günü ve saatiyle ilgili önceden bilgi sahibi olunan celsede esas hakkındaki mütalaa sunulmuştur.”

ilkesinin ihlal edildiğini de ileri sürmüştür.

Başvuru, esas hakkındaki mütalaadan önceden bilgi sahibi olmasa bile gerekçeli kararın tebliği ile birlikte haberdar olmuş ve buna yönelik görüşlerini hazırlama ve temyiz merciine sunma imkânı bulabilmiştir. Başvurucunun günü ve saatiyle ilgili önceden bilgi sahibi olduğu celsede esas hakkındaki mü-

talaa sunulmuştur. Yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde silahların eşitliği ilkesine yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

d. Mehmet Özyer, B. No: 2014/8783, 5/4/2017

Uzun süre önce dosyaya sunulan esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma yapmak için -son celsede- süre verilmesi talebinin reddedilmesi durumunda savunma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Dosyaya erişimin kısıtlanması, esas hakkındaki mütalaa, savunma hakkı

Başvurucu hakkında muhtelif suçlardan soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma dosyasına erişim, soruşturma evresinin bir kısmında mahkeme kararıyla kısıtlanmıştır. Başvurucu hakkındaki yargılama on celse sürmüştür. Başvurucu, yargılama boyunca müdafî yardımından yararlanmıştır. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuş; esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma yapmak için süre verilmemesi nedeniyle savunma hakkının kısıtlandığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Başvurucu hakkındaki yargılama on celse sürmüştür. Esas hakkındaki mütalaa 17/12/2010 tarihli celsede sunulmuş, mahkûmiyet kararı ise 19/10/2011 tarihli oturumda verilmiştir. Başvurucu müdafî, esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma yapmak için son celsede süre talep etmiştir. Başvurucu, yargılama boyunca müdafî yardımından yararlanmıştır. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda, yargılamanın

§ 37. Anayasa Mahkemesi, savunma için gerekli zamanın tanınması nedeniyle savunma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak daha önce ilkeler belirlemiştir. Buna göre şüphelinin/sanığın savunma için gerek duyacağı süre diğerinden farklıdır. Savunma için gerekli süre somut olayın özelliklerine, davanın niteliğine, dava konusunun karmaşık olup olmadığına, sanığın içinde bulunduğu duruma ve yargılamanın aşamasına göre değişebilir. Sanığın, öncesinde müdafî yardımından faydalanması da sürenin yeterliliği hususunda gözetilebilir...”

bütünlüğü gözetildiğinde başvuru savunma için gerekli süreden yararlanmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.¹

---

1 Bu başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında şemsiye bir hak olan savunma hakkı çerçevesinde incelenmiş ise de Anayasa Mahkemesi artık bu tür şikayetleri özel bir güvence olan savunma hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı kapsamında incelemektedir (Editörler: Dr. Akif YILDIRIM, Zehra GAYRETLİ).

e. Cemal Ağırman, B. No: 2014/6915, 8/3/2018

Savunma hazırlamak için süre verilmesi taleplerinin birçok kez kabul edilmesine rağmen son celsede de yinelenen talebin reddedilmesi durumunda savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlali edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Savunma için süre, yargılamanın bütünsel hakkaniyeti, gerekli zaman

Başvuruya konu yargılamada, ilk derece mahkemesi esas hakkında savunma için süre talep eden başvurucuya savunmasını hazırlaması için ek süre vermiştir. Başvurucu; daha sonraki celsede avukatlarının istifa ettiklerini, yeni bir avukata vekâlet vererek savunma yapacağını beyan etmiş ve yeniden süre talebinde bulunmuştur. Başvurucunun talebi kabul edilerek kendisine yeniden ek süre verilmiş ve duruşma ertelenmiştir. Başvurucunun henüz avukat tutamadığını belirterek yeniden ek süre talep etmesi üzerine başvurucuya üçüncü kez ek süre verilerek duruşma bir kez daha ertelenmiştir. Başvurucu, hastalık mazereti sunarak sonraki celseye katılmamıştır. Başvurucunun katılmadığı bu celsede mahkeme, ilgili baroya müzekkere yazarak müdafii tayin edilmesi talebinde bulunmuş ve duruşmayı ertelemiştir. Başvurucu sonraki celsede yeni atanan müdafiiyle görüşerek esas hakkında savunma hazırlayacağını, bu nedenle ek süre talep ettiğini beyan etmiş ve bu talep derece mahkemesince kabul edilerek başvurucuya yeniden ek süre verilmiştir. Başvurucu-

§ 25. “Başvurucu, yargılama boyunca müdafii yardımından yararlanma imkânına sahip olmuştur. Ayrıca başvuru dosyası incelendiğinde “silahların eşitliği” ve “çelişmeli yargılama” ilkelerine aykırı olarak başvurucuya delillerini sunma ve inceletme ile itiraz etme hususlarında uygun olanakların sağlanmadığına ilişkin bir delil de bulunmamaktadır. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yargılamanın bütünlüğü gözetildiğinde başvurucunun savunma için gerekli zamandan yararlandığı anlaşılmıştır.”

nun çeşitli mazeretler ileri sürerek devam eden ek süre talepleri sonraki celselerde de kabul edilmiştir. Başvurucunun müdafii tarafından son celsede mazeret dilekçesi sunularak yeniden ek süre talebinde bulunulmuştur. Mahkeme bu defa dilekçe ekinde mazereti tevsik edici herhangi bir belgenin bulunmadığını gerekçe göstererek talebi reddetmiş ve duruşmaya devam ederek hükmü açıklamıştır. Başvurucu, savunmasını yapması için yeterli sürenin tanınmadığını ve savunması alınmadan mahkûmiyetine karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Başvurucu yargılama boyunca müdafii yardımından yararlanma imkânına sahip olmuştur. Dahası başvurucuya delillerini sunma ve inceletme ile itiraz etme hususlarında uygun olanaklar sağlanmadığına ilişkin bir delil de bulunmamaktadır. Yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

2. Savunma İçin Gerekli Kolaylıkların Tanınması

a. *Ufuk Rifat Çobanoğlu*, B. No: 2014/6971, 1/2/2017

İddianamenin düzenlenmesinden sonra ortaya çıkan esaslı değişikliklerin sanığa bildirilmemesi ve ek savunma yapılması için yeterli sürenin verilmemesi durumlarında savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı ihlal edilmiş olur.

Anahtar Kelimeler: Esaslı değişikliklerin bildirilmesi, ek savunma için süre, esas hakkındaki mütalaa

Başvurucu hakkında *kredi kartının kötüye kullanılması* suçundan kamu davası açılmıştır. İddianamede, önceden başvuruyla aynı şirkette çalışan şikâyetçinin rızası olmaksızın kredi kartının birçok kez kullanıldığı iddia edilmiştir. Yargılamanın dördüncü celsesinde başvurunun savunmasının ve iddianamede belirtilmeyen tekerrür hükümlerinin uygulanması ihtimaline binaen başvurunun ek savunmasının istinabe suretiyle alınmasına karar verilmiştir. Bu arada mahkemenin kapatılması nedeniyle dosya başka bir mahkemeye devredilmiştir. İstinabe talebi doğrultusunda yapılan duruşmada başvurucuya iddianame ve ekleri, mahkemenin yazısı okunmuş; savunma yapmak için duruşmaya ara verilmesini talep etme hakkı dışındaki yasal hakları başvuruyla hatırlatılarak başvurunun savunması alınmıştır. İstinabe mahkemesince duruşma öncesinde başvuruyla iddianame tebliğ edilmemiştir. Başvurucu, tekerrür hükümlerinin aleyhine uygulanması ihtimaline binaen ek savunmasının sunulması üzerine bu konudaki savunmasını hazırlamak için uygun bir süre verilme-

§ 44. Sadece iddianamede belirtilen suçlamalarla ilgili olarak savunma yapmak için gerekli zaman ve kolaylıkların sağlanması yargılamanın adil olmasını sağlamaya bilir. İddianameden sonra ortaya çıkan ve yargılama konusu edilen yeni suçlamalar ve mahkemenin vereceği hükmü esaslı bir şekilde değiştirebilecek yeni durumlar ile iddianamedeki suçlamanın değişmesi yönünden de suç isnadı altındaki kişiye gerekli zaman ve kolaylıkların sağlanması icap eder.

sini talep etmesine rağmen bu süre verilmemiştir. Başvurucu ayrıca yargılamasının hangi mahkemede yapıldığı ile duruşmasının ne zaman ertelendiği hususlarında bilgi verilmesini istemiştir. İstinabe mahkemesi, hangi mahkemede yargılandığını (Kapatılan mahkemeye ait bilgileri bildirilmiştir.) ve duruşmanın hangi tarihe ertelendiğini

§ 45. Savunma için “gerekli kolaylık” kavramı ise şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve “silahların eşitliği”ni sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için “gerekli” olanlardır. Bu kolaylıklardan biri, kişinin savunmasını planlayarak mahkeme önünde en uygun ve etkili şekilde yapılabilmesini mümkün kılacak bilgilere ulaşmasına ve böylece yargılamanın sonucunu etkileyebilmesine imkân verilmesidir. Kişinin beraat etmesini veya cezasının azaltılmasını sağlayabilecek delil niteliğindeki belgelere erişimine ve müdafiyeye görüşmesine izin verilmesi, gerekçeli kararın tebliğ edilmesi ve yargılama esnasında esaslı değişikliklerden haberdar edilmesi sağlanacak diğer kolaylıklardır. Bu hak yönünden de somut olayın özelliklerinin belirleyiciliği büyük öneme sahiptir. Değerlendirme, yargılamanın bütünlüğü gözetilerek yapılmalıdır.”

başvurucuya bildirmiştir. Bu arada başvurucu yargılandığı mahkemeye bulunduğu ceza infaz kurumundan dilekçe göndererek avukat tutmak ve savunma yapmak için süre talebinde bulunmuştur.

Başvuruya konu dava, devredilen mahkemece devam olunmuştur. Anılan mahkemece başvurunun ek savunmasının alınması ve yargılamayı yapan mahkemenin değiştiğinin başvurucuya bildirilmesi yönünde herhangi bir işlem yapılmamıştır. Davanın devredildiği mahkemenin karar duruşması başvurunun yokluğunda yapılmıştır. Esas hakkındaki mütalaada, başvurunun müsnet suçtan cezalandırılması ile birlikte -iddianamede belirtilmediği ve savunması alınmadığı hâldetekkerrür hükümlerinin uygulanması da talep edilmiştir. Aynı tarihli duruşmada, başvurunun müsnet suçtan cezalandırılmasına ve

tekerrür hükümlerinin uygulanmasına karar verilmiştir. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunmuş; ek savunmasını hazırlamak için süre talep ettiği hâlde süre verilmemesi ve hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanması, yargılamayı yapan mahkeme değişmesine rağmen kendisine bu konuda herhangi bir bildirimde bulunulmaması nedenleriyle savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür.

İstinabe talebinden sonra esaslı bir gelişme meydana gelmiş, başvurunun yargılandığı mahkeme kapatılarak dosya başka bir mahkemeye devredilmiştir. Başvurucu, yargılamanın karar aşamasında gerçekleşen esaslı bir gelişmeden (Mahkemenin kapatılmasından) haberdar edilmemiş; savunmasını planlayıp dosyanın devredildiği mahkeme önünde de yapabilme imkânından yararlanılmamıştır. Başka suçtan cezaevinde olan başvurunun özel durumu nazara alınmamıştır. Diğer yandan savunma için gerekli hazırlıkları yapması amacıyla iddianame başvurusu (sanığa) -duruşma gününden önce tebliğ edilmediği hâlde- duruşmaya ara verilmesini isteyebileceği hatırlatılmamış; başvurunun beyanları aynı duruşmada tespit olunmuştur. Başvurunun süre talebinden feragat ettiğine dair bir bilgi/kayıt da bulunmamaktadır. Tekerrüre ilişkin yeni durum karşısında da başvurunun avukata danışabilmesine fırsat verilmemiştir. Buna karşın mahkûmiyet kararında, iddianamede belirtilmeyen tekerrür hükümleri de yer almıştır.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi başvurunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

b. Ayşe Eşlik, B. No: 2014/15969, 21/6/2017

Gerekçeli karar tebliğ edilmeden dosyanın itiraz incelemesi yapılmak üzere üst mahkemeye gönderilmesi durumunda savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı ihlal edilmiş olur.

Anahtar Kelimeler: Gerekli kolaylık, gerekçeli kararın tebliği, itiraz incelemesi

Başvurucu hakkında Avukatlık Kanunu'na muhalefet suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır. Yapılan yargılamada başvurunun isnat edilen suçtan mahkûmiyetine ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar verilmiştir. Mahkeme, kısa kararı başvurucuya ve başvuru müdafisine tefhim etmiştir ancak kısa kararda mahkûmiyet hükmünün ve HAGB kararı verilmesinin gerekçesini gösterir herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Başvurucu müdafii karara itiraz ettiğine ilişkin (süre tutum) dilekçesini vermiş ve gerekçeli itiraz dilekçesini ise gerekçeli kararın tebliğinden sonra vereceğini bildirmiştir. Gerekçeli karar başvuru müdafisine tebliğ edilmemiş ve itiraz hususunda karar verilmek üzere dosya ilgili ağır ceza mahkemesine gönderilmiştir. Ağır ceza mahkemesi itirazı reddetmiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunarak gerekçeli kararın kendisine tebliğ edilmediğini, ayrıntılı

“§ 31. “Savunma için “gerekli kolaylık” kavramı ise şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve “silahların eşitliği”ni sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için “gerekli” olanlardır. Bu kolaylıklardan biri, kişinin savunmasını planlayarak mahkeme önünde en uygun ve etkili şekilde yapılabilmesini mümkün kılacak bilgilere ulaşmasına ve böylece yargılamanın sonucunu etkileyebilmesine imkân verilmesidir. Kişinin beraat etmesini veya cezasının azaltılmasını sağlayabilecek delil niteliğindeki belgelere erişimine ve müdafiiyle görüşmesine izin verilmesi, gerekçeli kararın tebliğ edilmesi ve yargılama esnasında esaslı değişikliklerden haberdar edilmesi sağlanacak diğer kolaylıklardır ...”

itiraz dilekçesi vermeden HAGB kararına yaptığı itirazın incelenerek reddedildiğini ileri sürmüştür.

Karar veya hükmün gerekçesiyle birlikte açıklanmaması durumunda kanun yoluna başvuru süresi tefhimle başlayan kişinin gerekçesini bilmediği karar veya hükme karşı kanun yoluna başvuru hakkını gereği gibi kullandığı söylenemez. Buna ek olarak kanun yoluna başvurma nedenlerini bilmeyen kanun yolu mercii de kanun yolu incelemesini sağlıklı bir şekilde yapamaz. Somut olayda başvurucunun, gerekçesi açıklanmadan tefhim edilen kısa karar üzerine yedi günlük itiraz süresi içinde verdiği dilekçe üzerine -gerekçeli karar tebliğ edilmeden- dosya itiraz merciine gönderilmiştir. Başvurucu mahkemenin gerekçesini bilmediği için itiraz nedenlerini sunamamıştır. Başvurucuya savunma için gerekli kolaylıklar ve itiraz hakkını etkili bir şekilde kullanma imkânı sağlanmamıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

c. Fethi Oğuz, B. No: 2019/38141, 14/9/2021

Müdafii aracılığıyla dosyadaki deliller üzerine görüş sunmak isteyen sanığa bu imkânın verilmemesi adil yargılanma hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Müdafii ile savunma yapma, deliller üzerine görüş sunma, savunma için gerekli kolaylıklardan yararlanma

Başvurucu hakkında, keşide ettiği çekin bedelini bankada bulundurmadığı iddiasıyla İcra Ceza Mahkemesine şikâyetle bulunulmuştur. Mahkeme, başvurucunun savunmasının alınabilmesi için ikamet ettiği yer mahkemesine istinabe isteminde bulunmuştur. Başvurucu müdafii mahkemeye UYAP üzerinden gönderdiği dilekçe ile başvuru tarafından kendisine verilen vekâletnameyi ibraz etmiş ve bundan böyle yazışmaların kendisine yapılmasını talep etmiştir. Mahkemenin duruşma gün ve saatini bildirmediği başvuru müdafii ancak hüküm celsesinden altı gün önce UYAP sistemine kaydedilmiştir. İstinabe mahkemesi başvurucunun MERNİS adresine duruşma gün ve saatini bildirir davetiye göndermiştir. Gönderilen meşruhatlı davetiyede tebliğe rağmen yapılacak duruşmaya gelmediği takdirde yokluğunda karar verileceği ihtarına yer verilmiştir. Başvurucunun yapılan tebliğe rağmen duruşmaya katılmadığı tespiti ile istinabe evrakının iadesine karar vermiştir. Mahkemece yapılan ve başvuru ile müdafinin katılmadığı celsede başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Kovuşturma evresinde sanığın müdafii aracılığıyla deliller üzerine görüş sunmasına imkân verilmesi, savunma için gerekli kolaylık kavramı kapsamında *silahların eşitliğini* sağlamayı amaçlamaktadır. Buna göre savunma için gerekli kolaylıklardan yararlanma, silahların eşitliği ilkesinin özel bir görünüm biçimidir. Somut olayda mahkeme, hüküm celsesinde ve gerekçeli kararda başvuru müdafinin yargılamayı başvuru adına takip etme talebinin kabulüne veya reddine ilişkin bir değerlendirme yapmamış; bu yöndeki talebe rağmen gerekçeli kararda duruşma tarihinin neden başvuru müdafiiye bildirilmediğine ilişkin bir açıklamaya yer vermemiştir. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 349. maddesi uyarınca yargılamanın sanığın yokluğunda görülmesi ancak sanığın usulüne uygun olarak yapılan bildirimlerle kar-

şın mahkemeye gelmemesi veya avukat göndermemesi hâlinde mümkündür. Buna karşın, istinabe talep edilen mahkeme yerine asıl mahkemesinde müdafii aracılığıyla dosyadaki deliller üzerine görüş sunma isteğini istinabe duruşmasından önce mahkemeye bildiren başvurucuya bu imkân sağlanmamış ve yargılamanın hiçbir aşamasında mahkeme huzurunda bizzat veya müdafii aracılığı ile savunma imkânı tanınmayan başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

§ 39. "... Savunma için gerekli kolaylık kavramı ise şüpheliye/saniğe savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve silahların eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır..."

§ 45. "2004 sayılı Kanun'un 349. maddesi uyarınca yargılamanın sanığın yokluğunda görülmesi, sanığın usulüne uygun olarak yapılan bildirimlere karşın mahkemeye gelmemesi veya avukat göndermemesi hâlinde mümkündür. Hâlbuki başvuru Talimat Mahkemesi yerine asıl mahkemesinde müdafii aracılığıyla dosyadaki deliller üzerine görüş sunmak istediğine yönelik iradesini 30/3/2018 tarihli dilekçe ile ortaya koymuştur. Somut olayda başvurucuya bu imkân verilmemiştir. Yargılamanın hiçbir aşamasında mahkeme huzurunda bizzat veya müdafii aracılığı ile savunma yapmadan adli para cezasına mahkûmiyetine karar verilmesi başvurunun savunma için gerekli zaman ve kolaylıklardan yararlanma hakkının ihlal edilmesi sonucunu doğurmuştur."

C. Müdafî Yardımından Etkili Bir Şekilde Yararlanma İmkânının Sağlanması

1. Müdafî Hazır Bulunmaksızın Kollukça Alınan İfadelere Dayanılarak Mahkûmiyet Kararı Verilmesi

a. *Burhanettin Yalçın*, B. No: 2013/2578, 8/9/2015

Gözüaltında avukata erişim imkânı sağlanmadan elde edilen, baskı altında alındığı iddia olunan ve içeriği kabul edilmeyen ifadelere dayanılarak mahkûmiyet kararı verilmesi durumunda müdafî yardımından yararlanma hakkı ihlal edilmiş olur.

Anahtar kelimeler: Gözüaltında müdafî yardımı, kötü muamele iddiası, müdafî yardımından feragat

Başvurucu yasa dışı İBDA/C örgütü ile bağlantılı olarak iki kişiyi öldürme ve böylece anayasal düzeni zorla değiştirmeye teşebbüs etme suçlarını işlediği şüphesiyle gözüaltına alınmıştır. Başvurucunun isnat edilen suçla ilgili olarak kollukta ifadesi alınırken bir müdafinin hu-

§ 51. "Müdafî yardımından yararlanma hakkı, adil yargılama için suç isnadı altındaki kişilere savunma hakkı verilmesinin tek başına yeterli olmadığını ayrıca bu kişilerin kendilerini savunma imkânına da sahip olmaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda savunma hakkını etkin bir şekilde kullanma imkânını sağlayan müdafî yardımından yararlanma hakkı, aynı zamanda adil yargılanma hakkının diğer bir unsuru olan silahların eşitliği ilkesinin de gereğidir (Kazım Albayrak, B. No: 2014/3836, 17/9/2014, § 29)."

kuki yardımından faydalanmadığı anlaşılmıştır. İfade tutanağında başvurucunun bir avukatın hukuki yardımından yararlanmak istemediğine ve isnat edilen suçla ilgili ifade vermek istediğine yönelik beyanları yer almaktadır. Başvurucu kollukta verdiği ifadesinde atılı suçla ilişkin olarak ayrıntılı açıklamalarda bulunmuştur. Başvurucu savcılıkta alınan ifadesinde ise kolluk tarafından hazırlanan ifade tutanaklarını baskı altında imzalamaya mecbur bırakıldığını, dört gün boyunca uykusuz

kaldığını, görevlilerin isteklerine uymak zorunda bırakıldığını ve direnemediğini belirterek kolluk görevlilerince alınan ifadesini kabul etmediğini beyan etmiştir. Hâkimlik tarafından yapılan sorgu sırasında da başvuru avukat yardımından yararlanamamış ve kollukta verdiği ifadeyi reddederek bu ifadenin işkence altında alındığı yönündeki şikâyetini tekrarlamıştır. Kovuşturma aşamasında da başvuru gözaltında müdafî yardımı almaksızın işkence altında olduğunu iddia ettiği ifadelerini reddetmiştir. Yargılama sonucunda başvuru ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Mahkûmiyet kararının gerekçesinde başvuru kollukta verdiği ifadelerinin delil olarak değerlendirildiği ve kötü muamele şikâyeti hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı anlaşılmıştır. Başvuru gözaltında avukata erişim imkânından yararlandırılmadığı sırada baskı altında imzalanan ancak içeriği kabul edilmeyen tutanaklarda yer alan ifadelere dayanılarak karar verilmesinden yakınmıştır.

Başvurucunun gözaltında bulunduğu sırada yürürlükte olan mevzuat, kişilerin bir avukatın hukuki yardımından yararlanmalarını engelleme sonucunu doğuracak bir kısıtlama öngörmemektedir. Bununla birlikte avukat yardımı kural olarak kişinin talebine bağlıdır. Başvurucunun kolluk ifade tutanağında bir müdafîin hukuki yardımından yararlanmak istemediği hususu matbu olarak yer almaktadır. Bununla birlikte başvuru Cumhuriyet savcısına verdiği ifadesinde; kolluk tarafından hazırlanan ifade tutanağını baskı altında imzalamaya mecbur bırakıldığını, dört gün boyunca uykusuz kaldığını, görevlilerin isteklerine uymak zorunda bırakıldığını ve direnemediğini belirterek kolluk görevlilerince alınan ifadesini kabul etmediğini beyan etmiştir. Başvuru hakkında düzenlenen iddianamede isnat edilen suçun işlenişine dair anlatım genel olarak gözaltı ifadelerine dayanmış, ayrıca mahkûmiyet kararının gerekçesi dikkate alındığında gözaltı ifadelerinin belirleyici biçimde hükme esas alındığı görülmüştür. Başvurucuya isnat edilen suçlamanın niteliği ve cezanın ağırlığı ile gözaltı sonrası savunma ve beyanları dikkate alındığında başvuru kollukta gözaltı süresi boyunca bilinçli ve anlayışlı bir biçimde avukat yardımı istemeyerek ifade vermeyi kabul ettiği her türlü şüpheden uzak görünmemektedir. Başvurucunun bu vazgeçmenin sonuçlarını makul olarak öngörebil-

diğı somut olarak ortaya konulamamıştır. Sonuç olarak başvurucunun kabul etmediğı ifadesinin mahkûmiyetine belirleyici biçimde dayanak oluşturduğu, daha sonra sağlanan müdafî yardımı ve yargılama usulünün diğ er güvencelerinin, soruşturmanın başında savunma haklarına verilen zararı gideremediğı görülmektedir. Başvurucunun gözaltında müdafî yardımından yararlanamaması nedeniyle savunma haklarına verilen zarar, yargılamanın bir bütün olarak adil olmasını engellemiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafîi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğıne karar verilmiştir.

b. Yavuz Arslan, B. No: 2014/16433, 9/11/2017

Savunma hakkına verilen zararın yargılamanın sonraki aşamalarında müdafi yardımı sağlanması ve yargılama usulünün diğer güvencelerinin tanınması suretiyle telafi edilmesi durumunda adil yargılanma hakkı kapsamında müdafi yardımından yararlanma hakkı ihlal edilmiş olmaz.

Anahtar Kelimeler: Savunma hakkı, müdafi yardımı sağlanması, ihlalin telafi edilmesi

Başvurucu, terör örgütü üyeliği suçundan başlatılan bir soruşturma kapsamında gözaltına alınmış ve kollukta müdafi olmaksızın ifade vermiştir. Başvurucu ifadesinde, örgüt liderinin bütün görüş ve düşüncelerine katıldığını beyan etmiştir. İfadede ayrıca başvurusunun örgüt adına katıldığı eylemler ve isnat edilen olayla ilgili ayrıntılı anlatımlar bulunmaktadır. İfade tutanağında, başvurusunun bir avukatın hukuki yardımından yararlanmak istemediğine ve isnat edilen suçla ilgili bizzat ifade vermek istediğine ilişkin bir beyanı bulunmamaktadır. Soruşturma sonucunda başvuru hakkında terör örgütünün sair efradı olma suçundan kamu davası açılmıştır. Yargılama neticesinde başvurusunun anılan suçtan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkûmiyet hükmünün gerekçesinde -diğer birçok delilin yanı sıra- başvurusunun kollukta müdafi olmaksızın verdiği ifadesine de delil olarak dayanılmıştır.

Başvurusunun gözaltında tutulduğu tarihlerde yürürlükte olan mevzuat, gözaltı süresinde avukata erişim imkânını tanımamaktadır. Bununla birlikte başvuru yargılamanın sonraki aşı-

§ 47. “Ceza yargılamasında savunma haklarının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindendir (Erol Aydeğer, B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). Savunma, ceza adaletinin hakkaniyete uygun gerçekleşmesini sağlamaktadır. İddiaya karşı savunma tanınmadığı sürece silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelere uygun muhakeme yapılması ve maddi gerçeğe ulaşılması da mümkün değildir (Yusuf Karakuş ve diğerleri, B. No: 2014/12002, 8/12/2016, § 69).”

malarında müdafi yardımından yararlandırılmış ve gözaltı sırasında alınan beyanlarının büyük bir kısmını doğrulamıştır. Başvurucunun diğer deliller yanında müdafi olmaksızın alınan ve daha sonra büyük bir kısmı doğrulanan ifadeleri doğrultusunda anılan eylemleri gerçekleştirmek suretiyle isnat edilen suçtan mahkûmiyetine karar

§ 53. “Müdafi yardımından yararlanma hakkı mutlak değildir. Bu hakkın istisnai hâllerde sınırlandırılması mümkündür. Zorunlu sebeplerin ortaya çıkması hâlinde bu hak kısıtlanabilir. Avukat erişiminin sağlanmamasına istisnai olarak zorunlu sebeplerin gerekçe gösterilmesi durumunda bile böylesi bir kısıtlama şüphelinin/sanığın adil yargılanma bağlamında güvence altına alınan haklarına zarar vermemelidir (Aliğül Alkaya ve diğerleri, §§ 118, 137). Müdafi yardımından yararlanma hakkı bakımından önemli olan, yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında şüphelinin/sanığın müdafi yardımından etkili bir biçimde yararlanmış olmasıdır. Ancak avukata erişim yönünden getirilen kısıtlama yargılamanın sonraki aşamalarında telafi edilmiş ise savunma hakkı ihlal edilmiş sayılmaz (Yusuf Karakuş ve diğerleri, § 78).”

verilmiştir. Anayasa Mahkemesi, gözaltında iken alınan ifadelerin mahkûmiyet için belirleyici biçimde kanıt olarak kullanılmadığına vurgu yaparak yargılamanın sonraki aşamalarında sağlanan müdafi yardımı ve yargılama usulünün diğer güvencelerinin soruşturmanın başında başvurucunun savunma hakkına verilen zararı telafi ettiği kanaatine ulaşmıştır.

Sonuç olarak Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

c. Erol Kaplan ve Diğerleri, B. No: 2014/14284, 27/6/2018

Soruşturma evresinde müdafi yardımından yararlanma imkânı sağlanmaksızın alınan beyanların mahkûmiyet kararı verilmesinde belirleyici ölçüde delil olarak kullanılması durumunda sanığın müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ihlal edilmiş olur.

Anahtar Kelimeler: Savunma hakkı, müdafi yardımı sağlanması, ihlalin telafi edilmesi

Başvurucular yasa dışı bir örgüte karşı yürütülen soruşturma kapsamında gözaltına alınmıştır. Başvuruculara soruşturma aşamasında birçok defa müdafileri olmaksızın yer gösterme işlemleri yaptırılmıştır. Müdafileri olmaksızın hazırlanan tatbikatlı ve ifadeli yer gösterme tutanaklarına göre başvurucular, isnat edilen birçok yasa dışı eylemi ikrar etmiş; kendilerini ve diğer şüphelileri suçlayıcı beyanlarda bulunmuşlardır. Başvuruculardan bazıları kollukta verdikleri ifadelerinde üzerlerine atılı suçlamaları kabul etmiştir. Başvurucuların ifadeleri hakları hatırlatılmadan, müdafileri olmaksızın alınmıştır. Başvurucular hakkında anayasal düzeni zorla değiştirmeye kalkışma suçunu işlediklerinden bahisle kamu davası açılmıştır. Yargılama neticesinde başvurucuların mahkûmiyetine karar verilmiştir. İlk derece mahkemesi başvurucuların ikrarları, yer gösterme ve arama tutanakları, ele geçirilen silahlar ve diğer delilleri bütün olarak değerlendirerek başvurucuların isnat edilen eylemleri

§ 64. “Diğer taraftan ceza yargılama-
masında savunma haklarının
güvence altına alınması demo-
kratik toplumun temel ilkelerindendir
(Erol Aydeğer, B. No: 2013/4784,
7/3/2014, § 32). Savunma, ceza
adaletinin hakkaniyete uygun
gerçekleşmesini sağlamaktadır. İd-
diaya karşı savunma hakkı tanın-
madığı sürece silahların eşitliği
ve çelişmeli yargılama ilkeler-
ine uygun muhakeme yapılması
ve maddi gerçeğe ulaşılması da
mümkün değildir (Yusuf Karakuş
ve diğerleri, B. No: 2014/12002,
8/12/2016, § 69; Yavuz Arslan, B.
No: 2014/16433, 09/11/2017, §
47).”

§ 69. “Bireysel başvuru incelemelerinde ölçü norm Anayasa’dır, bu durumda kanuna uygunluk denetimi yapılmamaktadır. Bu nedenle kanuna dayalı olarak avukata erişimin kısıtlanması yönündeki uygulamanın Anayasa’ya uygun olduğu anlamına gelmez. Müdafî yardımından yararlanma hakkının Anayasa’nın 36. maddesini ihlal edip etmediğinin değerlendirilmesinde yargılamanın bütünlüğü içinde somut davanın kendine özgü koşulları dikkate alınmalıdır. Anayasa Mahkemesi de daha önce şüphelilerin devlet güvenliği mahkemelerinin görev alanına giren suçlar yönünden müdafî yardımından faydalandırılmamasının mevzuattan kaynaklanan bir uygulama olduğunu tespit etmiş (Aligül Alkaya ve diğerleri, § 144, Sami Özbil, § 71; Güllüzar Erman, § 48) ancak müdafiden yararlanma hakkının sonradan telafi edilmediği gerekçesiyle ihlal kararları vermiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri, §§ 127-145; Sami Özbil, §§ 56-76; Aynur Ayrızen, B. No: 2014/784, 27/10/2016, §§ 37-58; Veli Özdemir, B. No: 2014/785, 27/10/2016, §§ 39-62).”

işlediğine dair kesin kanaate ulaştığını gerekçesinde ifade etmiştir.

Başvurucuların gözetiminde tutulduğu tarihlerde yürürlükte olan mevzuat, gözetim süresinde avukata erişim imkânını tanımamaktadır. Başvuruculara isnat edilen suçlar kapsamındaki eylemlere ilişkin değerlendirmede kendilerinin ve diğer sanıkların gözetiminde hakları hatırlatılmaksızın ve müdafileri olmaksızın baskı altında verildiği iddia edilen beyanları delil olarak kabul edilmiştir. Başvurucular, polisler tarafından düzenlenen, kendilerini ve diğer sanıkları suçlayıcı ifadeler içeren tutanakları imzalamak zorunda kaldıklarını ifade etmiş; soruşturma evresinden itibaren bu beyanların kendilerine ait olmadığını belirtip itiraz etmişlerdir. Anayasa Mahkemesince yapılan değerlendirmede başvuru-
cuların diğer deliller yanında müdafileri olmaksızın alınan ve daha sonra kovuşturma aşamasında doğrulanmayan

ifadeleri doğrultusunda anılan eylemleri gerçekleştirmek suretiyle isnat edilen suçtan mahkûmiyet kararı verildiği, gözetiminde iken alınan

bu ifadelerin mahkûmiyet için belirleyici biçimde kanıt olarak kullanıldığı, sonraki aşamalarda sağlanan müdafî yardımı ve yargılama usulünün diğer güvencelerinin soruşturmanın başında başvurucuların savunma hakkına verilen zararı gideremediği kanaatine ulaşılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafî yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

2. Müdafiiyle Yapılan Görüşmelerin Teknik Araçlarla Kayda Alınması

a. *Ahmet Sil* (2), B.No: 2017/20969, 28/6/2018)

Ceza infaz kurumunda avukatla yapılan görüşmelerin sınırlandırılması, kayda alınması ve görüşmelerin infaz koruma memurlarının nezaretinde gerçekleşmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin bireysel başvurunun olağan kanun yolları tüketildikten sonra yapılması gerekir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel başvurunun ikincilliği, başvuru yollarının tüketilmesi, müdafî yardımından yararlanma

Başvurucu, hâkim olarak görev yapmaktayken 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsü sonrasında anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan tutuklanarak ceza infaz kurumuna konulmuştur. Başvurucunun ceza infaz kurumunda avukatı ile yaptığı görüşmeler (23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükümünde Kararname ile ilgili mevzuatta yapılan değişiklik uyarınca) Cumhuriyet savcısının kararıyla teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilmiş, görüşmelerde infaz ve koruma memurları hazır bulundurulmuştur. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu; ceza infaz kurumunda tutuklu bulunduğu sürede müdafiiyle görüşmelerine sayı ve zaman sınırı koyulduğunu, görüşmelerini infaz koruma görevlisi nezaretinde ve kamera kaydına alınarak gerçekleştirebildiğini belirterek çeşitli anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Somut olayda bireysel başvuruda bulunulduktan sonra başvuru hakkında silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan kamu davası açılmış, ana-

yasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan ise ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla yargılamanın istinaf aşamasında devam etmekte olduğu tespit edilmiştir. Buna göre başvurunun olağan başvuru yolları tüketilmeden yapıldığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafî yardımından yararlanma hakkının başvuru yollarının tüketilmesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

§ 39 “Somut olayda başvuru, hakkında yargılama devam ederken Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesince inceleme yapıldığı tarih itibarıyla da başvuru hakkındaki davanın istinaf incelemesi devam etmektedir. Başvurucunun hakkındaki soruşturma ve yargılama süreçlerinde yapılan uygulamalar nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkin şikâyetlerini kanun yollarında ileri sürebilme ve ileri sürmüş ise şikâyetlerinin bu aşamalarda incelenme imkânı bulunmaktadır. Bu çerçevede başvuru tarafından istinaf/temyiz süreçlerinin sonuçlanması beklenmeden ileri sürülen adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerin bireysel başvuruya konu edildiği görülmüştür.”

b. Orhan Patarya, B. No: 2019/42695, 20/5/2021

Olağan dönemde Cumhuriyet savcısının kararıyla sanık ile müdafinin görüşmesinin kaydedilmesi ve görüşmede görevlilerin hazır bulundurulması şeklindeki kısıtlamalar doğrudan avukat ve müvekkil arasındaki mahremiyeti ortadan kaldırdığından adil yargılanma hakkı kapsamında müdafî yardımından yararlanma hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Mahremiyetin sağlanması, savunma hakkı, müdafî yardımından yararlanma

Hâkim olarak görev yapmakta olan başvuru hakkında 15 Temmuz darbe teşebbüsünden sonra FETÖ/PDY üyesi olduğu iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında başvuru, silahlı terör örgütü üyesi olma ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçlarından tutuklanarak ceza infaz kurumuna konulmuştur. Başvurucunun ceza infaz kurumunda müdafî ile yaptığı bazı görüşmeler (23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname ile ilgili mevzuatta yapılan değişiklik uyarınca) Cumhuriyet savcısının kararıyla teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilmiş, gö-

§ 70 “Müdafî yardımından etkili bir şekilde yararlanmanın ilk koşulu ise müdafî ile yapılan görüşmelerin belli bir gizlilik içinde yapılmasıdır. Şüpheli veya sanığın müdafî ile özgür bir şekilde bilgi alışverişinde bulunması için mahremiyet büyük önem taşımaktadır. Şüpheli/sanığın müdafî ile yapacağı görüşmelerde mahremiyet olması müdafiden alacağı hizmetin faydasını en alt düzeye indirecektir (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/7/2019, § 91).”

rüşmelerde infaz ve koruma memurları hazır bulundurulmuştur. Başvuru, bu uygulama nedeniyle müdafî yardımından etkili bir şekilde yararlanamadığını ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde geçerli olan bir sınırlamayı konu edinen başvuruyu öncelikle Anayasa’nın 13. maddesi kapsamında incelemiş; bu inceleme sonucunda ulaştığı

kanaate göre Anayasa'nın olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen 15. maddesinde düzenlenen temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini de ayrıca değerlendirmiştir. Buna göre Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında yapılan incelemede Cumhuriyet savcısının kararıyla başvuru ile müdafinin görüşmesinin kaydedilmesi, görüşmede görevlinin hazır bulundurulması şeklindeki kısıtlamaların doğrudan avukat ve müvekkil arasındaki mahremiyeti ortadan kaldıracak nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda başvurunun müdafî yardımından yararlanma hakkına yönelik sınırlamaların olağan dönemde Anayasa'nın 36. maddesindeki güvenceye aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılan değerlendirmede ise görüşmelerin kısıtlandığı dönemin darbe teşebbüsünden hemen sonra FETÖ/PDY'den kaynaklanan tehdit ve tehlikenin devam ettiği bir sürece tekabül ettiği, kamu makamlarının örgütün yeni bir kalkışmaya girişebileceği yönündeki endişelerinin anılan dönemde devam etmekte olduğu vurgulanmıştır. Buna ek olarak başvurunun avukatıyla görüşmelerinin kayıt altına alınması ve izlenmesi uygulamasının soruşturma aşamasında sadece iki görüşmeyle sınırlı kaldığına ve iddianamenin kabul edilmesini müteakip söz konusu uygulamanın sonlandırıldığına dikkat çekilerek başvurunun belirli bir süre avukatıyla gizliliğin sağlandığı bir ortamda görüşmemiş olmasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak söz konusu kısıtlamaların Anayasa'nın olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen 15. maddesi kapsamında *durumun gerektirdiği ölçüde olduğu* değerlendirilerek başvurunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafî yardımından yararlanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

3. Göztaltında Müdafî Hazır Bulunmaksızın Alınan İkrarın Hâkim Önünde Reddedilmesi

a. Sami Özbil, B. No: 2012/543, 15/10/2014

Soruşturma evresinde müdafî yardımından yararlanma imkânı sağlanmaksızın alınan beyanların mahkûmiyet kararı verilmesinde belirleyici ölçüde delil olarak kullanılması durumunda sanığın müdafî yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ihlal edilmiş olur.

Anahtar Kelimeler: Göztaltında müdafî yardımı, savunma hakkı, ihlalin telafi edilmesi

§ 64 “Müdafî yardımından yararlanmakla ilgili AİHM içtihadı, adil yargılanma hakkının yeterince uygulanabilir ve etkili olabilmesi için, kural olarak şüpheliye kolluk tarafından ilk kez sorgulanmasından itibaren avukata erişim hakkı sağlanması gerektiği yönündedir. Bu hakkın ancak, davanın kendine özgü koşulları bu hakkın kısıtlanması için zorunlu sebepler ortaya çıkarması halinde kısıtlanabileceği, avukata erişim hakkının kısıtlanmasına istisnai olarak zorunlu sebeplerin gerekçe gösterilmesi durumunda bile, bu kısıtlamanın savunma haklarına zarar vermeme- si gerektiği, avukat erişimi sağlanmayan sanığın kolluk soruşturması sırasındaki ifadelerinin mahkûmiyet kararında kullanılması durumunda savunma haklarına telafi edilmez biçimde zarar verilmiş sayılacağı belirtilmektedir (Salduz/Türkiye [BD], B. No: 36391/02, 27/11/2008)

Başvurucu terör örgütüne üye olma suçlamasıyla göztaltına alınmıştır. Başvurucu göztaltında müdafî olmaksızın atılı suçla ilgili ifade vermiştir. Başvurucu hakkında terör örgütünün amaçları doğrultusunda anayasal düzeni zorla değiştirmeye teşebbüs suçundan kamu davası açılmıştır. Başvurucu yargılama aşamalarında göztaltındaki ifadesinin bas- kı altında ve müdafî yoklu- ğunda alındığını belirtmiştir. Yargılama sonucunda baş- vurucu, anılan suçtan hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Mahkûmiyet kararının ge- rekçesinde başvurunun göztaltında alınan ifadeleri- nin delil olarak değeri- lendirildiği anlaşılmıştır. Başvu-

rucu, göztaltında baskı altında ve müdafî olmaksızın alınan ifadelerin mahkûmiyet hükmüne esas alındığından yakınmıştır.

Başvurucunun göztaltında tutulduğu sırada yürürlükte olan mevzuata göre kural olarak müdafî yardımından yararlanmak ancak belli bir aşamadan sonra müm-

kündür. Başvurucunun göztaltında tutulduğu dönemde ilgili mevzuat normal göztaltı süresinde avukata erişim imkânını tanımamaktadır. Başvurucuya isnat edilen suç kapsamındaki eylemlere ilişkin değerlendirmede kendisinin ve diğer sanıkların göztaltında müdafî olmaksızın ve baskı altında verildiği iddia edilen beyanları delil olarak kabul edilmiştir. Başvurucunun diğer deliller yanında müdafî olmaksızın alınan ve daha sonra mahkemede doğrulanmayan ifadesi doğrultusunda isnat edilen suçtan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Göztaltında alınan ifadelerin mahkûmiyet için belirleyici biçimde kanıt olarak kullanıldığı, sonraki aşamalarda sağlanan müdafî yardımı ve yargılama usulünün diğer güvencelerinin soruşturmanın başında başvurucunun savunma hakkına verilen zararı gideremediği kanaatine varılmıştır.

§ 69 “AİHM, soruşturma aşamasındaki ikrarın, kötü muamele ve işkence altında verildiğinin belirtilerek hâkim önünde reddedilmesi halinde, esasa geçilmeden bu konunun irdelenmeksizin, ikrarın dayanak olarak kullanılmasını önemli bir eksiklik olarak değerlendirmiştir (Hulki Güneş/Türkiye, B. No: 28490/95, 19/6/2007)”

Sonuç olarak Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafî yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

b. Yusuf Karakuş ve Diğerleri, B. No: 2014/12002, 8/12/2016

Soruşturma evresinde müdafî yardımından yararlanma imkânı sağlanmaksızın alınan beyanların mahkûmiyet kararı verilmesinde belirleyici ölçüde delil olarak kullanılması durumunda sanığın müdafî yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ihlal edilmiş olur.

Anahtar Kelimeler: Göztaltında müdafî yardımı, savunma hakkı, ihlalin telafi edilmesi

Başvurucular, Hizbullah terör örgütüne karşı yürütölen bir soruşturma kapsamında göztaltına alınmıştır. Kollukta başvuruçuların müdafîleri olmaksızın ifadeleri alınmıştır. Soruşturmaın tamamlanmasının ardından başvuruçular hakkında terör örgütü üyeliğı suçundan kamu davası açılmıştır. Başvurucular duruşmalarda, soruşturma evresinde verdikleri ikrar içeren beyanların, baskı altında alındığını iddia ederek reddetmiştir. Başvurucular göztaltında avukata erişim imkânından yararlandırılmadıkları sırada baskı ve işkence altında imzalanan ancak içeriğı kabul edilmeyen ifadelere dayanılarak mahkûmiyetlerine karar verildiğinden yakınmıştır.

Başvurucuların göztaltında tutuldıkları sırada yürürlükte olan mevzuat kural olarak müdafî yardımından yararlanmayı ancak belirli bir aşamadan sonra mümkün kılmaktadır. Başvurucular söz konusu mevzuatın yürürlükte olduğı şartlarda 8 ile 13 gün arasında göztaltında tutulmuştur. Mahkûmiyet kararının gerekçesine göre başvuruçulara isnat edilen suçlar kapsamındaki eylemlere ilişkin değerdendirme, kendileri ve diğer sanıkların göztaltında müdafî olmaksız-

§ 69. “Ceza yargılamasında savunma haklarının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindendir (Erol Aydeğeri, B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). Savunma, ceza adaletinin hakkaniyete uygun gerçekleşmesini sağlamaktadır. İddiaya karşı savunma tanınmadığı sürece silahların eşitliğı ve çelişmeli yargılama ilkelere uygun muhakeme yapılması ve maddi gerçeğe ulaşılması da mümkün değildir.”

zın ve baskı altında verildiği iddia edilen beyanlarının delil olarak kabul edildiği anlaşılmıştır. Diğer deliller yanında müdafî olmaksızın alınan ve daha sonra mahkemede doğrulanmayan ifadeleri doğrultusunda anılan eylemleri gerçekleştirmek suretiyle isnat edilen suçtan mahkûmiyetlerine karar verilmiş olması ve gözetiminde alınan ifadelerinin mahkûmiyet için belirleyici biçimde kanıt olarak kullanılması başvuru sahiplerinin savunma haklarını zedelemiştir. Yargılamanın sonraki aşamalarında sağlanan müdafî yardımı ve yargılama usulünün diğer güvencelerinin soruşturmanın başında başvuru sahiplerinin savunma hakkına verilen bu zararı gideremediği kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın

36. maddesinde güvence

altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafî yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

§ 74. "Savunmanın iddia makamı karşısında dezavantajlı konuma düşmemesi için şüpheli ve sanığın kendisini bireysel olarak (bizzat) savunabilmesinin yanı sıra müdafî yardımından yararlandırılması da gerekebilir. Suç isnadı altındaki kişinin müdafî yardımına olan ihtiyacı, delillere ulaşma bakımından yaşanan güçlüklerin aşılması, hukuki bilgi eksikliği veya içinde bulunulan psikolojik durumdan kaynaklanabilir. Bu kapsamda savunma hakkının etkin bir şekilde kullanma imkânını sağlayan müdafî yardımından yararlanma hakkı aynı zamanda adil yargılanma hakkının diğer bir unsuru olan "silahların eşitliği" ilkesinin de gereğidir. Diğer bir ifadeyle müdafî yardımından yararlanma hakkı hem savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamakta hem de silahların eşitliği ilkesine işlerlik kazandırmaktadır."

4. Müdafi Yardımından Ücretsiz Yararlanma İmkânının Tanınması

a. *Kazım Albayrak*, B. No: 2014/3836, 17/9/2014

Müdafi yardımından ücretsiz yararlanmanın suç isnadı altındaki kişinin açık talebine bağlı olduğu hâllerde bu yönde talepte bulunulmaması nedeniyle ifadenin müdafi hazır bulunmaksızın alınması durumunda müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Müdafi yardımı, savunma hakkı, zorunlu müdafilik

Başvurucu, silahlı ve topluca ceza infaz kurumunda isyana kalkışma suçundan yargılanmıştır. Soruşturma sürecinde başvurucunun savcılık tarafından alınan ifadesinde müdafi bulunmamıştır. Başvurucu silahlı ve topluca ceza infaz kurumunda isyana kalkışma suçundan yargılandığı davada soruşturma aşamasında Cumhuriyet başsavcılığında verdiği beyanda zorunlu müdafiden yararlandırılmadığından yakınmıştır.

§ 31 “Müdafi yardımından yararlanma hakkının adil yargılanma hakkı temelinde önemi, suç isnadı altında olan kişinin bu haktan yararlandırılması yönünde devletin pozitif bir yükümlülüğü olduğunun kabul edilmesidir. Sözleşme’nin 6. maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendi devletleri, suç isnadı altındaki kişiyi, bir müdafiye sahip olmak için gerekli mali olanaktan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görülürse resen atanacak bir müdafi yardımından yararlandırma yükümlülüğü altına sokmuştur.”

Başvurucunun ifadesinin alındığı tarihte yürürlükte bulunan mevzuatta, şüphelinin soruşturma aşamasında kolluk, Cumhuriyet savcısı ve sorgu hâkimi karşısında müdafi tayin hakkının bulunduğu, müdafi tayin edilecek durumda değilse baro tarafından tayin edilecek bir müdafi talep edebileceği ve onun hukuki yardımından yararlanabileceği, isterse müdafinin soruşturmayı geciktirmemek kaydıyla ve vekâletname aranmaksızın

ifade veya sorguda hazır bulunacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla ilgili mevzuat uyarınca müdafî yardımından yararlanmak için suç isnadı altındaki kişinin talebi gerekmektedir. Somut olayda başvurucunun müdafî talep etmesine rağmen verilmediğine ya da verdiği savunmanın baskı altında alındığına ve bu sebeple gerçeğe aykırı beyan verdiği dair herhangi bir iddiası bulunmamaktadır. Soruşturma ve kovuşturma aşamaları ile bir bütün olan yargılama sürecinde kovuşturma aşamasında da başvuru kendisini müdafî ile temsil ettirmiştir. Dolayısıyla başvurucunun müdafî yardımından yararlanma hakkının engellendiğine dair herhangi bir veri tespit edilmemiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafî yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiası *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

b. Gürhan Nerse, B. No: 2013/5957, 30/12/2014

*Kendisine zorunlu müdafi atandığından haberdar edilmeyen başvuru-
cunun müdafii ile bir araya gelerek savunmasını hazırlama imkânına
sahip olamaması durumunda savunma hakkı ihlal edilmiş olur.*

Anahtar Kelimeler: savunma hakkı, zorunlu müdafilik, hakkaniyete
uygun yargılama

Başvurucu çocuğun cinsel istismarı suçundan yargılanmıştır. Başvu-
rucuya, müdafi seçebilecek durumda olmadığından Baro tarafından
müdafi görevlendirilmiştir. Baro tarafından görevlendirilen müdafi
yargılamanın ilk celsesine gelmemiştir. Sonraki celselerde başvuru-
cunun de hazır bulunmasıyla savunma yapmıştır. Yargılamanın
takip eden celselerinde başvuru-
cunun hazır bulunmadığıdır. Bunun üzerine derece mahkemesince zorunlu müdafinin mazeretsiz

“§ 45 Adil yargılamanın zımni
gerekleri “hakkaniyete uygun
yargılama” kavramından hareket
ederek saptanmıştır. Bu gerek-
lerden en önemlisi Anayasa’nın
36. maddesinde de açıkça ifade
edilmiş olan “savunma hakkı”dır.
Ceza yargılamasındaki savunma
haklarının güvence altına alınma-
sı demokratik toplumun temel bir
ilkesidir. Bu sebeple hakkaniyete
uygun bir yargılamanın gerçek-
leştirilmesi için, yargılamanın
yürütülmesi sırasında alınan ön-
lemlerin, savunma hakkının yete-
rince ve tam olarak kullanılması
ile uyumlu olması ve bu hakların
teorik ve soyut değil, etkili ve pra-
tik olacak şekilde yorumlanması
gereklemektedir.”

olarak duruşmaya gelmeme-
si nedeniyle yeni bir müdafi
görevlendirmek için Baroya
yazı yazılmasına karar ve-
rilmiştir. Derece mahkemesi
kararı uyarınca Baro tarafın-
dan tayin edilen yeni müda-
fiinin başvuru-
cunun müdafii
olarak duruşmalara kabul
edilmesine karar verilmiş-
tir. Başvurucu, söz konusu
müdafi değişikliğinden ha-
berdar edilmemiştir. Savcı-
lık makamınca sunulan esas
hakkında mütalaaya karşı
başvuru-
cunun yeni müda-
fii kısa bir savunma yapmış
ve başvuru-
cunun anılan suçtan
hapis cezasıyla cezalandı-
rılmıştır. Başvurucu birey-
sel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucu Baro tarafından atanan zorunlu müdafiden haberdar olmadığı ve haberi olmadan atanan zorunlu müdafinin kendisini yerince savunmadığını ileri sürmüştür.

Olayların geçtiği tarihte yaşı küçük olan başvurucuya yeni bir müdafî atandığı bildirilmemiştir. Görevlendirilen müdafîin değiştirilmesini isteme hakkına sahip bulunan başvurucunun, görevlendirildiğini bilmediği bir avukatın tasarruflarından sorumlu tutulması ve bu avukatın yaptığı tüm işlemleri peşinen kabul etmiş sayılması mümkün değildir. Buna ek olarak başvurucuya atanan müdafî ile başvurucu yargılama sürecinde hiçbir zaman bir araya gelmediklerinden müdafîin dosyayı çalışmak, savunma hazırlamak ve gerektiği taktirde başvurucuya danışmak için yeterli zaman, imkân ve kolaylıklara sahip olduğu da söylenemez. Böyle bir durumda da başvurucunun savunma haklarını tam anlamıyla kullanabileceği düşünülemez.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

c. Zülfikar Sarıtürk, B.No: 2013/1516, 16/12/2015

Müdafî yardımından ücretsiz yararlanmanın suç isnadı altındaki kişinin açık talebine bağlı olduğu hâllerde bu yönde talepte bulunulmaması nedeniyle müdafî hazır bulunmaksızın yargılamanın tamamlanması durumunda müdafî yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar kelimeler: Müdafî görevlendirme zorunluluğu, savunma hakkı, müdafî talebi

Başvurucu terör örgütüne üye olma suçundan yargılanmıştır. Yargılamanın ilk celsesinde başvurunun savunması alınmıştır. Yargılamanın söz konusu ilk celsesinde başvurucuya yasal hakları hatırlatılmış, başvuru savunmasını bizzat kendisi yapmış, müdafî görevlendirilmesi talebinde bulunmamıştır. Başvurucu atılı suç için kanunda belirtilen ceza süresi yönünden kendisine zorunlu müdafî atanması gerektiği halde yargılama sırasında zorunlu müdafî atanmadığından savunma hakkının ihlal edildiğini iddia ederek bireysel başvuruda bulunmuştur.

§ 33. “Müdafî yardımından yararlanma hakkı, adil yargılama için suç isnadı altındaki kişilere savunma hakkı verilmesinin tek başına yeterli olmadığını, ayrıca bu kişilerin kendilerini savunma imkânına da sahip olmaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda savunma hakkının etkin bir şekilde kullanma imkânını sağlayan müdafî yardımından yararlanma hakkı aynı zamanda adil yargılama hakkının diğer bir unsuru olan “silahların eşitliği” ilkesinin de gereğidir (Kazım Albayrak, B. No: 2014/3836, 17/9/2014, § 29).”

İlgili mevzuata göre başvurucuya atılı suç yönünden devletin müdafî görevlendirme zorunluluğu bulunmamaktadır. Başvurucunun talep etmesine rağmen müdafî görevlendirilmediğine veya savunmasının baskı altında alındığına ve bu sebeple gerçeğe aykırı beyan verdiği-ne dair herhangi bir iddiası da bulunmamaktadır. Buna göre başvurunun müdafî yardımından yararlanma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafî yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

§ 34. “Bu bağlamda müdafîi bulunmayan şüpheli veya sanığın; çocuk, kendini savunamayacak derece de malul veya sağır ve dilsiz olması, soruşturma veya kovuşturma konusu suçun cezasının alt sınırının beş yıldan fazla hapis cezasını gerektirmesi, resmî bir kurumda kusur yeteneğinin araştırılması için gözlem altına alınmasına karar verilecek olması, tutuklama talebiyle mahkemeye sevk edilmesi, davranışları nedeniyle hazır bulunması hâlinde duruşmanın düzenli olarak yürütülmesini tehlikeye sokan sanığın yokluğunda duruşma yapılması ve kaçak sanık hakkında duruşma yapılması hâllerinde şüpheli veya sanığın istemi bulunmasa hatta açıkça müdafî istemediğini beyan etse bile müdafî görevlendirme zorunluluğu bulunmaktadır (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 11/1/2011 tarihli ve E.2011/10-182, K.2011/204 sayılı kararı).”

5. Müdafî Hazır Bulunmaksızın Duruşmaya Son Verilmesi/ Müdafinin Mesleki Mazeret Dilekçesinin Kabul Edilmemesi

a. *Tahir Laçin Başvurusu* (B.No: 2013/7011, 5/11/2015)

Önceki oturumlarda birçok defa esas hakkında savunma yapan müdafinin yokluğunda duruşmanın bitirilmiş olmasının adil yargılanma hakkı kapsamında müdafî yardımından yararlanma hakkını ihlal ettiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar kelimeler: Savunma hakkı, müdafî yardımı, mesleki mazeretin reddedilmesi

Başvurucu silahlı terör örgütü kurma veya yönetme, anayasal düzeni zorla değiştirmeye kalkışma, silahlı terör örgütüne üye olma suçlarından yargılanmıştır. Somut olayda, yargılamanın 19. celsesinde başvurunun tutuklu olarak duruşmada hazır bulunduğu ancak daha

önceki celselerde görev yürüttüğü anlaşılan başvuru müdafinin duruşmaya katılmadığı için mesleki mazeretinin kabulüne karar verildiği anlaşılmıştır. Anılan celsede başvuru da bir sonraki celsede savunmasını yazılı olarak sunacağını beyan etmiştir. Sonraki celsede başvuru hazır edilememiştir. Başvurucu duruşmanın ertelendiği hüküm celsesinde ise duruşmada hazır bulunmuştur. Başvurucu müdafii karar oturumuna katılmamış, mazeret de bildirmemiştir. Bu celsede başvuru esas hakkındaki savunması sorulduğunda

§ 33 “Müdafî yardımından yararlanma hakkının adil yargılanma hakkı temelinde önemi, suç isnadı altında olan kişinin bu haktan yararlandırılması yönünde devletin pozitif bir yükümlülüğü olduğunun kabul edilmesidir. Sözleşme’nin 6. maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendi; Sözleşme’ye taraf devletleri, suç isnadı altındaki kişi müdafîye sahip olmak için gerekli mali olanaktan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görülürse suç isnadı altındaki kişiyi resen atanacak bir müdafî yardımından yararlandırma yükümlülüğü altına sokmuştur (Kazım Albayrak, B. No: 2014/3836, 17/9/2014, § 31).”

müdafii olmadan savunma yapmak istemediğini ifade etmiştir. Mahkeme başvurunun cezalandırılmasına karar vermiştir. Başvurucu yargılama sırasında son savunmasının alındığı celsede avukat yardımıyla yararlanmasına imkân verilmediğini, zorunlu müdafii bulunmaksızın duruşma yapıldığını iddia ederek bireysel başvuruda bulunmuştur.

§ 36 “Diğer yandan müdafii ile temsil edilme hakkı bakımından önemli olan, yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında başvurunun müdafii yardımıyla etkili bir biçimde yararlanmış olmasıdır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İmbrioscia/İsviçre, B. No: 13972/88, 24/11/1993, § 41).”

Başvurucu, birçok celsede yazılı ve sözlü savunma yapmıştır. Savunma hazırlama için süre talepleri, derece mahkemesince başvuru lehine düşünülerek -savunma hakkının kısıtlanmaması amacıyla- kabul edilmiştir. Başvurucu müdafii de karar oturumundan önceki oturumlarda birçok defa savunma ve esas hakkında savunma yapmış ancak karar oturumuna -mazeret de bildirilmeden- katılmamıştır. Yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında, başvurunun müdafii yardımıyla etkili bir biçimde yararlandığı kanaatine ulaşılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafii yardımıyla yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

b. Mahmut Deniz, B. No: 2019/3512, 26/5/2021

Sanığa kovuşturma evresinde müdafî aracılığıyla deliller üzerine görüş sunma imkânı verilmesi durumunda müdafinin mesleki mazeret dilekçesinin kabul edilmemesinin ve hükmün müdafinin yokluğunda açıklanmış olmasının adil yargılanma hakkı kapsamında savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkını ihlal ettiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Savunma hakkı, müdafî görevlendirme zorunluluğu, mesleki mazeretin reddedilmesi

§ 28. “Gerekli zaman yargılanan kişinin hakkındaki iddiaları öğrendikten sonra savunma için zorunlu hazırlıkları yapabileceği süreyi ifade etmektedir. Savunma için gerekli kolaylık kavramı ise şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve silahların eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için gerekli olanlardır. Bu kolaylıklardan biri de kovuşturma evresinde sanığın müdafîi aracılığıyla deliller üzerine görüş sunmasına imkân verilmesidir. Bu hak yönünden de somut olayın özelliklerinin belirleyiciliği büyük öneme sahiptir. Değerlendirme, yargılamanın bütünlüğü gözetilerek yapılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ufuk Rifat Çobanoğlu, B. No: 2014/6971, 1/2/2017, §§ 43, 45). “

Başvurucu, başkasına ait banka veya kredi kartının izinsiz kullanılması suretiyle yarar sağlama suçundan yargılandığı davanın ilk celsesine katılmamış; başvurusunun zorla getirilmesine karar verilerek duruşma ertelenmiştir. Başvurucunun yakalanarak mahkemede hazır edilmesi üzerine duruşma açılmış ve başvuru, müdafinin de hazır bulunduğu bu duruşmada savunma yapmıştır. Yargılamanın takip eden celsesinde de başvuru ve müdafîi hazır bulunarak daha önceki savunmalarını tekrar etmişlerdir. Bir sonraki celsede başvuru müdafinin mazeret dilekçesi sunması üzerine mahkemece mazeret kabul edilerek duruşma ertelenmiştir. Yargılamanın takip

eden son celsesinde başvuru hazır bulunamamış; başvuru müdafii de mesleki mazeret dilekçesi göndermek suretiyle duruşmaya katılmamıştır. Mahkemece “*müdafinin geçen celsede de mazeret sunduğu anlaşılmakla yargılamanın sürüncemede kalmaması için mazeretin reddine*” karar verilerek başvuru ve müdafinin yokluğunda hüküm açıklanmıştır. Başvuru avukatının mazeretinin kabul edilmemiş olması nedeniyle savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi başvuru hakkının şikâyetini müdafî yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı kapsamında incelenmiştir. Buna göre başvuru konusu yargılamanın altı celsede tamamlandığının ve başvurucuya kovuşturma evresinde müdafî aracılığıyla deliller üzerine görüş sunma imkânı verildiğinin altı çizilmiştir. Başvurucunun savunma için zorunlu hazırlıkları yapabileceği süreye sahip olduğunu, bir müdafinin yardımından yararlanmak suretiyle yargılama aşamalarında savunmasını yaptığını ve dava dosyasında yer alan delillere karşı iddia ve itirazlarını ileri sürdüğünü tespit eden Anayasa Mahkemesi, somut olayın özel koşullarında başvuru hakkının savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı kanaatine ulaşmıştır.

Sonuç olarak Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

D. Tanık Sorgulama ve Dinletme İmkânının Tanınması

1. Aleyhte Beyanda Bulunan Tanıkların Sorgulanması

a. Az. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015

Mahkûmiyetin belirleyici delilinin sorgulanamayan tanık beyanı olması ve savunma tarafının haklarının korunması için hiçbir tedbir alınmaması durumunda tanık sorgulama hakkı ihlal edilmiş olur.

Anahtar Kelimeler: Sorgulanmayan tanık beyanı, tek veya belirleyici delil, karşı dengeleyici tedbirler

Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliği suçundan soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma evresinde bir tanığın başvurucuya isnat edilen suçlamayla ilgili beyanı alınmıştır. Derece mahkemesince söz konu-

su tanığın duruşmada dinlenmesine karar verilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda yurt dışına çıktığı tespit edilen tanığa ulaşılamadığından tanığın mahkeme huzurunda beyanlarının alınması yönündeki ara karardan vazgeçilmiştir. Yargılama neticesinde başvurunun anılan suçtan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu belirleyici ölçüde, bir tanığın ifadelerine dayanılarak hakkında mahkûmiyet kararı verildiğini belirterek bu tanığı sorgulama ve beyanlarının güvenilirliğini sınama imkânı bulamadığından yakınmıştır.

§ 54 “Sözleşme’nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde ilk olarak, sanığın iddia tanıklarını sorguya çekme veya çektirme hakkı güvence altına alınmıştır. Kovuşturma sırasında bütün kanıtların tartışılabilmesi için, kural olarak, bu kanıtların aleni bir duruşmada ve sanığın huzurunda ortaya konulmaları gerekir. Bu kuralın istisnaları olmakla birlikte, eğer bir mahkûmiyet sadece veya belirleyici ölçüde, sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ise, sanığın hakları Sözleşme’nin 6. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur.

Mahkûmiyet kararının gerekçesi incelendiğinde hüküm belirleyici ölçüde, tanığın başvuru aleyhine verdiği beyana dayandığı görülmüştür. Mahkûmiyet hükmünün belirleyici olarak başvuru soruşturması veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulama imkânı bulamadığı bir tanık tarafından verilen ifadeyle dayandırılmış olmasına rağmen savunma haklarının korunması için hiçbir tedbir alınmamıştır. Bahse konu mahkûmiyetin belirleyici delilinin sınanma fırsatı verilmeyen tanık beyanı olması nedeniyle başvuru aleyhinde beyanda bulunan tanığı sorguya çekme hakkının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Olayın tek tanığı varsa ve sadece bu tanığın ifadesine dayanılarak hüküm kurulacak ise, bu tanık duruşmada dinlenmeli ve sanık tarafından sorgulanmalıdır. Bu tanığın, sanığın sorgulama imkânı bulamadığı bir dönemde alınan önceki ifadesine dayanılarak mahkûmiyet kararı verilemez (AİHM kararı için bkz. Sadak ve Diğerleri/Türkiye, B. No: 29900/96, 29901/96, 29902/96 ve 29903/96, §§ 64-65)."

§ 55 "Başvurucunun, hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sına imkânına sahip olması, adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir. Böylelikle başvuru, aleyhindeki tanık beyanlarının zayıf/itibar edilmez noktalarını ortaya koyup çelişmeli yargılama ilkesine uygun olarak onların güvenilirliğini huzurda sınavabilecek (test edebilecek), tanığın inandırıcılığı ve güvenilirliği bakımından sorduğu sorularla kendi lehine sonuçlar ortaya çıkartabilecek ve yargılama makamının uyuşmazlık konusu olayı sadece iddia makamının ileri sürdüğü şekliyle değil, savunmanın argümanlarıyla da algılamasını sağlayabilecektir."

b. Zana Güneş, B. No: 2016/73184, 25/9/2019

Mahkûmiyetin sorgulanmayan tanık beyanı yanında başka delille-re de dayandırılması ve sanığa yargılama sırasında olayların kendi versiyonunu ve tanığın ifadesine karşı beyanlarını mahkemeye bil-dirme imkânının tanınması durumunda tanık sorgulama hakkı ihlal edilmiş olmaz.

Anahtar Kelimeler: Tanık sorgulama hakkı, sorgulanmayan tanık beyanı, tek veya belirleyici delil

Başvurucunun da aralarında olduğu bazı şüpheliler hakkında devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, silahlı terör örgütüne üye olma, birden fazla kişi tarafından birlikte cebir ve tehdit kullanmak suretiyle kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, ulaşım araçlarının alıkonulması ve sair suçlardan kamu davası açılmıştır. İddianamede başvurusunun

eylemleri soruşturma aşamasında beyanları alınan bazı tanıklarının anlatımlarına dayandırılmıştır. Başvurucu kovuşturma aşamasında aleyhinde beyanda bulunan tanıkların duruşmada dinlenmesi yönünde talepte bulunmuştur. Başvurucunun talebi derece mahkemesince reddedilmiştir. Başvurucu, tanıkların duruşmada dinlenmesi taleplerini birkaç kez yinelemiş; yargılamanın geldiği aşama ve mevcut delil durumu gözetilerek ilk derece mahkemesince başvurusunun talepleri reddedilmiştir. Yargılama sonucunda başvuru devletin birliğini ve ülke bütünlüğü-

§ 52. “Somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık ifadelerinin delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için iki aşamalı bir test uygulanmalıdır. İlk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak ise okunmasıyla yetinilen ifadenin karara götüren tek ya da belirleyici kanıt olması hâlinde savunma haklarının adil yargılanmanın gerekleriyle bağdaşmayacak ölçüde sınırlandırılıp sınırlandırılmadığına bakılacaktır (Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80)”

nü bozma, cebir ve tehdit kullanmak suretiyle kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, ulaşım araçlarının alıkonulması ve çocuğa yönelik cebir ve tehdit kullanmak suretiyle kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından mahkûm edilmiştir. Mahkûmiyet kararının gerekçesinde diğer birçok delilin yanı sıra başvuru aleyhinde beyanda bulunan tanık anlatımlarına yer verilmiştir. Başvurucu, beyanı mahkûmiyet hükmüne delil olarak kabul edilen tanığı sorgulayamaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

Başvurucunun tanık sorgulama talepleri yargılamanın geldiği aşama ve mevcut delil durumu dikkate alınarak derece mahkemesince reddedilmiştir. Tanık sorgulama talebinin reddedilmesine ilişkin gerekçenin -somut olayın koşullarında- geçerli bir nedene dayanmadığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte sorgulama fırsatı tanınmayan tanığın beyanlarının mahkûmiyet için yegâne veya belirleyici delil niteliğinde olmadığı, birçok delil yanında bu tanığın beyanlarının da delil olarak hükme esas alındığı görülmüştür. Buna ek olarak başvuru hakkının yargılama sırasında olayların kendi versiyonunu ve tanığın ifadesine karşı argümanlarını mahkemeye bildirme imkânından yoksun bırakıldığı yönünde bir şikâyetinin de bulunmadığı not edilmelidir. Buna göre başvuru hakkında verilen mahkûmiyet kararının sorgulanmayan tanık beyanı yanında başka delillere de dayandırıldığı görüldüğünden duruşmada sorgulanamayan tanığın beyanının delil olarak kabul edilmiş olmasının yargılamanın bir bütün olarak adilliğine zarar vermediği ve bunun tanık sorgulama hakkına aykırılık oluşturmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

c. Abdullah Yılmaz, B. No: 2017/38631, 15/1/2020

Mahkûmiyetin sorgulanmayan tanık beyanı yanında başka delillerle de dayandırılması ve sanığa yargılama sırasında olayların kendi versiyonunu ve tanığın ifadesine karşı beyanlarını mahkemeye bildirme imkânının tanınması durumunda tanık sorgulama hakkı ihlal edilmiş olmaz.

Anahtar Kelimeler: Tanık sorgulama hakkı, sorgulanmayan tanık beyanı, tek veya belirleyici delil

Başvurucu silahlı terör örgütü içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmakla birlikte terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan cezalandırılmıştır. Başvurucu hakkındaki mahkûmiyet hükmü istinabe suretiyle dinlenen tanık beyanı ile soruşturma aşamasında beyanı alınan ancak kovuşturma aşamasında duruşmada dinlenme-

yen tanık beyanına dayandırılmıştır. Bununla birlikte mahkûmiyet kararının birden çok tanık anlatımına dayandığı görülmektedir. Başvurucu; beyanı mahkûmiyet kararına esas alınan tanıklardan birinin beyanlarının istinabe yoluyla alındığını, diğer tanığın ise adres bilgisine ve kendisine ulaşılabilmesi dolayısıyla tanıkların duruşmada sorgulanmadığını, yüzleştirme ve teşhis işlemi yapılamadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

Derece mahkemesinin soruşturma aşamasında beyanı alınan tanığı duruşmada

§ 41. Somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık ifadelerinin delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için iki aşamalı bir test uygulanmalıdır. İlk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak ise okunmasıyla yetinilen ifadenin karara götüren tek ya da belirleyici kanıt olması hâlinde savunma haklarının adil yargılanmanın gerekleriyle bağdaşmayacak ölçüde sınırlandırılıp sınırlandırılmadığına bakılacaktır (Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80).

dinlememesinin nedeni tüm araştırmalara rağmen tanığa ulaşılama-
masıdır. Dolayısıyla tanığın duruşmada sorgulanamamasının geçerli
bir nedene dayandığı anlaşılmaktadır. Somut olayda gerekçeli karar
incelendiğinde mahkûmiyet kararının birden çok tanık anlatımına da-
yandığı görülmektedir. Dolayısıyla mahkûmiyet hükmü kurulmasında
sadece sorgulanmayan tanık beyanına dayanılmadığı görülmektedir.
Öte yandan başvurucunun tanık beyanlarına karşı savunma yapma
imkânı elde ettiği de anlaşılmaktadır. Buna göre sorgulanmayan ta-
nığın beyanlarının başvuru hakkında mahkûmiyet kararı verilme-
sinde tek veya belirleyici delil niteliğinde olmadığı ve anılan tanığın
beyanlarına karşı başvurucuya yeterli ölçüde savunma yapma imkânı
verildiği gözetildiğinde tanığın duruşmada dinlenmemesinin bir bü-
tün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği anlaşılmıştır.

**Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan
adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının
ihlal edilmediğine karar verilmiştir.**

d. Nuray Volkan, B. No: 2017/18736, 29/1/2020

Beyanları mahkûmiyette belirleyici ölçüde esas alınan tanığın duruşmada dinlenmemesini telafi etmeye yeterli düzeyde karşı-dengeleyici imkânların saniğa tanınmaması durumunda adil yargılanma hakkı kapsamında tanık sorgulama hakkı ihlal edilmiş olur.

Anahtar Kelimeler: Sorgulanmayan tanık beyanı, tek veya belirleyici delil, karşı dengeleyici tedbirler

Başvurucunun PKK terör örgütünün gençlik kesimine yönelik örgütlenmesiyle bağlantısı olduğundan şüphelenilerek hakkında soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında bazı tanıkların beyanlarına başvurulmuştur. Savcılık tarafından söz konusu tanığın beyanına dayanılarak başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle kamu davası açılmıştır. Yargılama sonucunda başvuru anılan suçtan hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Mahkû-

§ 34. Somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık ifadelerinin delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için iki aşamalı bir test uygulanmalıdır. İlk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak ise okunmasıyla yetinilen ifadenin karara götüren tek ya da belirleyici kanıt olması hâlinde savunma haklarının adil yargılanmanın gerekleriyle bağdaşmayacak ölçüde sınırlandırılıp sınırlandırılmadığına bakılacaktır (Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80).

miyet kararı, başvurucunun PKK/KONGRA-GEL'in organik uzantısı olan bir yapılanma ile bağlantısı bulunduğu dair diğer delillerin yanı sıra büyük ölçüde bahsi geçen tanığın beyanlarına dayanmaktadır. Başvurucu, tanık beyanlarının belirleyici delil olmasına rağmen tanığın dinlenmediğini belirterek mahkûmiyet kararına karşı temyiz yoluna başvurmuş; temyiz mahkemesi, başvurucunun temyiz dilekçesinde bildirdiği bu itirazlarla ilgili bir değerlendirme yapmaksızın hükmü onamıştır. Başvurucu; hakkındaki mahkûmiyet kararının

tanık A.G.nin kollukta alınan ifadesine dayandığını, tanık A.G.nin duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Somut olayda başvuru hakkındaki soruşturmanın tanık tarafından verilen bilgiler üzerine başlatıldığı ve tanığın beyanlarına dayanarak kamu davası açıldığı tespit edilmiştir. Mahkeme, başvuru terör örgütü üyeliğinden mahkûm etmiştir. Mahkûmiyet kararının gerekçesi de büyük ölçüde tanığın beyanlarına dayanmaktadır. Mahkemenin başvuru aleyhinde beyanda bulunan tanığı duruşmada dinlemediği, bahsi geçen tanığın duruşmada neden dinlenmediği hususunda herhangi bir gerekçe de göstermediği tespit edilmiştir. Buna göre başvuru tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının

gerekçelendirilmesi yükümlülüğünün somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmediği anlaşılmıştır. Olayda tanığın ifadesinin mahkûmiyet hükmünün kurulmasında tek olmasa da belirleyici olduğu açıktır. Başvuru, yargılama aşamalarında tanığın beyanlarını kabul etmeyerek beyanın güvenilirliği konusundaki şüphelerini dile getirmiştir. Öte yandan derece mahkemesinin duruşmada dinlenme-

§ 38. Öte yandan tanığın duruşmada dinlenmemesi hususunda makul bir gerekçe gösterilmemiş olması adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi bakımından tek başına yeterli değildir. Bu nedenle tanığın duruşmada dinlenmemiş ve başvuru tarafından sorgulanmamış olmasının genel olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelediği de belirlenmelidir. Bu bağlamda mahkûmiyet hükmünün yalnızca veya büyük ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı önem taşımaktadır. Ayrıca hükmün yalnızca veya büyük ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayanması durumunda savunma tarafına dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün takip edilip edilmediği, karşıt dengeleyici imkânlar tanınıp tanınmadığı tespit edilmelidir (Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, § 40).

yen tanığın ifadesine ek olarak başvurucunun üye olduğu derneğin terör örgütü ile bağlantısına dayandığı görülmüştür. Ancak bu durumun ifadesi mahkûmiyette belirleyici olan tanığın duruşmada dinlenmesini telafi etmeye yeterli olduğu söylenemez. Mahkemece tanık beyanının güvenilirliği hususunda başvurucudaki şüphenin giderilmediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla somut olayda duruşmada dinlenmeyen tanığın ifadesine dayanılarak mahkûmiyet hükmü kurulmasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği kanaatine ulaşılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

e. Hasan Ballı, B. No: 2017/21825, 2/6/2020

Beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete esas alınan tanığın duruşmada sorgulanamamasının, adil yargılanma hakkı üzerinde oluşturduğu kısıtlamayı telafi eden karşı-dengeleyici imkânların sanığa tanınmaması durumunda adil yargılanma hakkı ihlal edilmiş olur.

Anahtar Kelimeler: Sorgulanmayan tanık beyanı, tek veya belirleyici delil, karşı dengeleyici tedbirler

Başvurucu, yağma ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Mahkûmiyet hükmü başvurusunun hazır bulunmadığı duruşmada beyanları videokonferans yöntemiyle alınan bir tanığın beyanlarına dayandırılmıştır. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucu; tanığın mahkûmiyet kararına esas kabul edilen beyanlarının kendisinin bulunmadığı bir oturumda SEGBİS vasıtası ile alındığını,

§ 40 Somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık ifadelerinin delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için iki aşamalı bir test uygulanmalıdır. İlk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak ise okunmasıyla yetinilen ifadenin karara götüren tek ya da belirleyici kanıt olması hâlinde savunma haklarının adil yargılanmanın gerekleriyle bağdaşmayacak ölçüde sınırlandırılıp sınırlandırılmadığına bakılacaktır (Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80).

beyanları delil olarak değerlendirilen diğer tanıkların beyanlarının da soruşturma aşamasında alındığını, kovuşturma aşamasında dinlenmediklerini, tanıkların duruşmada sorgulanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

Başvurucunun hazır bulunmadığı bir duruşmada tanığın beyanlarının video konferans yöntemiyle alınmasının geçerli bir nedene dayandırılma yükümlülüğünün derece mahkemesince yerine getirilmediği tespit edilmiştir. Öte yandan, baş-

vurucu hakkında kurulan mahkûmiyet hükmünün gerekçesinin bütünü dikkate alındığında mahkûmiyet hükmü kurulmasında söz konusu tanığın beyanlarının belirleyici olduğu değerlendirilmiştir. Beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın duruşmada sorgulanamamasının başvurunun adil yargılanma hakkı üzerinde oluşturduğu kısıtlamayı telafi eden karşı dengeleyici imkânların başvurucuya tanınmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla somut olayda duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesine dayanılarak mahkûmiyet hükmü kurulmasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği kanaatine ulaşılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

2. Gizli Tanıklık

a. *Baran Karadağ*, B. No: 2014/12906, 7/5/2015

Doğruluğu ve güvenilirliği sorgulama yoluyla test edilemeyen gizli tanık beyanının, savunmaya yeterli dengeleyici güvenceler sağlanmadan mahkûmiyet hükmüne tek veya belirleyici delil olarak esas alınması tanık sorgulama hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Gizli tanıklık, tek veya belirleyici delil, karşı dengeleyici tedbirler, tanık sorgulama hakkı

Başvurucu hakkında bombalı saldırı ve mala zarar verme eylemlerine katıldığı iddiasıyla farklı suçlardan kamu davası açılmıştır. Yargılama sürecinde mahkeme, başvuru ve müdafiiine soruşturma evresinde de dinlenen gizli tanığa sormak istedikleri hususları bildirmeleri için süre vermiştir. Mahkeme; gizli tanığın beyanlarını sanık ve müdafii-nin bulunmadığı bir ortamda, günü ve saati savunma tarafına bildiril-meyen bir tarihte (celse arasında) tespit etmiştir. Gizli tanığın beyanla-rının alındığı celsede Cumhuriyet savcısı da hazır bulunmuştur. Mah-keme, celse arasında tespit edilen gizli tanık beyanlarını başvuru ve müdafii-nin hazır olduğu bir sonraki celsede okumuştur. Başvurucu müdafii gizli tanık anlatımlarını kabul etmediğini bildirmiştir. Mah-keme farklı suçlardan başvuru-nun mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucu bireysel başvuru-da bulunmuştur.

Gizli tanık beyanlarının delil olarak kullanıldığı bir yar-gılamada tanığın kimliğinin gizli tutulmasından umulan menfaat ile sanığın adil yar-gılanma ölçütleri içerisinde yer alan haklarının adil bir şekilde dengelenmesi ge-rekmektedir. Somut olayda mahkeme tarafından tanığın kimliğinin gizlenmesi hu-

§ 75. “Sonuç olarak tanığın kimli-ğinin neden gizlendiği hususunda bir gerekçeye yer verilmediği, hük-mün belirleyici ölçüde gizli tanığın ifadesine dayandırıldığı ve sanık (başvurucu) lehine alınan teminat-lar gözetildiğinde, tanığın menfa-atleri ile sanığın adil yargılanma ölçütleri içerisinde yer alan hakla-rının adil bir şekilde dengelenme-diği görülmüştür.”

susunda gerekçe gösterilmemiş ve karara dayanak olabilecek hukuki ve fiilî nedenlere yer verilmemiştir. Meydana gelen maddi olaylar ile başvuru arasındaki bağlantının kurulmasını sağlayan gizli tanık beyanının mahkûmiyet açısından belirleyici delil olduğu anlaşılmaktadır. Sanık veya müdafii tarafından güvenilirliğinin ve doğruluğunun sınanması amacıyla sorgulanmamış gizli tanık beyanlarının mahkûmiyet hükmü açısından tek veya belirleyici delil olduğu bu gibi durumlarda savunmaya dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul yürütülmelidir. Savunma; ses bağlantısı yoluyla da olsa sorgulayamadığı tanığın beyanları arasındaki çelişkilere mahkemenin dikkatini çekememiş, diğer bir anlatımla sorgulama yoluyla tanığın güvenilirliğini sınamamıştır. Bu kapsamda tanık beyanının sanık ve müdafinin hazır bulunduğu celsede okunarak savunmaya bu beyanlara diyeceklerinin sorulması yeterli bir itiraz imkânı olarak değerlendirilemez. Yine tanığın sorulara vereceği cevaplar önceden bilinemeyeceğinden savunma tarafından, tanığın güvenilirliğini sınamaya yönelik sorularını önceden yazılı olarak mahkemeye bildirmesinin istenmesi de bu sakıncaları gidermeye yeterli değildir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

b. Ürfi Çetinkaya, B. No: 2017/29275, 12/2/2020

Mahkûmiyet hükmünün sorgulanmayan gizli tanığın beyanı yanında başka delillere de dayandırılması ve sanığa yargılama sırasında olayların kendi versiyonunu ve tanığın ifadesine karşı beyanlarını mahkemeye bildirme imkânının tanınması durumunda tanık sorgulama hakkı ihlal edilmiş olmaz.

Anahtar Kelimeler: Tanık sorgulama hakkı, gizli tanıklık, sorgulanmayan tanık beyanı

Başvurucunun da araların-da yer aldığı bazı şüpheliler hakkında uyuşturucu madde imalatı ve nakli suçlarından cezalandırılmaları talebiyle kamu davası açılmıştır. İddianamede, başvurunun suça konu eylemleri kolluk tarafından soruşturma aşamasında gizli tanık olarak dinlenen muhbirlerin beyanlarına dayandırılmıştır. Yargılama sonucunda başvuru anılan suçtan hapis cezasıyla cezalandırılmış, temyiz üzerine hüküm bozulmuştur. Temyiz mahkemesinin bozma kararında başvuru hakkındaki hükmün usulüne uygun dinlenmeyen tanığın beyanlarına dayandırılmasının bozmayı gerektirdiği belirtilmiştir. Bozma kararına uyularak devam edilen yargılamada soruşturma aşamasında beyanları alınan gizli tanıkların

§ 59. "Bu durumda ilk olarak tanığın kimliğini gizlemek için makul gerekçelerin olup olmadığının ve ikinci olarak gizli tanık ifadesinin verilecek hükmün dayandığı tek veya belirleyici temel olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Gizli tanık beyanının mahkeme kararının dayandığı belirleyici delil olduğu bu şekilde tespit edildikten sonra üçüncü olarak savunma tarafına dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği de belirlenmelidir. Hükmün büyük ölçüde veya yalnızca gizli tanığın ifadesine dayanması durumunda yargılama detaylı incelemelere tabi tutulmalıdır. Eğer sanık veya müdafii tarafından güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla sorgulanmış tanık delili, mahkeme kararının dayandığı esas veya belirleyici delil ise ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise adil yargılanma hakkının ihlali söz konusu olabilecektir (Baran Karadağ, §§ 68, 72)."

duruşmada dinlenmelerine karar verilmiştir. Gizli tanıklardan ikisi duruşmada dinlenirken diğer gizli tanığa ulaşamaması nedeniyle bu gizli tanığın dinlenmesinden vazgeçilmiş ve beyanlarının duruşmada okunulmasıyla yetinilmiştir. Yargılama sonucunda başvuru, teşekkül hâlinde uyuşturucu madde imal etme suçundan cezalandırılmıştır. Mahkûmiyet kararının gerekçesinde sorgulanamayan gizli tanığın beyanı dışında birçok delile dayanıldığı anlaşılmaktadır. Başvuru, gizli tanığı sorgulama imkânı tanınmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

Derece mahkemesince gizli tanığın dinlenmesi yönünde çaba gösterildiği, başvuru tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğünün yerine getirildiği görülmüştür. Ayrıca mahkûmiyet hükmü sanıkların savunmalarına, ihbar, fiziki takip, yakalama, arama-elkoyma, iletişim tespit, fotoğraf teşhis tutanaklarına, ekspertiz raporlarına, diğer sanıkların aşamalarındaki savunmalarına ve gizli tanık beyanlarına dayanılarak kurulmuştur. Buna göre hükmün büyük ölçüde gizli tanık beyanlarına dayanmadığı ve başvuru tanığın da gizli tanığın duruşmada okunan beyanlarına karşı yeterli ölçüde savunma yapma imkânının bulunduğu dikkate alınarak gizli tanığın duruşmada dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetine zarar vermediği kanaatine ulaşılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

3. Savunma Tanıklarının Dinlenmesi

a. *Ahmet Zeki Üçok*, B. No: 2013/1966, 25/3/2015

Sanığın tanık dinletme taleplerinin silahların eşitliği ilkesine aykırı şekilde reddedilmesi suretiyle iddia makamına nazaran dezavantajlı konuma düşürülmesi tanık dinletme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Tanık dinletme talebi, dezavantajlı durum, delil değerlendirmesi

Başvurucu, askerî savcı olarak görev yaptığı ve bir olaya ilişkin olarak mahallinde yürüttüğü soruşturmada işkence yapma suçundan hapis cezası ile cezalandırılmıştır. Mahkemenin gerekçesine göre başvurunun cezalandırılmasına dayanak yapılan başlıca iki delil bulunmaktadır. Bunlardan ilki, müştekilerin beyanları ve ikincisi ise müştekilerden birinde atipik psikotik reaksiyon tablosunun bulunduğunu tespit eden adli tıp raporudur. Yargılama sırasında başvuru, müştekileri bizzat muayene eden 12 doktor ile önceden görev alan avukatların ve müştekilerin bulundukları yerde nöbet tutan askerlerin tanık olarak dinlenmesini talep etmiştir. Bu talepler, dava dosyası yönünden etkili olmayacağı ve yargılamayı

§ 81. “Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve mevcut başvurudakine benzer şekilde bazı tanıkların dinlenmesi, keşif yapılması, bilirkişi dinlenmesi gibi gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemeye ait olmakla birlikte, somut olayda, Mahkemenin, mahkûmiyet kararına gerekçe gösterdiği olguların varlığı yönünden sadece müşteki beyanlarını ve iddia makamının gösterdiği delilleri dikkate alması, buna karşılık başvurunun aynı olguların aksini ispat için gösterdiği tanıkları dinlememesi ve diğer delilleri toplamaması, onu, müştekiler ve iddia makamı karşısında önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürmüştür. Bu durum, yargılamayı bir bütün halinde adil olmaktan çıkarmıştır.”

uzatmaya yönelik olduğu gerekçeleriyle reddedilmiştir. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunmuştur.

Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve mevcut başvurudakine benzer şekilde bazı tanıkların dinlenmesi gibi gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemeye aittir. Ancak somut olayda mahkeme, mahkûmiyet kararına gerekçe gösterdiği olguların varlığı yönünden sadece müşteki beyanlarını ve iddia makamının gösterdiği delilleri dikkate almış; buna karşılık başvurucunun aynı olguların aksini ispat için gösterdiği tanıkları dinlememiştir. Bu durum başvurucuyu iddia makamı karşısında önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürmüş, yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkarmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde adil yargılanma hakkı kapsamında güvence altına alınan tanık dinletme hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

b. E.D., B. No: 2015/1668, 22/2/2018

Dinlenilmelerinin hangi nedenlerle önemli olduğu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğuna ilişkin açıklama yapılmayan savunma tanıklarının dinlenilmemesinin tanık dinletme hakkını ihlal ettiği iddiası kabul edilemez.

Anahtar Kelimeler: Tanık dinletme hakkı, savunma tanıkları, aynı koşullar altında davet

Başvurucu hakkında diğer iki şüpheli ile birlikte nitelikli yağma suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma dosyasının diğer şüpheliler yönünden tefrik edilmesini takiben başvuru hakkında kamu davası açılmıştır. Mağdur, kovuşturma evresinde sanıklar tarafından alındığını zannettiği parasının pantolonunun yıkanması sırasında cebinden çıktığını beyan etmiştir. Derece mahkemesi başvurusunun mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucu isimlerini bildirdiği savunma tanıklarının ilk derece mahkemesince dinlenmemesi ile tanık dinletme hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

Tanık dinletme hakkı, adil yargılanma hakkının somut görünümlerinden biri olarak Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının zımni unsurlarındandır. Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve

§ 25. "Somut olayda başvuru, savunma tanıklarının dinlenmemesinden şikâyet etmektedir. Ancak anılan tanıkların dinlenmesinin hangi nedenlerle önemli olduğu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğu başvuru tarafından açıklanmamıştır. Kaldı ki başvuru, hangi tarihli celsede ya da hangi tarihli dilekçeyle tanık dinletme talebinde bulunduğu ve anılan talep ile ilgili ilk derece mahkemesinin ne şekilde karar verdiğine ilişkin bir delil de sunmamıştır. Dolayısıyla başvurusunun tanık dinletme hakkına yönelik ihlal iddialarıyla ilgili olarak bir temellendirme yapmadığı sonucuna varılmıştır."

dinlenmelerinin sağlanmasını istemek hakkına yer verilmiştir. Sözleşme'nin ilgili hükmü gereği savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla "aynı koşullar altında" davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını isteme hakkı silahların eşitliği ilkesinin bir gereğidir. Bu noktada savunma tanıklarının dinlenmek üzere davet edilmelerinin uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirme kural olarak derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak bu hak sanığın lehine olan tüm tanıkların davet edilmelerini ve dinlenilmelerini gerektirmez. Bu noktada önemli olan husus, savunmanın tanıklarını silahların eşitliği ilkesine uygun olarak "aynı koşullar altında" dinlenilmesi talebinde bulunabilmesinin sağlanmasıdır. Bu kapsamda sanığın bazı tanıklarını dinletememesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürebilmesi ancak tanık dinletme talebinin, tanıkların dinlenmesinin hangi gerekçelerle önemli olduğunun ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğunun açıklanması suretiyle mümkündür. Somut olayda başvuruya konu tanıkların dinlenmesinin hangi nedenlerle önemli olduğu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğu açıklanmamıştır. Ayrıca başvuru tanık dinletme talebini hangi tarihte ve ne şekilde mahkemeye ilettiği ve mahkemenin bu talebe ne şekilde yanıt verdiğine ilişkin olarak da herhangi bir açıklama yapılmayarak anılan hakkına yönelik ihlal iddialarını temellendirmemiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık dinletme hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

E. Tercüman Yardımından Ücretsiz Yararlanma İmkânının Tanınması

1. Ali İlhan Bayar, B. No: 2013/725, 19/11/2014

Kovuşturma evresinin belirli bir aşamasına kadar savunmasını Türkçe yapan sanığın yargılamanın belli aşamasından sonra savunmasını etnik dilde yapma talebinin reddedilmesi durumunda tercüman yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Savunma hakkı, tercüman yardımı, mahkemenin dilini anlama

Başvurucu, gözaltına alındığı tarihten itibaren soruşturmanın sonuna kadar savunmasını Türkçe yapmıştır. Yargılamanın ilk celsesinde de ayrıntılı bir şekilde savunmasını Türkçe yapmış ve devam eden 8 celse boyunca savunmalarını Türkçe yaparak tercüman hakkından yararlanmak istediğini bildirmemiştir. 10. celsede savunmasını Kürtçe yapmak istediğini bildirmiş ve tercüman talep etmiştir. Mahkeme; başvurucunun Türkçe dilini konuşup anladığını ve meramını tam olarak ifade ettiğini, mensup olduğu etnik dilde savunma hakkı talebinin hukuki ihtiyaca dayanmadığını belirterek talebi reddetmiştir. Başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı verilmiş, temyiz edilen karar Yargıtay tarafından onanarak kesinleşmiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Tercüman hakkı sınırlanabilir bir haktır. Tercüman isteyen herkese değil ancak adil bir yargılamadan umulan yararı sağlamak amacıyla ve yalnızca yargılamada kullanılan dili bilmeyen, anlama-

§ 58. “Olayların gerçekleştiği tarihte başvurucunun savunmasını Türkçe yaptığı ve yargılamanın 10. celsesinde Kürtçe savunma yapmak talebinin İlk Derece Mahkemesince Türkçeyi iyi bildiği gerekçesiyle ve Anayasa’ya uygun olarak reddedildiği açıktır. Dolayısıyla başvurucunun Kürtçe savunma yapma talebinin o tarihte yürürlükte olan mevzuat uyarınca reddedilmesi nedeniyle savunma hakkının kısıtlanmadığı ve adil yargılanma hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.”

yan ve konuşamayan kişilere tercüman atanması bir zorunluluktur. Bu haktan faydalanabilmek için sanığın ödeme gücünün olup olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Başvurucunun tercüman yardımından yararlanma talebi; soruşturma evresinin başından kovuşturma evresinin belirli bir aşamasına kadar Türkçe savunma yapıldığı, sanığın Türkçe dilini konuşup anladığı ve meramını tam olarak ifade ettiği gerekçeleriyle reddedilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun etnik dilde savunma yapma talebinin reddedilmesinde tercümandan yararlanma hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tercüman yardımından faydalanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

2. Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015

Mahkemenin dilini anlayan ve konuşan sanığın, mensubu olduğu etnik dilde savunma yapabilmesi için tercümandan yararlanma talebinin kabul edilmemesi durumunda tercüman yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Savunma hakkı, tercüman yardımı, ana dilde savunma

Başvurucu, soruşturma aşamasında savcılık ifadesinde ve sorgu beyanında savunmalarını Türkçe yapmıştır. Bozma öncesi yargılamada ilk iki celse savunmalarını Türkçe yapmış, sonraki celselerde başvurunun savunmalarını Kürtçe yapma isteği kabul edilmemiştir. Bozma sonrası yargılamada ise 24/1/2013 tarihinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 202. maddesine ilave edilen (4) numaralı fıkra ile meramlarını anlatacak ölçüde Türkçe bilen sanığa da iddianame-nin okunması ve esas hakkındaki mütalaanın verilmesi üzerine sözlü savunmasını başka dilde yapabilme imkânı getiren düzenleme doğrultusunda başvurunun beyanları tercüman eşliğinde alınmıştır. Başvurucu hakkında bir kısım suç yönünden mahkûmiyet kararı verilmiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur. Somut olayda başvurunun

§ 41. "Somut olayda ise başvuru-
cu, 2/6/2011 tarihinde gözaltına
alınmış ve bu tarihten itibaren so-
ruşturma evresinde Cumhuriyet
Başsavcılığında ve sorgu sırasında
Türkçe ifade vermiştir. Kovuşturma
evresinde (bozma öncesinde) ise ilk
iki celse Türkçe savunma yapmış,
sonraki celselerde Kürtçe savunma
yapmayı talep etmiş, ancak tercü-
mandan yararlanma isteği kabul
edilmemiştir. Bozma kararı ve yasal
değişiklik sonrasında ise beyanları
tercüman eşliğinde alınmıştır. Bu
durumda, mahkemenin dilini "an-
layan" ve "konuşan" başvurunun,
mensubu olduğu etnik dilde savun-
ma yapabilmesi için tercümandan
yararlanma talebinin kabul edil-
memesinin savunma hakkını kısıt-
lamadığı ve dolayısıyla adil yargı-
lanma hakkına yönelik bir ihlalin
olmadığı sonucuna ulaşılmıştır."

savcılık ifadesinde, sorgu beyanında ve bozma öncesi yargılamada alınan savunmalarında Türkçeyi anlamadığını veya konuşamadığını herhangi bir surette ileri sürmediği, aksine savunmalarını Türkçe yaptığı ve susma hakkını kullanmadığı anlaşılmıştır. Türkçeyi anlayan ve konuşan başvurucunun mensubu olduğu etnik dilde savunma yapabilmesi için tercümandan yararlanma talebinin kabul edilmemesi durumunda tercümandan yararlanma hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tercüman yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiası *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

3. *Veysel Kaplan (4)*, B. No: 2014/2795, 30/6/2016

Mahkemenin dilini anlayan ve konuşan hükümlünün, kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde meramını anlatması için tercüman hizmetinden ücretsiz olarak yararlandırılmaması durumunda tercüman yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Meram anlatma, ücretsiz tercüman yardımı, başka dilde savunma

Başvurucu hakkında ceza infaz kurumu disiplin kurulu tarafından açıklık grevi yapması nedeniyle disiplin soruşturması başlatılmış ve başvuru *belli süre ile haberleşme ve iletişim araçlarından yoksun bırakma* cezası ile cezalandırılmıştır. Söz konusu karara karşı başvuru tarafından infaz hâkimliği nezdinde itirazda bulunulmuştur. Başvurucu, infaz hâkimliğindeki yargılama aşamasında iddia ve itirazlarını Kürtçe dile getirmek istediğini mahkemeye bildirmiştir. Başvurucunun mahkemenin dilini bildiği gerekçesiyle ilgili kanun uyarınca tercüman hizmetinden ücretsiz olarak yararlanmasının mümkün olmadığına karar verilmiştir. Başvurucunun disiplin cezasına karşı yapmış olduğu itiraz da reddedilmiştir. Başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Somut olayda başvuru infaz hâkimliğinde devam eden yargılama sürecinde kendisini Türkçe ifade etmiştir. Başvurucunun görevlendirilecek tercüman için ücret ödemek istemediğini belirtmesi üzerine talebi reddedilmiştir. Mahkemenin dilini *anlayan ve konuşan* başvuru başka bir dilde savunma yapabilmesi için ücretsiz olarak tercü-

§ 68. “Her ne kadar 24/1/2013 tarihinde gerçekleşen Kanun değişikliğinden sonra sanıkların “kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde” sözlü savunmasını yapabileceği kuralı getirilerek tercümandan yararlanma hakkı genişletilmiş ise de aynı fıkra da, bu hizmetin kullanımı için yapılacak giderlerin devlet Hazinesince karşılanmayacağı ve bu imkânın yargılamanın sürünce mede bırakılması amacıyla kötüye kullanılamayacağı da hükme bağlanmıştır.”

§ 69. “Başvuru konusu olayda başvurunun İnfaz Hâkimliğinde devam eden yargılama sürecinde kendisini Türkçe dilinde ifade ettiği görülmektedir. Diğer yandan ana dilinde savunma yapma talebinin Mahkemece kabul gördüğü ancak başvurunun görevlendirilecek tercüman için ücret ödemek istemediğini belirtmesi üzerine Kanun gereği talebin reddedildiği açıktır. Başvurunun Adliye'de bulunan Kürtçe bilen kişilerden tercüman olarak yararlanmak istemediğini, bizzat Mahkeme tarafından belirlenecek ücrete tabi bilirkişi tercümanlık hizmetinden ücretsiz olarak yararlanmak istediğini belirtmesi -Türkçeyi bildiği de gözönünde bulundurulduğunda- iyi niyetli bir talep olarak değerlendirilmemiştir. Bu durumda Mahkemenin dilini “anlayan” ve “konuşan” başvurunun, başka bir dilde savunma yapabilmesi için ücretsiz olarak tercümandan yararlanma talebinin reddedilmesinin savunma hakkını kısıtlamadığı ve dolayısıyla adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin olmadığına açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.”

mandan yararlanma talebinin reddedilmesi durumunda tercümandan yararlanma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tercüman yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.¹

---

1 Klasik bir ceza yargılaması olmayan infaz hâkimliği yargılamalarında da tercüman yardımından yararlanma hakkı uygulandığı için kararın özetine bu başlık altında yer verilmiştir (Editörler: Dr. Akif YILDIRIM, Zehra GAYRETLİ).

Kavramlar Dizini

A

Adli tıp raporu	42
Aleyhe görüşlerin tebliği	105
Ana dilde savunma.....	189
Anayasal ve kişisel önem	86, 88
Aynı koşullar altında davet.....	185

B

Başka dilde savunma.....	191
Başvuru dilekçesi	93
Başvuru yollarının tüketilmesi	18, 37, 150
Belgenin aksinin ispatı.....	112
Belirleyici delil 6, 25, 26, 27, 28, 52, 168, 170, 171, 172, 173, 174, 177, 179, 180, 181	
Bilimsel rapor.....	44
Bilirkişi incelemesi	12, 38, 40, 42, 43, 46, 48, 50, 52, 54
Bilirkişi raporu.....	38, 40, 42, 44, 45, 48, 50
Bilirkişi raporu alınması.....	19, 20, 38, 39, 40, 41, 47, 54
Bireysel başvurunun ikincilliği.....	18, 37, 150

C

Cevap yazısının tebliği	103
Ceza hukukunda hata	82
Cezai saha	6
Cumhuriyet savcısının itirazı.....	97, 99

D

Delil değerlendirmesi.....	38, 42, 44, 47, 48, 60, 183
Delillere itiraz etme.....	21
Delillere ulaşma	12,16, 62, 101, 107, 157
Delillerin gerçekliği.....	25, 29, 54
Delillerin güvenilirliği.....	23
Delillerin imajının verilmemesi	12
Delillerin kabul edilebilirliği.....	38, 40, 42, 44, 45, 50
Delillerin sıhhati.....	13, 23
Delillerin tartışılması.....	21

Deliller üzerinde inceleme	19
Deliller üzerine görüş sunma.....	140, 141, 166, 167
Delil sunma	64, 82
Delil tespiti ve değerlendirmesi	40
Delil toplanması talebi.....	58, 60, 62
Delil toplatma talebi.....	62
Devlet sırrı.....	12, 13
Dezavantajlı durum.....	64, 66, 74, 95, 112, 114, 116, 183
Dezavantajlı konum	68
Dijital delillerin gerçekliği	54
Dijital delillerin güvenilirliği.....	19
Dijital delillerin incelenmesi	16
Dilekçenin tebliği	93
Disiplin cezasına itiraz	90, 91
Dosyaya erişimin kısıtlanması.....	14, 131
Duruşmada hazır bulunma.....	31, 32, 33, 34, 35, 36, 37
Duruşmadaki oturma düzeni	114, 116
Duruşma gününün hatalı bildirilmesi.....	74
Duruşma gününün tebliği.....	76
Duruşmaya etkili katılım.....	31

E

Ek savunma	123, 124, 135
Esas hakkındaki mütalaa	71, 130, 131, 135
Esas hakkında savunma	70, 133, 164, 165
Esaslı değerlendirme	92
Esaslı değişikliklerin bildirilmesi	135
Esaslı iddia	80
Esaslı iddiaların araştırılması	82

G

Gerçek ve etkili itiraz	58
Gerekçeli kararın tebliği	130, 138
Gerekli kolaylık	138
Gerekli zaman	124, 125, 126, 127, 128, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 141, 167
Gıyapta karar verilmesi.....	70, 72
Gizlilik kararı	14
Gizli tanıklık.....	179
Görevlendirme zorunluluğu	162, 163, 166
Görüş bildirme.....	14, 84, 85, 95, 96, 107
Gözetiminde müdafî yardımı.....	142, 154, 156

H

Haksız tahrik	56
Hukuka aykırı delil	25, 27, 29
Hukuki niteliğin değişmesi	123
Hukuki ve fiili karinelere dayanılması	108, 110

İ

İdarenin cevap yazısı	76, 101, 105
İdari para cezası	48, 76, 77, 103, 105, 107, 108, 112
İddiaların özenli incelenmesi	80
İhlalin telafi edilmemesi	74
İhlalin telafi edilmesi	145, 147, 154, 156
İletişimin kayda alınması	52
İlgili ve yeterli bir yanıt	80
İsnadın bildirim şekli	120
İsnadın esası	6
İsnadın niteliğinin bildirilmesi	123
İsnadın öğrenilmesi hakkı	118, 120
İsnadın sebebi ve niteliği	120, 123
İtiraz incelemesi	92, 138
İtiraz mercii	93

K

Kanun yoluna başvuru	97, 99, 139
Karşı dengeleyici tedbirler	168, 174, 177, 179
Karşı görüş bildirme imkânı	95
Kovuşturmanın genişletilmesi telebi	56
Kötü muamele iddiası	142

M

Maddi delillerin açıklanması	21
Maddi haklar	108
Mahkemenin dilini anlama	187
Mahremiyetin sağlanması	152
Makul gerekçe	46, 56
Masumiyet karinesi	110, 111
Meram anlatma	191
Mesleki mazeretin reddedilmesi	164, 166
Mevcut deliller	40
Müdafi görevlendirme zorunluluğu	162

Müdafî ile savunma yapma	140
Müdafî talebi	162
Müdafî yardımı	142, 143, 144, 145, 146, 147, 149, 154, 155, 156, 157, 164
Müdafî yardımından feragat	142
Müdafî yardımından yararlanma	70, 71, 133, 134, 142, 144, 146, 147, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 162, 163, 165, 167
Müdafî yardımı sağlanması	145, 147
Müdafîye tebliğ	78, 85

O

Olağan kanun yolu	18
Onama istemli tebliğname	86, 88
Orantılılık	34, 35

S

Sanığın yokluğunda duruşma	70, 72
Savcılık görüşünün tebliğ edilmemesi	90
Savcılık görüşünün tebliği	92
Savunma delillerinin incelenmemesi	64, 66, 68
Savunma hakkı	72, 73, 123, 128, 129, 131, 132, 142, 146, 147, 152, 154, 156, 158, 160, 162, 187
Savunma hakkının kısıtlanması	118
Savunma için gerekli kolaylıklardan yararlanma	140
Savunma için gerekli zaman	124, 127, 134, 135, 137, 138, 139, 141, 167
Savunma için süre	71, 122, 127, 133, 135
Savunmanın haberdar edilmesi	95
Savunma tanıkları	185
Ses analizi	52
Silahların eşitliği	12, 13, 14, 19, 20, 22, 23, 26, 29, 31, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 76, 77, 78, 79, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 107, 112, 113, 121, 123, 129, 130, 133, 138, 140, 142, 145, 147, 156, 157, 162, 183, 186
Sorgulanmayan tanık beyanı	170, 171, 172, 181
Soyut talep	50
Suç tarihinin değiştirilmesi	118

T

Taleplerin dikkate alınmaması	66
Tanık dinletme hakkı	185

Tanık dinletme talebi	183
Tanıkların güvenilirliğini sarsma	58
Tanık sorgulama hakkı	168, 170, 172, 179, 181
Tebliğname	84, 86, 88
Tebliğnamenin tebliği	85, 86, 88
Teknik rapor	48, 49
Tek veya belirleyici delil	25, 26, 168, 170, 172, 173, 174, 177, 179, 180
Temellendirilmemiş şikâyet	16, 82
Tercüman yardımı	187, 189, 191
Terör örgütü üyeliği	35, 110

U

Usule ilişkin imkânlar	46, 47, 62, 68, 103
Usul güvenceleri	108
Uzaktan duruşmaya katılım	31

Ü

Ücretsiz tercüman yardımı	191
Üst yargılama aşaması	101
Üst yargılamada delillere itiraz.....	76

V

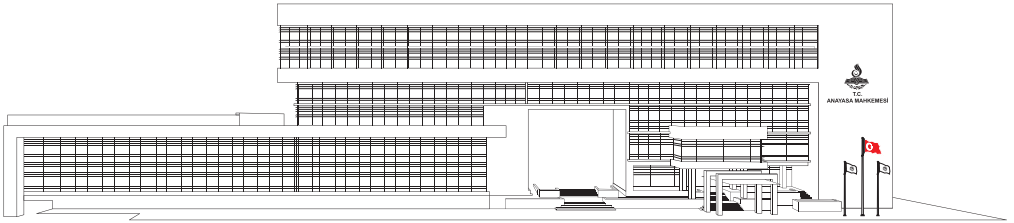
Videokonferans bağlantısıyla duruşma	34

Y

Yargılamanın adilliği.....	34, 121
Yargılamanın bütünlüğü.....	42, 43, 44, 70, 82, 129, 131, 133, 136, 148, 166
Yargılamanın bütünsel hakkaniyeti.....	27, 125, 133
Yargılamanın hakkaniyeti.....	25, 29
Yaş tespiti.....	44
Yeni bilirkişi raporu	40
Yeterli güvence.....	54

Z

Zorunlu müdafilik.....	158, 160

İncek Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 4
06805 Çankaya / Ankara
Tel: (0312) 463 73 00 • Faks: (0312) 463 74 00

E-posta: bilgi@anayasa.gov.tr
twitter.com/AYMBASKANLIGI

www.anayasa.gov.tr

ISBN 978-605-2378-71-7

9 786052 378717